TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

İLKOKUL ÜÇÜNCÜ SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ KILAVUZ KİTABINDAKİ OKUL HEYECANIM TEMASINDA YER ALAN ETKİNLİKLERİN ARA DİSİPLİN KAZANIMLARI AÇISINDAN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Pınar AKYOL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

İLKOKUL ÜÇÜNCÜ SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ KILAVUZ KİTABINDAKİ OKUL HEYECANIM TEMASINDA YER ALAN ETKİNLİKLERİN ARA DİSİPLİN KAZANIMLARI AÇISINDAN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Pınar AKYOL

Danışman: **Doç. Dr. Akın EFENDİOĞLU**
Jüri Üyesi: **Prof. Dr. Songül TÜMKAYA**
Jüri Üyesi: **Prof Dr. Tuğba YANPAR YELKEN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/2018

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Akın EFENDİOĞLU
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Songül TÜMKAYA

Üye: Prof. Dr. Tuğba YANPAR YELKEN

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/... /2018

Prof. Dr. H. Mahir FİSUNOĞLU
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 28 / 05 / 2018

Pınar AKYOL

ÖZET

İLKOKUL ÜÇÜNCÜ SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ KILAVUZ KİTABINDAKİ OKUL HEYECANIM TEMASINDA YER ALAN ETKİNLİKLERİN ARA DİSİPLİN KAZANIMLARI AÇISINDAN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Pınar AKYOL

Yüksek Lisans Tezi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Akın EFENDİOĞLU
Mayıs 2018, 84 sayfa

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinliklerin ara disiplin kazanımı açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, "ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasındaki etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi" olarak ifade edilen belli bir durumun bağlamından koparılmadan incelenmesine yönelik durum çalışması deseni ve nitel yöntem kullanılmıştır. Bu amaçla, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Adana ili İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı, merkez ilçelerde (Seyhan, Yüreğir, Çukurova, Sarıçam) bulanan ilkokullarda görevli ve 3. sınıfı okutan 14 sınıf öğretmeni ile görüşme yapılmıştır.

Görüşmeden elde edilen veriler tümdengelimsel içerik analizi yöntemi kullanılarak MaxQda 12 programı ile gerçekleştirilmiştir. Analiz süreci ara disiplin bağlamı merkeze alınarak yürütülmüştür. Bu noktadan hareketle, kodlar oluşturulmuş, uyumlu kodlardan yararlanılarak temalar belirlenmiştir. Analiz sonuçlarının geçerliğini sağlamak amacıyla; ayrıntılı betimlemelere yer verilmiş, doğrudan alıntılar gösterilmiş, uzman incelemesi yaklaşımı işe koşulmuştur. Diğer yandan, güvenirliğin belirlenmesinde Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen kodlayıcı güvenirliği uyum yüzdesi hesaplanmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde; öğretmenlerin, ara disiplin kavramının hayat bilgisi dersinde yer almasını yaşamsallık açısından önemli ve gerekli gördükleri, ayrıca ara disiplin kazanımlarının günlük yaşamla ilişkili, hayata hazırlamada etkili kazanımlar

olduğunu ve dersin temellerinden birini oluşturduğunu düşünmektedirler. Bununla birlikte öğretmenler, ara disiplinlere programda yeterince önem verilmediğini ve kılavuz kitapta ara disiplinlerin konuyla yeterince ilişkilendirilmediğini düşünmektedirler. Öğretmenler ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin öğrencinin aktif katılımını sağlama açısından yetersiz olduğunu, etkinliklerin öğrencilerileri derste daha aktif kılacak ve ilgilerini çekecek şekilde çeşitliliğin arttırılarak yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Öğretmenler, etkinliklerin içerdiği ara disiplin kazanımlarının davranışa dönüşmediğini, bunun nedeninin de öğrencilerin okulda öğrendikleri ile aile içinde ve çevresindeki yaşantının uyuşmaması olduğunu, bu sebeple ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin verimliliğinin artması için etkin öğrenci ve aile katılımının sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler, kazanımların kazanılma durumunu değerlendirmek için en fazla gözlem yöntemine başvurduklarını söylemişlerdir. Öğretmenler, aynı sınıfta bulunan öğrencilerin yaş aralıklarının geniş olmasından dolayı öğrenci seviyelerinin farklı olduğunu ayrıca somut işlemler döneminde bulunan çocukların soyut kavramları anlamada zorluk çektiklerini vurgulamışlardır. Programda beşten üçe indirilen ders saati öğretmenler açısından yetersiz görülmekte, saatlerin tekrar arttırılmasını talep etmektedirler. Sınıfların kalabalık olması ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin uygulanmasını ve kazanımların etkili olmasını güçleştirmektedir. Bu yüzden sınıf mevcutları makul bir seviyeye getirilmelidir. Öğretmenler, sistemin köklü bir değişimden geçerek yeniden düzenlenmesi ve öğretmenlerin yaşadıkları sorunların giderilmesi yönünde çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Elde edilen bulgular literatür eşliğinde tartışılmış, bu konuda çalışma yapacak olan araştırmalara ve uygulamaya yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hayat bilgisi, okul heyecanım teması, ara disiplin, öğretmen görüşleri.

ABSTRACT

EVALUATION OF ACTIVITIES IN SCHOOL EXCITEMENT THEME AT ELEMENTARY SCHOOL THIRD-GRADE LIFE SCIENCE COURSE REGARDING TEACHERS' VIEWS TOWARDS CROSS-CURRICULUM OBJECTIVES

Pınar AKYOL

Master, Department of Elementary Education
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Akın EFENDİOĞLU
May 2018, 84 pages

In this study, the main purpose was to evaluation of activities in school excitement theme at elementary school third-grade life science course regarding teachers' views towards cross-curriculum objectives. In the study, qualitative research method and the case study design which enable to investigate the situation stated as "evaluation of activities in school excitement theme at elementary school third-grade life science course regarding teachers' views towards cross-curriculum objectives" in its core context, was used. In accordance with the purpose, interviews were performed with 14 teachers working as a teacher at elementary school third-grade in Adana National Education Directorate (from the different districts such as Seyhan, Yüreğir, Çukurova, Sarıçam) in 2014-2015 education year spring semester. Data obtained from the interviews were analyzed through MaxQda 12 software based on deductive content analysis technique. During the analysis process, the context of cross-curriculum was taken into consideration as a core point of the analysis. From this point of view, codes were created and the themes were determined based on the codes. To provide the validity of the results, detail descriptions, direct quotations were presented, and expert review was taken into consideration. Moreover, to determine the reliability of the analysis, Miles and Huberman's (1994) inter-coder reliability score was calculated.

According to the results of the study, teachers' views such as the cross-curriculum approach used in life science course is important and essential, cross-curriculum objectives are relevant to daily life, and they are effective objectives for life, and also they are one of the bases of life science course, are determined. Moreover,

teachers state that life science course ignores the cross-curriculum and the cross-curriculum has weak relations to the subjects presented in the guide-book. In addition, teachers have a view that teaching activities are not enough in terms of providing students' active participating. In this context, they emphasize that the number of teaching activities should be increased and the current activities should be reconstructed.

On the other hand, teachers state that the cross-curriculum objectives are not transform into psycho-motor behavior as the knowledge gained by the students, which has not a harmony with the knowledge gained in the family and students' nearby environment. For these reasons, family involvement and student activity should be supported. It is determined that teachers mostly use observation technique to evaluate their students. Additionally, teachers emphasize that students' ages in the same classroom are different and also students are in the concrete operational stage so they experience learning disabilities when they learn abstract concepts. The number of 'Life Science Course' hours decreased from five to three; thus, the number of current course periods are not sufficient for teachers. There should be an increase in the number of the course hours. Due to the crowded classroom, the effectiveness of the activities related to cross-curriculum objectives are influenced negatively. Therefore, the number of the students in the classroom should be reduced. Teachers emphasize that system should be re-constructed thoroughly, and the teachers' problems should be solved. Finally, the results were discussed based on the related literature, and several research suggestions were presented.

Keywords: Life science, school excitement theme, cross-curriculum, teachers' views.

ÖNSÖZ

Eğitim geçmişte olduğu gibi günümüzde de milletlerin en önem verdiği konuların başında gelir. Geleceğin belirleyicisi olan eğitim, toplumun temel taşını oluşturmaktadır. Eğitimde amaç öngörülen hedeflere uygun ve etkili bir öğrenme gerçekleştirmektir. Eğitimin amaçlarına uygun yetişen insanlar hem kendi toplumlarını geliştirirler hem de toplumlarının temsilcisi olurlar. Gelişen teknolojiye ayak uydurmak ve ülkeyi geleceğe taşıyabilmek için nitelikli eğitim almış bireylere ihtiyaç vardır. Bunun için de belirli temeller üzerine oturmuş ve yeniliklere ayak uydurabilen bir eğitim sistemi oluşturmak insanlarımızın nitelikli olmasına katkı sağlayacaktır.

Eğitimin temeli olan ilkokullarda uygulanacak programlar ve kullanılacak materyaller öğrenci düzeylerine uygun, ayrıca yeniliklere uyum sağlayabilecek şekilde yapılandırılmalıdır. Bu açıdan baktığımızda, eğitim programlarını birebir uygulayan öğretmenler eğitimin temel taşlarından biridir ve onların görüşleri eğitim sisteminin uygulanabilirliği açısından önem arzetmektedir. Bu çalışma ile ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasındaki etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yine bu çalışmanın daha sonra bu ve benzeri konularda yapılacak çalışmalara ışık tutmasını ummaktayım.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde çalışmanın başlangıcından sonuna kadar değerli katkılarıyla beni yönlendiren, yalnız bırakmayan, bilgi ve yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Akın EFENDİOĞLU'na; çalışmamda bana destek olan ve yol gösteren saygıdeğer bilim insanı Prof. Dr. Songül TÜMKAYA'ya ve Prof. Dr. Tuğba YANPAR YELKEN'e çok teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde vermiş olduğum kararlara saygı duyarak, maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen, tüm çalışmalarımda beni yüreklendirip emek veren babam Ali CANDAN'a, annem Zerin CANDAN'a ve kardeşim Utku CANDAN'a çok teşekkür ederim. Beni bu yoğun süreçte yalnız bırakmayan ve hiçbir konuda desteğini esirgemeyen eşim Çağatay AKYOL'a ve varlığı ile bana güç veren kızım Aden AKYOL'a çok teşekkür ederim.

Bu araştırma Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından SYL-2014-3166 numara ile desteklenmiştir.

Son olarak araştırmanın veri toplama sürecinde veri toplama araçlarının dağıtılması ve toplanması işlemlerinde yardımcı olan saygıdeğer öğretmenlere ve okul

yöneticilerine, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarına ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Pınar AKYOL
Mayıs, 2018

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **viii**
KISALTMALAR ..... **xiii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xiv**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xv**
EKLER LİSTESİ ..... **xvi**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Problem 1
1.2. Araştırmanın Amacı 2
1.3. Araştırmanın Önemi 3
1.4. Sayıltılar 5
1.5. Sınırlılıklar 5
1.6. Tanımlar 5

BÖLÜM II
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Hayat Bilgisi Dersinin Niteliği Ve Önemi 7
2.2. Hayat Bilgisi Dersinin Kapsamı 9
2.3. Programın Vizyonu 10
2.4. Hayat Bilgisi Programının Temel Yaklaşımı ve Yapısı 10
2.5. Temalar 12
2.6. Ara Disiplin ve Hayat Bilgisi Programı 14
2.6.1. Girişimcilik 17
2.6.2. İnsan Hakları ve Vatandaşlık 17
2.6.3. Kariyer Bilinci Geliştirme 19
2.6.4.Özel Eğitim 20
2.6.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Eğitimi 20
2.6.6. Sağlık Kültürü 21

2.6.7. Diğer Ara Disiplin Alanları 22
2.7. Etkinlikler 22
2.8. Hayat Bilgisi Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı 24
2.9. İlgili Yayınlar 26

BÖLÜM III
YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli 33
3.2. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu 33
3.3. Verilerin Toplanması 34
3.4. Verilerin Analizi 34

BÖLÜM IV
BULGULAR

4.1. Birinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 36
4.2. İkinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 40
4.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 42
4.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 44
4.5. Beşinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 49
4.6. Altıncı Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 50
4.7. Yedinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 54
4.8. Sekizinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular 56

BÖLÜM V
TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Birinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 58
5.2. İkinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 59
5.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 60
5.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 61
5.5. Beşinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 63

5.6. Altıncı Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 64
5.7. Yedinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 66
5.8. Sekizinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma 67

BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar 69
6.2. Öneriler 69
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler..... 817
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler 83

KAYNAKÇA 75
EKLER 79
ÖZGEÇMİŞ 84

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

QEP: Quebek Education Program

RAC: Review of the Australian Curriculum

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Girişimcilik Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler..... 17

Tablo 2. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler 18

Tablo 3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Kariyer Bilinci Geliştirme Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler 20

Tablo 4. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Özel Eğitim Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler 20

Tablo 5. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Eğitimi Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler..... 21

Tablo 6. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Sağlık Kültürü Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler 22

Tablo 7. Öğretmenler ve Görüşmelere İlişkin Bilgiler 34

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Hayat bilgisinin kapsamı 9
Şekil 2. 2009 Hayat bilgisi dersi programının çatısı.....12
Şekil 3. Öğretmenlerin ara disiplin kavramının hayat bilgisi programındaki yeri ve önemi hakkındaki düşünceleri 36
Şekil 4. Yaşamsallık, programın yeterliği ve faydalılık temalarına ait bulgular 37
Şekil 5. Programın yetersizliği, amaçla ilişkili olma ve disiplinlerin ilişkili olması temalarına ait bulgular.....39
Şekil 6. Davranışa dönüşme güçlüğü temasına ait bulgular.....40
Şekil 7. Öğretmenlerin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşleri 41
Şekil 8. Öğretmenlerin temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uygunluğu konusundaki görüşleri.....43
Şekil 9. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımları ile ilgili etkinlikleri değerlendirmesi 44
Şekil 10. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımları ile ilgili etkinlikleri değerlendirmesi (devamı).....45
Şekil 11. Dersler arası uyum 46
Şekil 12. Sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin yetersizliği açısından görüşlerinin ayrıntılı incelenmesi 47
Şekil 13. Sınıf öğretmenlerinin etkinlikleri kazanıma ulaşmayı değerlendirme açısından görüşlerinin ayrıntılı incelenmesi 48
Şekil 14. Sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı konusundaki görüşleri 50
Şekil 15. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımlarıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadıkları olumlu ya da olumsuz olarak tanımladıkları durumlar.....53
Şekil 16. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğrenciler açısından verimliliğine ilişkin görüşleri.....55
Şekil 17. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikler hakkında eklemek istedikleri görüşler 57

EKLER LİSTESİ

Sayfa

EK 1. İzin Formu 79
EK 2. Görüşme Soruları 80
EK 3. Referans Alınan Hayat Bilgisi Dersi 3. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı 81

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölüm; problem, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlardan oluşmaktadır.

1.1. Problem

Sosyal bir varlık olan insan geleneklerini, kültürünü, değerlerini, tüm maddi ve manevi bilgi ve birikimlerini eğitim yoluyla gelecek nesillere aktarır. Toplumları gelişmiş veya gelişmemiş olarak ayırmamızdaki temel etkenlerden biri de eğitim sistemleridir. Eğitim sistemleri gelenekselleşmiş, aynı zamanda değişikliklere ayak uydurabilen bir yapıda olan toplumlarda bilgi birikimi ve aktarımı çok daha sağlıklı olmaktadır.

Eğitim; Ertürk (1972)' e göre; *"bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir"*. Varış (1997) 'a göre; *"bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçler toplamıdır"*. Sönmez'e (1996) göre; *"fiziksel uyarımlar sonucu, beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma sürecidir"*. Bu tanımlardaki eğitim kavramının gerçekleşebilmesi ancak toplumun ve çağın gereklerine uygun programlarla olur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'ndan bugüne kadar ilköğretim programları birçok defa değişikliğe uğramış, son olarak 2005 yılında hazırlanan program bugün hala geçerliliğini korumaktadır. Bu programları incelediğimizde dikkati çeken bir özellik; ara disiplinlerin ders kazanımlarıyla ilişkilendirilmesidir. Ara disiplinlerin belirli bir dersin programı için değil, tüm derslerin programları için temel alındığı görülmüştür. Ara disiplinlerin temel amacı kazanımların davranışa dönüşmesidir. Araştırmamızın temelini oluşturan hayat bilgisi programı da diğer programlar gibi ara disiplinlere yer vermiştir.

Çocuğa ilkokulda kazandırılmak istenen temel beceriler, ilkokulun ilk üç sınıfında okutulan hayat bilgisi dersi ile verilir. Çünkü çocuk bu dersle yaşadığı yakın çevresinden, uzak çevresine; yaşadığı somut alandan soyut alana doğru açılım gücü kazanmaktadır. Yaşamı, kendisini ve çevresini bu dersin içerikleriyle tanımayı, kavramayı, keşfetmeyi öğrenmektedir (Topses, 2001). Hayat bilgisi dersi amaçlarını incelediğimizde her çocuğa iyi bir vatandaş olunması için gereken bilgi, beceri, davranış

ve alışkanlıkları kazandırmak, öğrencileri ulusal ahlak görüşünü temel alarak yetiştirmek ve her çocuğu ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak (Erden, 1998) olduğunu görmekteyiz.

Bu amaçlar doğrultusunda belirlenen ara disiplinler 1., 2. ve 3. sınıf hayat bilgisi dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilmiş olmasına rağmen uygulamadaki aksaklıklar dikkat çekmektedir. Bu durumda en büyük sorumluluk programın uygulayıcısı olan öğretmenlere düşmekle beraber bakanlık başta olmak üzere eğitim sisteminde bulunan her kademe bu sorumluluğu paylaşmalıdır.

Ara disiplin kazanımlarının programda yazılı olarak bulunması yeterli değildir. Önemli olan kazanımların öğrencilerin yaşantısına yansıtılabilmesidir. Böylece hayat bilgisi dersinin amaçlarından birine de ulaşılmış olacaktır. Programda belirtilmesine rağmen bu kazanımların uygulamaya dönüşmemesindeki temel sorunlar ayrıntılı olarak incelenmeli, sorunun kaynağı belirlenmeli ve kazanımların uygulanabilirliği yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmadaki amaç da sorunların kaynağını belirlemek ve çözüm önerileri sunmaktır.

Yağcı, Demirel ve Tatar (2009), ara disiplinlerin programlarda yer almasının olumlu bir girişim olduğunu, fakat programların esas uygulayıcıları konumundaki öğretmenlerin karşılaştığı problemlerin dikkate alınması ve düzenlemelerin yapılması gerektiğini düşünmektedir. Bu amaçla, bu araştırmada hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Öğretmenlerin;

1. Ara disiplin kavramının hayat bilgisi programındaki yeri ve önemi hakkındaki görüşleri nelerdir?
    a. Hayat bilgisi dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilen ara disiplinlerin öğrencilere katkısına yönelik görüşleri nelerdir?

   b. Ara disiplin kazanımlarına ders içinde etkin bir şekilde odaklanıp, odaklanmama yönündeki görüşleri nelerdir?
2. Etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşleri nelerdir?
3. Temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uygunluğu konusundaki görüşleri nelerdir?
4. Ara disiplin kazanımlarıyla ilgili etkinlikleri nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşleri nelerdir?
   c. Etkinlikleri nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşleri?
   d. Kazanımların kazanılıp kazandırılmadığını nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşleri nelerdir?
5. Etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı konusundaki görüşleri nelerdir?
6. Ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadıkları olumlu ya da olumsuz olarak tanımladıkları durumlara yönelik görüşleri nelerdir?
7. Ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğrenciler açısından verimliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerle ilgili önerilerine yönelik görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İlkokulun belirlenen hedeflere ulaşmasında ilk üç yılda okutulan hayat bilgisi dersinin önemi ve katkısı büyüktür. Öğrencilerin olgu ve olayları bütün halinde algıladıkları bu dönemde hayat bilgisi dersi bütüncül öğretim yaklaşımı ile öğrencileri yaşama hazırlamayı amaçlayan, hayat boyu edinecekleri bilgilere temel oluşturan, doğal, toplumsal, sanatsal, düşünsel ve değerlerden oluşan bir derstir (Acat, Anılan ve Girmen, 2005).

Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda programda yer alan ara disiplinlerin hayat bilgisi öğretim programı kazanımları ile eşleştirilmesi ve ara disiplin kazanımlarının istenilen şekilde öğrencilere kazandırılması hayat bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşmesi açısından önem arz etmektedir. Programda belirtilen ilgili ara disiplin kazanımlarının ders kazanımları ile ilişkilendirilmesi ve böylece ders kazanımına katkı

sağlaması amaçlanmaktadır. Bundan dolayı ara disiplin kazanımlarının hayat bilgisi dersinde işlenmesinin önemi büyüktür. Bu programı uygulayacak olan öğretmenlerden, ana programı uygulamakla birlikte ara disiplinleri de işlevsel hale getirmeleri beklenmektedir. Uygulamada karşılaşılan sorunların belirlenmesi açısından uygulayıcı olan öğretmenlerin görüşlerinin ortaya konması hem dersin programda belirtilen amaçlara ulaşmasını hem de toplumun beklentisi doğrultusunda bireylerin yetişmesini sağlayacakır.

Hayat bilgisi dersi programındaki değişikliklere bakıldığında önceki programdan farklı olarak ilişkilendirme şekilleri görülmektedir. Programda üç türlü ilişkilendirme ile karşılaşılmaktadır. Bunlar; üniteler arası ilişkilendirme, dersler arası ilişkilendirme ve ara disiplinlerle ilişkilendirmedir. Yeni programa; afetten korunma ve güvenli yaşam, girişimcilik, insan hakları ve vatandaşlık, kariyer bilincini geliştirme, rehberlik ve psikolojik danışma, özel eğitim, olimpik eğitim ve sağlık kültürü ara disiplin alanları eklenmiştir (MEB, 2005).

Sınıf öğretmenleri için 3. sınıf hayat bilgisi kılavuz kitapları üniteye giriş sayfasında işlenecek kazanımlar, bu kazanımın işlendiği konular, ilişkili dersler, temel kavramlar, ara disiplinlerle ilişkilendirme, becerilerle ve değerlerle ilişkilendirme, üniteye genel bakış, kullanılacak yöntem ve teknikler, araç ve gereçler, ünite sonunda uygulanacak ölçme ve değerlendirme formu ile ilgili genel açıklamalar yer almaktadır. Hayat bilgisi programında her öğrenme alanına ait ders kazanımlarıyla ara disiplinler ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirmenin nasıl yapılacağı konusunda yapılan açıklamalar ise yetersizdir.

Öğretmen kılavuz kitaplarında, ara disiplin kavramı, felsefesi, işlevi, uygulaması ve değerlendirilmesi konularında öğretmenlere yeterli bilgi verilmemiştir. Öğretim programları öğretmenlere rehber olmalıdır. Büyük değişiklikler getirdiği iddiasında bulunan bir program, ara disiplin kazanımlarının gerçekleştirilmesi konusunda öğretmenleri doğru bir şekilde yönlendirmelidir (Gözütok, 2010).

Hayat bilgisi programının belirtilen amaçları doğrultusunda istenilen faydanın sağlanabilmesi, öğrenmenin kalıcı olması ve öğrenilenlerin günlük hayatla ilişkilendirmesinde ara disiplinlerin önemi büyüktür. Ara disiplinler, öğrencinin yaşantısı ile edindikleri bilgiler arasında bağlantı kurmalarını sağlar. Sınıf öğretmenlerinin 3. sınıf hayat bilgisi dersinde kazanımlarla ara disiplinleri ilişkilendirip ilişkilendirmedikleri konusunda yapılan çalışmalar yetersizdir.

Bu açıklamalar doğrultusunda bu araştırma, ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi

dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinliklerin ara disiplin kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi açısından önemlidir. Ayrıca bu araştırma ile elde edilen veriler, hayat bilgisi dersinin verimliliğini arttırması, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması ve daha sonraki araştırmalara yol gösterici olması açısından da önem taşımaktadır.

1.4. Sayıltılar

Bu araştırmanın tek sayıtlısı veri toplamak amacıyla gerçekleştirilen görüşme tekniğine yöneliktir. Görüşme tekniğinde, görüşme yapılan bireylerin ilgili sorulara yönelik görüşleri bazı durumlarda araştırma dışındaki faktörlerden etkilenir ve doğal yapısından kaynaklı olarak subjektiftir. Bu bağlamda araştırmanın sayıtlısı şu şekildedir:

1. Konu ile ilgili görüşme yapılan öğretmenler sorulara cevap verirken açık yürekli ve samimi davranmışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın temel özelliklerinden kaynaklanan üç (3) sınırlılığı bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sırasıyla açıklanmıştır.

1. Araştırma, 2014-2015 eğitim - öğretim yılında, Adana ili İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı, merkezde bulunan ilkokullarda görevli sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi okul heyecanım temasıyla sınırlıdır.
3. Araştırmada, öğretmenlerin gözlenmesi sürecinin ders işleyişi üzerinde bir baskı yaratacağı düşünülerek tek bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu bağlamda, durum çalışması sadece görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

- **Hayat Bilgisi:** Doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 2010).

- **Etkinlik:** “Kazanımları gerçekleştirmek amacıyla belli teknik ve yöntemlere göre düzenlenen davranışlar bütünüdür” (MEB, 2005).
- **Kazanım:** “Çocukların doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi, beceri, tutum ve değerleri içeren ifadelerdir” (MEB, 2005).
- **Tema:** “Birbiri ile ilişkili ünite, konu ve kavramların bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır” (MEB, 2005).
- **Ara Disiplinler:** Derslerle yaşam arasında bağlantı kuran alanlardır. Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, Sağlık Kültürü, Olimpik Eğitim, Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam, Kariyer Bilinci Geliştirme, Girişimcilik ara disiplin alanlarıdır (MEB, 2005).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, tez araştırmasının kuramsal temelleri, araştırmada yer alan değişkenlerin özellikleri ve bilimsel alanyazında yer alan benzer araştırmalara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Hayat Bilgisi Dersinin Niteliği ve Önemi

Çocuklar hayatlarına ait ilk dersleri aile ortamında alır ve hayatla ilgili görüşlerini ailede şekillendirir. Yaşamının ilk yıllarında aileden aldığı dersler, daha sonraki yıllarda da yaşantısını etkileyeceğinden çok önemlidir. Bu nedenle hayat bilgisi dersinin içeriği çocuğun aile yaşantısıyla ilişkili olmalıdır. Okul hayatına başlayan çocuk farklı ortamlara girerek kendini tanır, değişik çevrelerden gelen insanlarla iletişim kurar, deneyim, bilgi ve beceriler kazanır. Çocuk çevresini tanıdıkça ve çevresindeki değişiklikleri gördükçe meraklanır, öğrenme isteği artar. Bunların sonucunda çocuğun tutumlarında değişimler meydana gelir. Hayat bilgisi dersi ile hem yeni bilgiler öğrenir hem de öğrenmeyi öğrenir (Bektaş, 2009).

Hayat bilgisi dersi öğrencilerin hem kendini hem de çevresini tanımada, topluma uyum sağlaması ve toplumsal özellikleri devam ettirmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Öğrencileri hayata hazırlayan, sadece içinde bulundukları toplumu değil tüm insanlığı ve insanlara ait değerleri tanıtan temel bir derstir. Bu ders sayesinde öğrenci çevresine ve dünyaya daha kolay ayak uydurur, bilgi, beceri ve toplumsal değerler kazanır. İçinde yaşadığı toplumun tarih, kültür ve sosyal sistemini tanıyıp benimseyebilmesi için gereken bilgi, beceri ve davranışlar hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde edinilmektedir (Sönmez, 2010).

Baysal (2007) ise bu dersi; bilginin temelini hem sosyal hem de doğa bilimlerinden alan, çocuk gelişimine uygun olarak işlenerek öğrencinin etkin birey ve vatandaş olarak hayatını devam ettirmesini sağlayan, bunula birlikte sonraki dönem derslerine hazırlayan bir öğretim programı olarak tanımlamıştır.

Hayat bilgisi dersi 1., 2. ve 3. sınıflarda okutulmaktadır. Bu dönemde çocuklar için genelde tek olgu ve olay yoktur, yaşamı bir bütün olarak algılarlar. Bu nedenle hayat bilgisi dersi birçok alanın bileşkesi olarak düzenlenmiştir (Sönmez, 1996). Yaşama dair bilgilerin kazanıldığı, bireylere hayatın sorunlarının üstesinden gelebilme

becerisi kazandıran bir ders olan hayat bilgisi dersini Binbaşıoğlu (1990), *"İlköğretimde aslında, bir tek ders vardır. O da Hayat Bilgisi dersidir."* şeklinde ifade ederek hayat bilgisi dersinin önemine dikkat çekmiştir. Bilgi ve eğitimle birlikte davranışların oluşturulmasında temel adım hayat bilgisi dersidir. Bireyleri topluma hazırlamada ve kişisel özelliklerini geliştirmede önemi büyük olan bu ders cumhuriyetin ilk yıllarından beri bu özelliğini korumaktadır.

Sönmez (2010) hayat bilgisi dersini; *"toplumsal ve doğal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edlilen dirik bilgiler"* olarak tanımlamıştır. Hayat bilgisi dersiyle ilgili değişik tanımlar yapılmakla birlikte tüm tanımlarda ki ortak nokta bu dersin diğer derslere temel oluşturan bir ders olmasıdır. Bu derste öğrencinin toplumsallaşmasının, hayata ve üst öğrenime hazır olmasını sağlayacak davranışlar kazanmasının temelleri atılır.

Hayat bilgisi ders kitaplarını incelediğimizde öğrencilere pozitif bilimlerdeki gibi bilgiler vermediği, bizzat hayatın kendisi hakkında kazanımlar sunduğu görülmektedir. Bu ders ile öğrenci diğer derslerdeki gibi sadece bilgi aktarılan pasif bir birey değil, kendini toplumun bir parçası olarak gören ve toplumu şekillendirmede kendini sorumlu hisseden bir bireydir. Hayat bilgisi dersi programında belirtilen genel amaçlar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir (MEB, 2018, s.8);

- *Kendini ve yaşadığı çevreyi tanır.*
- *Aile ve toplumun temel değerlerine sahip olur.*
- *Millî, manevi ve insani değerleri yaşantısal hâle getirir.*
- *Kişisel gelişimini sağlamak için yapması gerekenlerin farkında olur.*
- *Kişisel bakım becerilerini geliştirir.*
- *Sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir.*
- *Sosyal katılım becerisi kazanır.*
- *Zamanı ve mekânı algılama becerisi edinir.*
- *Kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirir.*
- *Öğrenmeyi öğrenme becerisi kazanır.*
- *Temel düzeyde bilimsel süreç becerilerini kazanır.*
- *Ülkesini sever, tarihî ve kültürel değerlerini yaşatmaya istekli olur.*
- *Doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur.*
- *Bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına uygun olarak kullanır.*

Sonuç olarak değişken bir özelliğe sahip olan, sürekli gelişebilen, yaşam ve gözlem dersi olan hayat bilgisi dersi, öğrencileri bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özellikler bakımından geliştiren, gündelik yaşamla bütünleştiren ve öğrencinin her yönüyle bir bütün halinde gelişmesini sağlayan ilk derstir ve bu açıdan önemi büyüktür.

2.2. Hayat Bilgisi Dersinin Kapsamı

Hayat bilgisi dersinde doğal ve toplumsal olay ve olgular işlenmektedir. Çocuk içinde bulunduğu doğal ve toplumsal olay ve olguları öğrenmek, anlamlandırmak, yorumlamak, ilke, genelleme ve yöntemleri yeni olgularda kullanmak, analiz etmek, çözümler üretmek ve değerlendirmek gibi davranış değişiklikleri edinmek durumunda kalabilir. Bu istendik davranış değişiklikleri yaşamın bütünüyle ilgilidir. Bu sebeple, hayat bilgisi dersi doğal ve toplumsal bilim alanlarını kapsadığı gibi düşünsel ve sanatsal alanları da içerebilir (Sönmez, 2010). Bu bağlamda hayat bilgisi dersinin kapsamının şematik gösterimi Şekil 1'de verilmiştir.

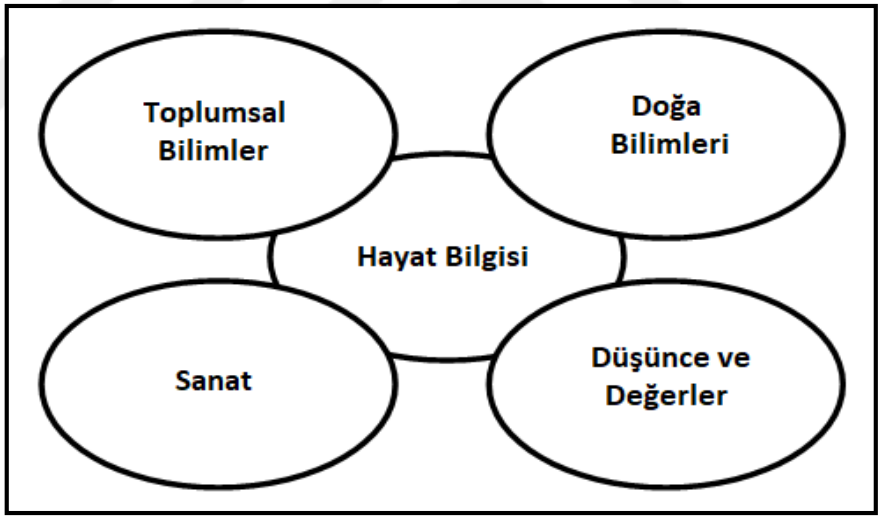

Şekil 1. Hayat bilgisinin kapsamı
Kaynak: Sönmez, 2010

Şekil 1'den de anlaşıldığı gibi hayat bilgisi dersi sanat, doğa bilimleri, toplumsal bilimler ile çağdaş düşünce ve değerleri içinde barındırmaktadır. Burada farklı alanlardan bilgilerin tamamını almak yerine, çocukların düzeyine uygun olanlar seçilip işlevsel hale getirilmelidir. Hedef, öncelikle çocukların içinde yaşadıkları kültürü tanımaları ve böylece toplumsal yaşantıya hazır olmalarıdır.

Dersin hedeflerini kazandırabilmek için genel ve özel seviyeler de göz önünde

bulundurulmalı ve kapsam buna uygun olmalıdır. Bu kapsam, kazanımların da temelini oluşturur. Hayat bilgisi dersinin kapsamı öğrenim ilkelerine bağlı olarak; bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, yakın çevreden uzağa, yakın zamandan uzak zamana, birbirinin önkoşulu olarak düzenlenmelidir (Sönmez, 2010).

Hedef ve davranışlar ögrencinin içinde yaşadığı çevreye uygun olarak seçilmelidir. Çünkü öğrenci kazandığı davranışı yaşamda karşılaştığı sorunların çözümünde kullanmaktadır. Zaten dersin başında ögrenciye kazanması gereken davranışın yaşamda ne işe yaradığını söylemek, öğrenci için bir motivasyon oluşturmaktadır. Öğrenci kazanması gereken davranışın yaşamda ne işe yaradığını göremezse, o dersin öğrenci üzerindeki etkisi azalabilir. Örneğin sıtma hastalığının yaygın olduğu bir yerde hayat bilgisi dersi bu hastalıktan korunmaya ve hastalığın tedavisine yönelik olarak işlenir. Bu da hayat bilgisi dersinin sınıf dışına da çıkabileceğini göstermektedir (Arıbaş ve Yılmaz, 2004). Hayat bilgisi ona çevresini tanıttığı için daha kolay öğrenir ve bunları yaşantısına taşırken zorluk çekmez.

2.3. Programın Vizyonu

Bu programın vizyonu, hayat bilgisi dersine ayrılan zamanın büyük bir bölümünde öğrencilerin kendi girişimleriyle gerçekleştirecekleri ve öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine sadece ve sadece yol göstereceği etkinlikler aracılığıyla,

- Öğrenmekten keyif alan,
- Kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık,
- Kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,
- Gündelik yaşamda gereksinim duyulan temel bilgilere, yaşam becerilerine ve çağın gerektirdiği donanıma sahip,
- Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek,
- Mutlu bireyler yetiştirmektir (MEB, 2009).

2.4. Hayat Bilgisi Programının Temel Yaklaşımı ve Yapısı

Çağdaş dünyada bireylerden, sunulan bilgileri alıp tüketmeleri değil, bilgiyi üretmeleri ve biçimlendirmeleri beklenmektedir. Yenilenen hayat bilgisi programı, bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımlarını dikkate alarak düzenlenmiştir.

Yapılandırmacı kuram, öğreneni merkeze alan bir kuramdır. Yapılandırmacı öğrenmenin temelinde, aktif olan öğrencinin bilgiyi oluşturması, yorumlaması ve ön bilgilerine göre yeniden düzenlemesi vardır. Bu anlayışa göre öğrenme, öğrencilerin eski bilgi ve yaşantılarının üzerine ekledikleri yeni eğitim yaşantılarını zihinlerinde birleştirerek yeni bir anlama düzeyi oluşturmalarıdır. Aynı zamanda etkin, yaratıcı ve işbirliğine yönelik bir süreçtir (Yanpar, 2015). Yapılandırmacı öğrenme kuramının özellikleri şunlardır: öğrenciler okula kendilerine ait bir takım bilgi ve inançlarla gelirler; hem bu bilgi ve inançlar hem de öğrenme ortamı, öğrenmeyi doğrudan etkiler. Ayrıca öğrenme içinde bulundukları toplum tarafından etkileşimle pekiştirilir. Bilgi, her öğrenci tarafından kişisel ve sosyal olarak ayrı ayrı yapılandırılır ve öğrenme aktif, devamlı, gelişimsel bir süreç olarak devam eder. Öğrenme etkinlikleri sonucunda anlamlı öğrenme gerçekleşir ve öğrenciler dünyayı anlamlandırmaya çalışırken yapılandırdıkları yeni bilgileri düzenler, değerlendirir, özümleyebilir ya da reddedebilirler (MEB, 2009).

Hayat bilgisi dersi programında insan, tüm yönleriyle bir bütün halinde ve değişimin hem öznesi hem de nesnesi durumundadır. Bu durumdan yola çıkarak "birey", "toplum" ve "doğa" öğrenmenin üç temel alanı olarak belirlenmiş, değişim de bu öğrenme alanlarını kapsayan genel bir boyut olarak düşünülmüştür. Günlük hayatta öğrenme alanlarının içerikleri, değişim ile iç içedir ve sadece eğitim-öğretim amacıyla yapay olarak birbirinden ayrılabilir (MEB, 2009). Hayat Bilgisi programının temel çatısı Şekil 1'de sunulmuştur.

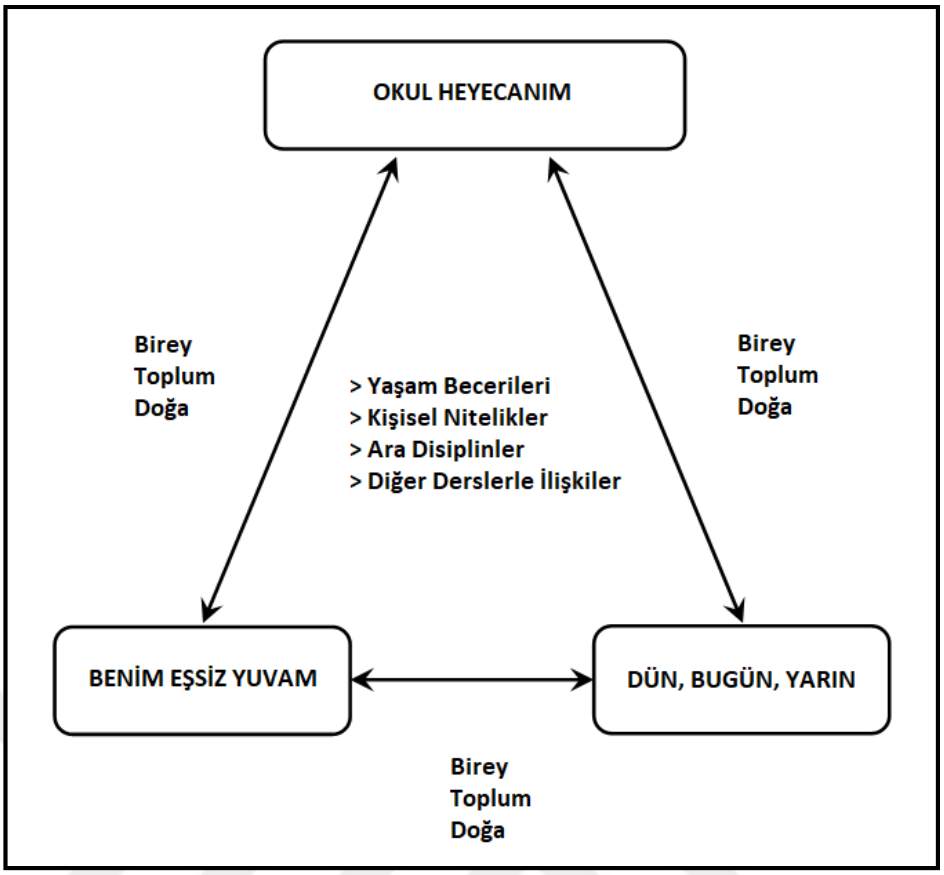

Şekil 2. 2009 Hayat bilgisi dersi programının çatısı
Kaynak: MEB, 2009

Hayat bilgisi dersi programında öğrencilerin yaşam becerilerinin ve olumlu kişisel niteliklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin sosyal bilgiler ile fen ve teknoloji derslerine temel oluşturacak bilgileri de kazanmaları beklenmektedir. Bundan dolayı programda yer alan bu unsurlar belirlenen temalarla bütünleştirecek biçimde kazanımlar oluşturulmuştur (MEB, 2009).

2.5. Temalar

Temalar, beceriler, diğer dersler ve ara disiplinlerle ilişkilendirilerek öğrencinin yaşantısındaki olay ve olguları ifade etmektedir. Hayat bilgisi dersi için benimsenen toplu öğretim yaklaşımı sonucunda, öğrenme alanlarını (birey, toplum ve doğa) kapsayan üç tema belirlenmiştir. Bu temalar; "Okul Heyecanım", "Benim Eşsiz Yuvam" ve "Dün, Bugün, Yarın" olarak adlandırılmıştır. Üç yıl boyunca aynı isimlerle devam eden bu temalar, kazanımların pekiştirilmesini, önceki öğrenmelere yenilerinin eklenmesini, öğrencinin ihtiyacına, yeteneğine ve gelişim düzeyine uygun içerik

belirlenmesini ve uygulanmasını sağlamaktadır (MEB, 2009).

İlk tema olan *Okul Heyecanım* temasında çocuğun ev ve aile ortamından farklı bir ortam olan okul ortamına ve okul hayatına adapte olması ve okul hayatını sevmesi amaçlanmıştır. Okulun da tıpkı aile ortamı gibi hayatın bir parçası olduğu gerçeğiyle öğrenciye, hedeflenen beceri ve kişisel nitelikler kazandırmak çalışılmaktadır. *Benim Eşsiz Yuvam* temasında, çocuklara kendilerinin eşsiz olduğu kadar aileden başlayarak mahallesinin, yaşadığı şehrin ve sahip olduğu ülkenin de eşsiz olduğu vurgusu yapılarak onlara yol gösterecek bilgi, beceri ve kişisel nitelikler kazandırmak amaçlanmıştır. *Dün, Bugün, Yarın* temasında "değişim" kavramı temel oluşturmaktadır. Özellikle bu temada Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerine alt yapı oluşturacak bilgi, beceri ve kişisel nitelikler kazandırmak amaçlanmıştır (Karabağ ve İnal, 2009).

Hayat bilgisi dersi öğretim programındaki temalar, ara disiplinler, beceriler, kişisel nitelikler ve diğer derslerle bütünleştirilmekte ve öğrencinin yaşantısındaki olgu ve olayları yansıtmaktadır. Tematik yaklaşımının tercih edilmesinde etkili olan unsurlar aşağıdaki gibi açıklanmıştır (MEB, 2009, s.40).

- *Bireysel farklılıkları olan öğrenciler için motivasyon kaynağı olup, öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımasına yardımcı olma,*
- *Öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını sağlama,*
- *Öğrencilerin yaşadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırma,*
- *Öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlama,*
- *Öğrencilerde ekip ruhu geliştirme,*
- *Öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlama,*
- *Öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olma.*

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan temalar belirlenirken göz önüne alınan özellikler aşağıdaki gibi açıklanmıştır (MEB, 2009, s.40).

- *Öğrencinin ilgisini çekmesi,*

- *Öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratması,*
- *Öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermesi,*
- *Öğrencilerin doğal öğrenme yolunu izlemelerine fırsat vermesi,*
- *Kişisel niteliklerin kazanılmasına olanak sağlaması,*
- *Derslerin temelini teşkil eden bir yapı taşıması,*
- *Çeşitli öğrenme yaklaşımlarına uygun olması,*
- *Birçok alana uygulanabilmesi,*
- *Diğer disiplinlerle bütünleşecek kadar genel, eğitim yoluyla ulaşabilecek kadar sınırlı olması,*
- *Öğrenmede derinliği ve genişliği teşvik etmesi.*

Tematik yaklaşımın uygulanabilirliği, eğitimde rol alan tüm kişi ve unsurların öğrencileri tüm yönleriyle ele alıp bütün olarak görmelerine bağlıdır. Ayrıca, öğrencilerin de kendi yaşantılarında birçok soru ve sorun olduğunu kabul etmeleri gerekir. Bu soruları yanıtlamak ve sorunları çözmek için öğrenciler temalar hakkında bilgi edinirken hem yaşam becerileri hem de kişisel nitelikler kazanma fırsatı bulurlar.

2.6. Ara Disiplin ve Hayat Bilgisi Programı

2005 yılında uygulanmaya başlanan yeni programda belirtilen "ara disiplin yaklaşımı" kavramının İngilizce karşılığı "cross-curriculum approach", Türkçe karşılığı ise doğrudan "çapraz program yaklaşımı" olarak ifade edilebilir. Yabancı kaynaklar incelendiğinde, bu yaklaşıma ilişkin herhangi bir disiplinden bahsedilmediği, birçok disiplinin ilişkilendirilmesi ile oluşturulan bir program tasarımına odaklanıldığı görülmektedir. Ayrıca, bu yaklaşımın ilk olarak Trier tarafından ortaya atıldığı belirtilmektedir (Seçkin, 2010). Czerniak'a (2007) göre, konular ya da disiplinler arasında program düzenlemesi açısından ilişkiler oluşturmak; bütünleştirilmiş, disiplinlerarası, çokdisiplinli, disiplinlerötesi, harmanlanmış, çapraz disiplinli, tematik ya da konu temelli gibi çeşitli kavramlarla tanımlanmaktadır. Ancak, kavramsal açıklamalar farklı olsa da; ara disiplin temelli öğretim anlamsal olarak, öğrenilen-kazanılan bilgileri, kuralları, değerleri çok sayıda disiplinle eşzamanlı olarak uygulama ya da kullanmayı sağlayan sürekli bir çaba olarak ifade edilmektedir (Parker, Heywood ve Jolley, 2012). Tezgel ise ara disiplinleri, "Program hazırlama sürecinde göz önünde

bulundurulan ana disiplinlerle açık ve kapsayıcı biçimde örtüşen diğer disiplinler" olarak tanımlamıştır (akt. Seçkin, 2010). Diğer yandan, ara disiplin; program tasarımının, çoğunlukla sorgulama temelli ve farklı alanların bakış açılarını ortak bir temada bir araya getiren, farklı bir türü olarak da ifade edilmektedir (Alexander, Rose ve Woodhead, 1992, 21). Naval, Print ve Iriarte'e (2003) göre, ara disiplin temaları, bilginin özel bir alan ya da konuya hapsedilemeyeceği, aksine ilişkilendirilmesi gerekliliğinin farkında olmayı gerektirir. Boyle ve Bragg (2008), öğrencinin ara disiplin kazanımlarına ulaşabilmesinin onun ilgisi ve öğrenme sürecine aktif katılımıyla mümkün olacağını ifade etmektedir (s.8). Bu açıdan, ara disiplin yaklaşımı, okuldaki programlara bakışımızı değiştirerek bilgilerimizi yeniden yapılandırmamızı ve ilişkisel temelli yeni bir bakış açısı oluşturmayı gerekli kılar. Öğrenme alanları ile bağlantılı olan ara disiplin alanları aynı zamanda birbirleriyle de ilişkilidir ve karşılıklı olarak bilgi alış-verişinde bulunur. Ara disiplinler hem okulda hem de okul dışında geliştirilir ve ilköğretim düzeyinde başlayarak ortaöğretim düzeyine doğru devam eder (Ataman, 2012). Ara disiplin yeterlikleri, öğrencilerin etkili öğrenmesine olanak vermek için; onların bilişsel, sosyal ve duyuşsal kaynaklarını öğrenme sürecine daha iyi bütünleştirmeyi sağlayacak uygulamaları kapsar ve konu alanının sınırlıklarını aşarak geniş bir alanda çalışmaya izin verir. Diğer yandan, bu yeterlikler, öğrencilerin farklı durumlara adapte olarak yaşam boyu öğrenmelerine yardım eden araçlar olarak da düşünülebilir [Quebek Education Program (QEP), 2018, s.1]. Ayrıca, ara disiplinlerin öğrencilere kazandırılmasında, okuldaki bütün dersler ve bütün etkinlikler işe koşulur. Ara disiplinlerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi bütün öğretmenlerin ve okul personelinin ortak sorumluluğu olmakla birlikte, ara disiplinlerin program içerisinde yapılandırılması ve öğretme-öğrenme sürecinde uygulanmasından başta öğretmenler olmak üzere okul yönetimi, veliler ve tüm eğitim toplulukları sorumluluk sahibidirler (Naval ve diğerleri, 2003).

Dünyada birçok ülke öğrencilere yaşamsal beceriler kazandırmak amacıyla ara disiplin temelli program tasarımını geliştirmekte ve uygulamaktadır. Örneğin; Hong Kong hükümeti 1980'lerden bu yana vatandaşlık, ahlak, cinsiyet ve çevre eğitimlerini ara disiplin temelli olarak uygulamaktadır (Morris ve Chan, 1997). Benzer şekilde, Avustralya tarafından (2014) hazırlanan Avustralya programının gözden geçirilmesi [Review of the Australian Curriculum (RAC)] isimli raporda da ara disiplin temaları; kültürel hassasiyet, saygı, vatandaşlığa katılım, sürdürülebilir yaşam becerileri ve bilgi kazanmak için özveri temaları altında açıklanmıştır. Kanada'da QEP (2018) tarafından

açıklanan ara disiplin yeterlikleri raporunda; bilgiyi kullanma, problem çözme, eleştirel muhakeme, yaratıcılığı kullanma, etkili çalışan metotları adapte etme, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma potansiyelini ortaya çıkarma, işbirliği yapma, doğru iletişim kurma temel ara disiplin yeterlikleri olarak ortaya koyulmaktadır (s.1). Hollanda'da, ara disiplin temelli program öğrencilere; öğrenmeyi öğrenme, öz-düzenleme, meta-bilişsel beceri gibi yaşam boyu gerekli olan yeterlikleri kazandırmaya odaklanmaktadır (Meijer, 2007, s.155-156). Genel olarak incelendiğinde, ara disiplinler, toplumun karşı karşıya kaldığı ve bireyler için önemi olan ana düşünceleri ve zorlukları yansıtır (QEP, 2018). Programda ara disiplin olarak vurgulanan öğrenme alanları bireyler ve toplumlar için yaşamın ve kültürün önemli boyutlarında meydana gelir. Bu bağlamda ülkelerin, programlarında yer verecekleri ara disiplinleri, bireyin ve toplumun gereksinimlerinden yola çıkarak belirlemeleri oldukça önemli görülmektedir. Ara disiplinler, programların kazanımlarını ve içeriklerini çeşitlendirmekte ve genişletmekte; farklı derslerin öğretim programlarını zenginleştiren bir araç olarak işlev görmektedir (Gözütok ve Alkın, 2014). Programın amaçlarına ulaşabilmek için öğrenciler kendilerini ve içinde yaşadıkları dünyayı anlamada yaşantı zenginliğine ihtiyaç duyarlar ve bu bağlamda, ara disiplinler öğrencilerin dünyayı anlamlandırmaları ve yaşam becerileri kazanmaları için bütünleştirici bir etkiye sahiptirler.

Ara disiplin alanları bireyler ve toplumlar için yaşamın ve kültürün önemli boyutlarıdır ve eğitim sürecinde geliştirilmeleri daha verimli olacaktır. Bu aşamada öğretmenlerin derslerini planlarken ara disiplin yaklaşımını dikkate almaları ve öğrencilerin kendi becerilerini geliştirmeleri için uygun ortam hazırlamaları gerekmektedir. Öğrencilerin kendi becerilerini kullanarak öğrenmeleri onların çevreleriyle olan iletişimlerini doğrudan etkiler. Ara disiplinler öğrencilerin, toplum içerisinde yaşamayı ve çalışmayı sürdürmek için gereken değerleri ve davranışları oluşturmalarını sağlar.

Yeni program ile birlikte verilemesi gereken ders kazanımlarının yanında ara disiplin kazanımları da programa dâhil edilmiştir. Bu ara disiplin kazanımları; Afetten Korunma ve Güvenli Yasam, Girişimcilik, İnsan Hakları ve Vatandaşlık, Özel Eğitim, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Kariyer Bilinci Geliştirme, Sağlık Kültürü, Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim olarak sekiz alanda toplanmıştır. Bu sekiz ara disiplin alanına ait kazanımlar hazırlanmış ve bu kazanımlar temalara yerleştirilmiştir. Karabağ ve İnal'a (2009) göre, yeniden düzenlenen ilköğretim programları içeriklerine eklenen ara disiplin kazanımları, hayat bilgisi dersi öğretim programında da kazanımlarla

ilişkilendirilmiştir. Programda, ders kazanımları uygulanırken ara disiplin kazanımlarının da ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Aşağıda yenilenen programdaki ara disiplinler ve ara disiplinlerin hayat bilgisi dersi okul heyecanım teması ile ilişkilendirilen kazanımları yer almaktadır.

2.6.1. Girişimcilik

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan girişimcilik ara disiplini kazanımları ile öğrencilerin içinde bulundukları toplumun ekonomik unsurlarının bir parçası olduklarının farkına varmaları amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak ileriki yaşantılarında bu faaliyetleri hayata geçirebilmelerine yardımcı olacak bilgilerin ve becerilerin kazandırılması amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilere meslekler tanıtılarak, tüm mesleklerin toplum için önemli ve değerli olduğunu fark etmeleri hedeflenmiştir.

Tablo 1

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Girişimcilik Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ders Kazanımları	**Girişimcilik Kazanımları**
A.3.2. Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.	**1.** Kişiler arasındaki farklılıkları tanır.

2.6.2. İnsan Hakları ve Vatandaşlık

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan insan hakları ve vatandaşlık ara disiplin kazanımları ile öğrencilerie hakların ve özgürlüklerin herkes için olduğu ve paylaşılması gerektiği benimsetilerek yaşantılarında demokrasinin gerektirdiği sorumlulukları üstlenebilmeleri ve kurallara uygun davranmaları için gerekli olan bilgi ve becerileri edinmeleri amaçlanmıştır.

Tablo 2

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ders Kazanımları	**İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kazanımları**
A.3.2. Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.	**28.** Arkadaşlarını fiziksel ve kişisel özelliklerine saygı duyar.
A.3.7. Demokratik uygulamaların üstünlüklerini okul yaşantısındaki örneklerden hareketle tartışır.	**13.** Okulda demokratik ortamın geliştirilmesinde katkıda bulunması gerektiğini fark eder. **38.** Okulda karşılaştığı sorunlara yönelik demokratik çözüm yolları üretir.
A.3.13. Oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu kabul eder.	**11.** Oyun oynarken kurallara uymanın insan haklarına uygun bir davranış olduğunu bilir.
A.3.14. Okulda kurallara uyulmadığında ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili çözüm yolları üretir ve en uygun çözüm yolunu uygular.	**38.** Okulda karşılaştığı sorunlara yönelik demokratik çözüm yolları üretir.
A.3.16. Kişisel bakımını yaparken kaynakları tutumlu kullanır.	**33.** Kaynakların verimli kullanılması ve bilinçli tüketilmesi gerektiğini kabul eder.
A.3.18. Kendi sağlığı kadar, arkadaşlarının sağlığını da korumaktan sorumlu olduğunu kavrar.	**46.** Sağlık hakkının olduğunu bilir. **47.** Yaşama hakkının kutsallığını fark eder ve bu hakkın önemine uygun davranışlar gösterir.
A.3.23. Tüketici olarak sahip olduğu hakları bilir ve bilinçli tüketici davranışları sergiler.	**52.** Tüketici olarak haklarını bilir ve kullanır.
A.3.26. Okula geliş ve gidişlerinde kendisinin ve başkalarının güvenliği için trafik işaret ve levhalarına, trafik kurallarına uyar.	**19.** Trafik kurallarına uymanın bir vatandaşlık görevi olduğunu bilir.
A.3.27. Okula geliş ve gidişlerinde başkalarının kabul edilemez önerileriyle karşılaştığında reddetme davranışı sergiler.	**32.** Yaşam ve eğitim hakkına zarar verecek kötü alışkanlıklardan uzak durması gerektiğini bilir.

Tablo 2 (Devamı)

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ders Kazanımları	**İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kazanımları**
A.3.28. Okula geliş ve gidişlerinde karşılaştığı kişilerle aralarında çıkabilecek sorunlar için hangi çözüm yollarına başvurabileceğini açıklar.	**25.** Çatışmaları şiddete başvurmadan çözebilme becerisi gösterir. **38.** Okulda karşılaştığı sorunlara yönelik demokratik çözüm yolları üretir.
A.3.30. Kulüp veya grup çalışmalarında alınacak kararlar ve yapılacak çalışmalarda arkadaşlarını bir fikir etrafında bir araya getirir.	**51.** Okuldaki karar verme süreçlerine katılır.
A.3.33. Okulu ve çevresini temiz tutmak için bir proje tasarlar.	**56.** Çevrenin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının bir vatandaşlık görevi olduğu bilincine uygun davranışlar gösterir.

2.6.3. Kariyer Bilinci Geliştirme

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan kariyer bilinci geliştirme ara disiplin alanına ait kazanımlarla öğrencilerin, insanların birey olarak birbirlerinden farklı ve kendine özgü olduklarını anlamaları sağlanarak kendilerine ilişkin olumlu bir tutum kazanmaları, sorumluluk sahibi olabilmeleri, hayatları ile ilgili planlama yapabilmeleri ve yararlı çalışma alışkanlıkları kazanabilmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca öğrencilerin gelecekteki mesleklerini seçebilmeleri için ilgi alanlarını, isteklerini, zayıf ve güçlü özelliklerini tanıyabilmeleri planlanmıştır.

Tablo 3

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Kariyer Bilinci Geliştirme Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ders Kazanımları	**Kariyer Bilinci Geliştirme Kazanımları**
A.3.2. Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.	**2.** İnsanların tek ve kendine özgü olduğunu fark eder.

2.6.4.Özel Eğitim

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan özel eğitim ara disiplin kazanımları ile öğrencilerin, bireysel yetenekleri ve kişisel güçlerinin farklı olabileceğinin görerek bu farklılıklara karşı hoşgörü gösterebilmeleri, farklılıklara karşı kızgınlık, öfke vb. hislerini kontrol altına alarak diğerleriyle ilişki kurabilmeleri, gerektiğinde ihtiyacı olanlara yardım ederek işbirlikçi bir tutum geliştirebilmeleri amaçlanmıştır.

Tablo 4

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Özel Eğitim Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ders Kazanımları	**Kariyer Bilinci Geliştirme Kazanımları**
A.3.2. Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.	**2.** İnsanların tek ve kendine özgü olduğunu fark eder.

2.6.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Eğitimi

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan rehberlik ve psikolojik danışma eğitimi ara disiplin kazanımları ile öğrencilere, insanların birçok açıdan benzer ve farklı yönlerinin olduğu kavratılarak kişiliklerini geliştirebilmeleri, günlük yaşam becerileriyle birlikte sosyal yaşam becerilerini kazanabilmeleri amaçlanmıştır.

Tablo 5

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Eğitimi Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ders Kazanımları	**Rehberlik ve Psikolojik Danışma Kazanımları**
A.3.2. Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.	**5.** Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir.
A.3.6. Başkalarının duyarlılıklarına saygı göstererek kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve görüşlerini ifade eder.	**13.** İsteklerini ifade eder.
A.3.19. Okulda, bir kaza ya da acil durum meydana geldiğinde neler yapılması gerektiğini ifade eder	**2.** Acil ve kriz durumlarında nasıl davranılacağını bilir.
A.3.24.Nasıl daha iyi öğrendiğini açıklayarak kendisine uygun öğrenme tekniklerini seçer ve kullanır.	**8.** Öğrenme için gerekli beceriler edinir.
A.3.25. Yönergeleri takip ederek okuldaki bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanır.	**15.** Sözlü ve yazılı talimatlara uyar.
A.3.28. Okula geliş ve gidişlerinde karşılaştığı kişilerle aralarında çıkabilecek sorunlar için hangi çözüm yollarına başvurabileceğini açıklar	**3.** Problem çözme sürecini açıklar.

2.6.6. Sağlık Kültürü

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan sağlık kültürü ara disiplin kazanımları ile öğrencilerin fiziksel farkındalıkları sağlanarak sağlıklı bir hayat için vücut bakımının yapılmasının, sağlıklı ve dengeli beslenmesinin, aşı yaptırmasının ve düzenli spor yapmasının kişinin sorumluluğu olduğu bilincinin kazandırılması amaçlanmıştır.

Tablo 6

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Okul Heyecanım Teması Özelinde Sağlık Kültürü Kazanımlarıyla Eşleştirilmesine Örnekler

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ders Kazanımları	**Sağlık Kültürü Kazanımları**
A.3.17. Dengeli ve düzenli beslenmek için doğal ve sağlıklı ürünleri tüketir.	**19.** Düzenli beslenme alışkanlığı edinir. **22.** Dengeli beslenmeye özen gösterir.

2.6.7. Diğer Ara Disiplin Alanları

Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan toplam sekiz ara displin alanı bulunmaktadır. Ancak, bu ara disiplin alanlarından ikisine (Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam, Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim) yönelik olarak "Okul Heyecanım" teması kapsamında kazanım yer almamaktadır. Bu sebeple bu alanlara yönelik herhangi bir kazanım tablosu verilmemiştir.

2.7. Etkinlikler

Etkinlikler, öğrencilerin kazanımları gerçekleştirebilmeleri, kazanımlar aracılığıyla beceri edinebilmeleri amacıyla öğretmenin rehberliğinde uygulanan, öğrencinin aktif olmasını sağlayan, sınıf içi ve sınıf dışı her türlü faaliyetlerdir. Öğrenme – öğretme etkinliklerini programın en kritik ögesi olarak kabul eden Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında kazanımlara yönelik etkinlik örneklerine yer verilmiştir (MEB, 2005). Program öğretmenlerin, öğrencilere bilgileri hazır olarak sunmak yerine, onların çeşitli etkinlikler yapmalarını sağlayarak bilgiyi kendilerinin yapılandırmasına olanak tanıyacak bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, etkili bir öğrenme ortamı oluşturulmasına ihtiyaç duyulur.

Etkili öğrenme ortamı; öğrencilerin dersi pasif bir şekilde izleyip dinlemek yerine sürece etkin olarak katıldıkları, gerektiğinde birer araştırmacı gibi hareket edebildikleri bir ortamdır. Hayat bilgisi eğitimiyle çocukların bir olgu ya da olay hakkında kendi etkinlikleri yoluyla uyarıcıları anlamlandırmaları ve bilgiyi yapılandırmaları gerekmektedir. Bu nedenle hayat bilgisi etkinliklerinin özünde; çocuğun gerçek ya da gerçeğe yakın yaşam deneyimleri geçirmesini sağlamak, çevresi ile etkileşim oluşturmasına fırsatlar sunmak ve bu deneyimler yoluyla bilgiyi yapılandırmasına rehberlik etmek yer almaktadır. Ayrıca, hayat bilgisi öğretim

programına göre öğretim etkinliğinin uygulanması sırasında dikkate alınması gereken ilkeler; aktif olma, bireysel ya da grupla çalışma, rehberlik etme ile güvenli ve öğrenci odaklı bir sınıf iklimi sağlamaktır. Dikkat edilmesi gereken diğer bir faktör ise planlamadır. Etkinliklerin hedeflenen niteliklere göre planlanması, etkinliklerden istenilen faydanın sağlanması bakımından önemlidir. Planlana sürecinde dikkate alınması gereken temel özellikler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır (MEB, 2009, s.75).

- *Öğrenci özerkliğinin ve girişimlerinin desteklenmesi,*
- *Öğretimde çeşitli ortam ve materyallerin yanı sıra verilerin ve birincil bilgi kaynaklarının kullanılması,*
- *Öğrenmenin toplumsal deneyimler sağlayacak şekilde organize edilmesi,*
- *Bir öğrenme görevi oluşturulurken gerçek yaşamda karşılaşılan düzeyde karmaşık olmasına dikkat edilmesi,*
- *Bir öğrenme görevi oluşturulurken "belirlemek", "karşılaştırmak", "sınıflamak", "çözümlemek", "oluşturmak" gibi üst düzey bilişsel etkinlikleri gerektiren görevlere ağırlık verilmesi,*
- *Bir öğrenme görevi oluşturulurken doğrudan parçalara ayırmak yerine öncelikle bütüncül olarak tasarlanması,*
- *Öğrenenlere açık uçlu, düşündürücü, anlamlı ve derinliği olan sorular sorulması, onların konuyu araştırmaları için desteklenmesi, aynı zamanda öğrencilerin kendi arkadaşlarına sorular sormaya yönlendirilmesi,*
- *Öğretim sırasında öğrenme döngüsü modeli (keşfetme, kavramı tanıtma, uygulama) kullanılarak öğrencilerin doğal merakının beslenmesi,*
- *Öğrenci tepkilerine göre dersin yönlendirilmesi, gerekli olduğunda öğretim stratejilerinin ve içeriğinin değiştirilmesi,*
- *Öğrencilerin ilgilerini çekecek sorunların ortaya atılması,*
- *Öğrencilerin hem öğretmen hem diğer öğrencilerle etkileşiminin desteklenmesi,*
- *Öğrencilerin yaptıkları hataları anlamaları için geri bildirim kullanılması,*
- *Öğrencilere bir soru yöneltildiğinde olası bir yanıt üzerinde düşünmeleri için yeterince bekleme süresi tanınması,*
- *Öğrencilere sunulan bilgiler arasında bağlantı kurabilmeleri ve çeşitli görüşleri birbirleriye karşılaştırabilmeleri için zaman verilmesi,*
- *Öğrenci başarılarının öğrenme bağlamına göre değerlendirilmesi.*

2.8. Hayat Bilgisi Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı

Hayat Bilgisi dersi çocuğun okula başladığı ilk yıllarda onun bir bütün halinde gelişmesini sağlayan ilk derstir. Bu nedenle çocuğun algı, dikkat, tasarım, bellek ve akıl yürütme gibi yetileri, hayat bilgisi derslerinde uygulanacak iyi bir öğretimle, en iyi bir biçimde gelişme olanağı bulur (Binbaşıoğlu, 2003). Eğitim öğretim sırasında değişik teknolojik araçlar kullanılsa da kitaplar yine de temel kaynak olarak kullanılmaktadır. Öğretmen kılavuz kitabı ise, Milli Eğitim Bakanlığınca: *"İlgili öğretim programlarında yer alan hedef ve açıklamalar doğrultusunda ders kitabının daha etkili kullanımını sağlayacak çeşitli örnek, alıştırma; işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, öğretmenlerin yararlanması için hazırlanan basılı eser."* şeklinde tanımlanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 2004).

Öğretmenler, öğrenme - öğretme ortamını oluştururken öğrenci merkezli, öğrenciyi aktif kılan, yapılandırmacı yaklaşımla bilgiyi kazanmalarına yol gösteren kişiler olarak düşünülmüş ve kılavuz kitaplar, programda belirtilen kazanımların öğrencilere kazandırılmasında, kullanılacak faaliyetlerin uygulanmasında öğretmenlere rehberlik edecek şekilde tasarlanmıştır. Bu açıdan hayat bilgisi öğretmen kılavuzu incelendiğinde kılavuzda verilen etkinliklerin işleyişi kolaylaştırması yanında uygulamada karşılan zorluklar daha çok önem arz etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde (2006), öğretmen kılavuz kitabının özellikleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

- *Konuların işlenişinde ulaşılmak istenen hedefler belirtilir.*
- *Öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri, anlayış ve tutumların kazandırılmasında öğretmene yardımcı olacak ve öğretmeyi kolaylaştıracak açıklayıcı bilgiler yer alır.*
- *Öğretmeyi ve öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla ilgi çekici değişik örnek ve uygulamalar yer alır.*
- *Bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerlerin öğrencilere kazandırılabilmesi için kullanılabilecek araç-gereçle birlikte öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilir.*
- *Buna göre;*
    1) *Konu ile ilgili zaman analizine ve konunun işleniş planına,*

2) *Öğretmenin konu ile ilgili yapacağı ön hazırlıklara,*
3) *Konuya girerken daha önce işlenen konularla ilişkisini sağlayacak ve öğrencinin ilgisini çekecek hatırlatmalara, sorulara ve benzeri unsurlara,*
4) *Ders kitabında yer alan ve açıklama gerektiren şekil, şema, çizelge ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara yer verilir.*

- *Öğrencilerin gelişim farklılıkları dikkate alınarak seviye gruplarına göre hangi hususların vurgulanması gerektiği belirtilir.*
- *Konular işlenirken yeri geldikçe;*
  1) *Diğer derslerle bağlantı kurulur.*
  2) *Konuların günlük hayatla ilgisini kurmak için örneklere yer verilir.*
- *Dersin özelliğine göre konu işlendikten sonra bu konuda amaçlanan bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerlerin kazandırılıp kazandırılmadığını anlamak için bunları değerlendiren yeterli sayıda örnek soru yer alır. Öğrencilerin cevaplandıramadığı soruların özelliğine göre ne yapılacağı konusunda öğretmene yol gösteren alternatif değerlendirme çalışmalarına yer verilir.*
- *Öğrencileri araştırmaya, bilgi ve teknoloji üretmeye yöneltecek ödev, proje ve benzeri çalışmalara yer verilir.*
- *Dersin özelliğine göre öğrencilerde, standartlara uygun, ucuz, kaliteli mal ve hizmet üretme, kullanma ve geliştirme bilinci ve alışkanlıkları kazandıracak çalışmalara yer verilir.*
- *Konuların sonunda, verilen kavramlarla ilgili sözlük bulunur.*
- *Öğretmene konu ile ilgili ayrıntılı bilgi elde edebileceği kaynaklara yer verilir.*
- *Dersin özelliğine göre inceleme, gezi, gözlem, deney ve uygulamalarla ilgili yapılacak ön hazırlıklara, alınacak sağlık ve güvenlik tedbirlerine, izlenecek iş ve işlem basamaklarına, zaman ve malzeme tasarrufu bakımından uyarılara, her işlem basamağında öğrencilerle öğretmenin kuracağı iletişime, sonuca ulaşmak açısından önemli yönlendirici tedbirlere ve hangi unsurların özellikle irdeleneceğiyle ilgili bilgilere yer verilir.*
- *Öğretmen kılavuz kitabının başında, sonunda veya ünite/ tema başlarında ait olduğu dersin ünitelendirilmiş yıllık plan taslağı verilir (s. 1130).*

Ayrıca hayat bilgisi öğretmen kılavuz kitabında öğretmenlerin uygulayacağı yıllık plana ait bir örnek bulunmaktadır. Sonrasında kazanımlarla ilişkili Atatürkçülük konuları, kazanımlarla ilişkilendirilecek kişisel nitelikler ve beceriler, ara disiplinlerle kurulacak bağlantılar, bir sonraki derse yönelik hazırlıklar ve öğretmenin hatırlatma notlarını, alternatif etkinliklerini yazabileceği "notlarım-görüşlerim" bölümleri yer almaktadır. Öğrenci kitaplarında bulunmayan ancak, ders esnasında öğretmenin kullanabileceği metin veya şiirlere de yer verilmektedir. Kılavuz kitapların son kısmında, belirli gün ve haftalar, değerlendirme, ölçme ve değerlendirme başlığı altında üç bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde yıl boyunca verilmesi gereken belirli gün ve haftalara ait metinler yer almaktadır. İkinci bölümde ünitelere ait değişik türde değerlendirme soruları bulunmaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise Hayat Bilgisi öğretim programının ölçme ve değerlendirme ile ilgili kavramları açıklandıktan sonra, öğretmen tarafından uygulanabilecek tüm ölçme ve değerlendirme araçlarına yer verilmektedir.

Öğretmen kılavuz kitapları öğretimin planlanmasında öğretmene rehber olmaktadır. Öğretmen kılavuz kitabı öğretmenin, konuları nasıl sunabileceğini, her kazanımın nasıl işlenebileceğini, ders ortamını ne şekilde düzenleyebileceğini, hangi hazırlıkları nasıl yapabileceğini, görsel ve işitsel araçların kullanımını, öğrencilerin derse etkin katılımını nasıl sağlayabileceğini göstermektedir. Ayrıca verilen bilgiler ve istenilen beceriler arasında bağlantı kurulmasında, öğrencilerin öğrenmelerinin değerlendirilmesinde ve kazanımlara ayrılması gereken süreyi de vererek öğretmene yardım etmekte ve pratik öneriler sunmaktadır. Bu önerilerin arasından, öğretmen, sınıf ortamına ve öğrencilerin özelliklerine uygun olanları seçer ve uygular (Ekinci ve Öter, 2007). Kılavuz kitaplar öğrenci ve öğretmen kitaplarını bir arada sunmakta ve böylece kâğıt israfından, günlük plan hazırlamadan ve zaman kaybından öğretmenleri kurtarmaktadır.

2.9. İlgili Yayınlar

Erdoğan (2007) tarafından hazırlanan "Yeni Hayat Bilgisi Programında Ara Disiplinlerin İçerikle Örtüşme Düzeyinin Belirlenmesi" başlıklı çalışmada; genel olarak, öğretmenlerin genelinin ders kitabı içeriğinin programda yer alan ara disiplinlere uygunluguna yönelik olumsuz görüş bildirdikleri söylenebilir. Öğretmenler tüm maddelere genelde "katılmıyorum" düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu da ders kitabı

içeriğinin ara disiplinlere uygun olmadıgı şeklinde ifade edilebilir. Öğretmenlerin ara disiplinlerin hiçbirine "Kararsızım", "Katılıyorum", "Tamamen Katılıyorum" düzeyinde görüş bildirmemiş olmaları çok büyük bir eksiklik olarak düşünülebilir. Programda ara disiplinler, kazanım ve temalarla uyum içerisindedir fakat; öğretmenler ders kitabı içeriğini ara disiplinlere uygun görmemektedir. Ara disiplinlerin temalar ve kazanımlarla bağlantısını öğrencilere yansıtacak eğitim materyalimiz ders kitaplarıdır. Elde ettigimiz bulgular ışığında ulaştığımız sonuca göre; ders kitabı içeriği öğretmen görüşlerine göre ara disiplinlere uygun degildir sonucuna ulaşmıştır.

Taş (2010) tarafından hazırlanan "2005 İlköğretim Programının Hazırlanmasında Görev Alan Ara Disiplinler Komisyonu Üyelerinin Ve Sınıf Öğretmenlerinin Ara Disiplin Yaklaşımı Konusundaki Bilgi Durumunun Ve Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı çalışmada, ara disiplinler komisyonu üyeleri ve sınıf öğretmenlerinin ara disiplin yaklaşımı (tanımı, işlevi, uygulanması, değerlendirilmesi, öğretiminde sahip olunması gereken donanımlar ve kullanılma nedeni) konusunda sınırlı bilgiye sahip olduklarını göstermiştir. Öğretmen kılavuz kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve ders kitabının ara disiplinler açısından yetersiz olduğu, ara disiplinlerin program içerisinde yapılandırılmasında ve öğretim sürecinde uygulanmasında çeşitli sorunlarla karşılaşıldığı, ara disiplin kazanımlarının öğrencilere yansıtılmasında öğretmenlere uygulanacak hizmet içi eğitimlerin etkili olacağı, ara disiplin yaklaşımının kullanılmamış olması durumunda öğrencilerin bazı davranışları kazanması, derslerin yaşamla ilişkilendirilmesi, derslerin çok boyutlu işlenmesi ve bazı konuların öğretim sürecinde yer alması gibi konularda eksiklik olabileceği sonuçlarına ulaşmıştır. Öğretim programları hazırlanırken ara disiplinlerin belirlenmesinde ülkenin ulusal hedeflerinin ve dünyada konumlanmak istediği yerin dikkate alınması ve öğrencilere yaşam becerileri kazandıracak nitelikte olmalarına dikkat edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Seçkin (2010) tarafından hazırlanan "Fen Ve Teknoloji Öğretim Programı Ara Disiplin Kazanımlarına Ulaşılma Düzeyi Ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar" başlıklı çalışmada, öğrenciler açısından incelendiğinde; fen ve teknoloji dersi öğretim programında yer alan ara disiplin kazanımlarına ilişkin başarı puanlarının özel okullarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Rehberlik ve psikolojik danışma 6. sınıf düzeyinde puan ortalaması en düşük olan ara disiplindir. Sağlık kültürü eğitimi ara disiplin kazanımlarına ilişkin başarı puanlarının sınıf düzeyine göre değişmediği belirlenmiştir. 7. ve 8. sınıflarda insan hakları ve vatandaşlık ara disiplin kazanımlarına ilişkin başarı

puanı, diğer ara disiplinlerin puanlarından daha yüksektir. Fen ve teknoloji öğretmenlerinin yarıdan fazlası, ara disiplinleri gerçekleştirmeye yönelik olarak ek süreye ihtiyaç duyduklarını, ara disiplin öğretiminin ayrıca bir ön hazırlık gerektirdiğini, ara disiplinlerin öğretimine ilişkin yöntem bilgilerinin yetersiz olduğunu, programda ara disiplin öğretimine ilişkin etkinliklerin belirtilmediğini, ara disiplin öğretiminin uzmanlık gerektirdiğini, ara disiplinlerin üniversitede ders olarak verilmemesini ara disiplin öğretiminde karşılaşılan sorunlar olarak belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler ara disiplinler hakkında bilgilendirilmek istediklerini belirtmişlerdir şeklinde sonuca ulaşmıştır.

Ataman (2012) tarafından hazırlanan **"**İlköğretim Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Ara Disiplin Kazanımlarina Yönelik Uygulayıcı Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı çalışmanın sonucunda öğretmenlerin Türkçe dersi ara disiplin kazanım etkinliklerinin öğrenci düzeyine orta düzeyde uygun bulunduğu; öğretmenlerin kıdeminin, eğitim durumunun ve öğrenci sayısının önemli bir değişken olmadığı görülmektedir. En düşük ve en yüksek puanlar dikkate alındığında öğretmenlerin Türkçe dersi ara disiplin kazanım etkinliklerinin programda önerilen öğretim yöntem teknik ve stratejilerine orta üst düzeyde uygun bulunduğu; öğretmenlerin kıdeminin, eğitim durumunun ve sınıflarında bulunan öğrenci sayısının önemli bir değişken olmadığı görülmektedir. Yapılan betimsel istatistikte en düşük ve en yüksek puanlar dikkate alındığında öğretmenlerin Türkçe Dersi ara disiplin kazanım etkinliklerinin ders programında belirtilen kazanımlara orta düzeyde uygun bulunduğu, öğretmenlerin kıdemlerinin önemli bir değişken olduğu ancak eğitim durumunun ve sınıflarında bulunan öğrenci sayısının önemli bir değişken olmadığı görülmektedir.

Yılmaz (2015) tarafından hazırlanan "Sorgulayıcı Araştırma Odaklı Fen Ve Teknoloji Uygulamaları: Afetten Korunma Ve Güvenli Yaşam Ara Disiplini" başlıklı çalışmada sorgulama tabanlı öğrenme yaklaşımına göre öğrenim gören deney grubu öğrencileri ile mevcut müfredat programına uygun öğretim yaklaşımıyla öğrenim gören kontrol grubu öğrencilerinin "Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam" ara disiplini akademik başarı son test başarı puanları arasında deney grubu lehine istatiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Uygulama gruplarının depreme yönelik tutum son test puanlarında ise aynı şekilde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik bilgi son testi ile deprem tutum son testi puanları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ancak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Çakırlar (2011) tarafından hazırlanan "İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programında Yer Alan Ara Disiplinlerin Kazanımlarla Uyumu Ve Ara Disiplinlerden Yararlanma Konusuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi (Çorlu Örneği)" başlıklı çalışmada 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kazanımlarının ara disiplinlere uygun olduğunu düşündükleri görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi programında yer alan kazanımların ara disiplinlere uyumuna ilişkin görüşleri; cinsiyet, hizmet içi eğitim alma durumu, okullarının bağlı bulundukları kurum, okutmakta oldukları sınıf, eğitim durumu ve meslekteki hizmet yıllarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin yeni programda yer alan ara disiplin kavramına yabancı oldukları, ara disiplinler konusunda öğretmen kılavuz kitabında verilen bilgi ve açıklamaları yeterli bulmadıkları, öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kazanımlarıyla ara disiplinleri sınıf içi uygulamalar sırasında konular arasında bağ kurarak ilişkilendirdiği, öğretmenlerin ara disiplin kavramlarını öğretmede zaman yönünden sıkıntı yaşadıkları, sosyal bilgiler dersinde ara disiplinlerle ilgili etkinlikleri gerçekleştirme sırasında öğretmenlerin en çok soyut kavramların öğretilmesinde güçlük çektikleri belirlenmiştir.

Ermiş (2008) tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Dersindeki Ara Disiplinlerin Sınıf İçi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı çalışmada ara disiplinler ile ilgili verilmiş olan açıklamaların, öğretmenler tarafından yetersiz bulunduğu, öğretmenlerin programda belirtilen ara disiplin dallarına yönelik çalışmaların yanında ek çalışma yapmadıkları sonucuna varılmıştır. Ara disiplin kazanımlarının öğrenci düzeyine uygun olduğu fakat ara disiplinlerin amacına ulaşmadığı düşünülmektedir. Bunun nedeninin ise ara disiplinlerin hepsinin uygulanabilirliğinin olmaması olduğu söylenmektedir. Bu nedenle görüşme yapılan öğretmenler mevcut ara disiplinlerin dışında programa başka bir ara disiplinin yerleştirilmesini istememektedirler. Ayrıca ders kazanımına daha çok önem verildiğini ve ara disiplin kazanımının göz ardı edildiğini düşünmektedirler. Ara disiplinlerin amacına ulaşabilmesi için sosyal bilgiler ders sayısının arttırılması ya da ara disiplin kazanım sayılarının azaltılması gerektiği belirtilmiştir.

Akyol (2011) tarafından hazırlanan "İlköğretim II. Kademe Matematik Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ara Disiplinlere Yönelik Öğretmen Görüşleri" başlıklı çalışmada: Öğretmenlerin ara disiplinler konusunda çok az ve sınırlı bilgiye sahip olduğu, öğretmenlerin genel olarak ara disiplin kazanımlarından habersiz oldukları, öğretmenlerin genel olarak ara disiplin kazanımlarının kazandırılabilir nitelikte

olduğunu düşündükleri, öğretmenlerin çoğunun ara disiplinlerin önemli ve gerekli olduğunu düşündükleri, öğretmenlerin ara disiplin kazanımlarını kazandırma kaygısı taşımadıkları, bazı zamanlar ara disiplin kazanımlarının bilinçsizce ve farkında olmadan işe koşulduğu, öğrencilerin davranışlarını gözlemleyerek kazanımları kazanıp kazanmadıklarını belirlemeye çalıştıkları, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ara disiplinler konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre ara disiplinlerin amacına ulaşması konusunda programda önemli değişikliklerin yapılmasını daha fazla savundukları, bütün kıdem türündeki öğretmenlerin ara disiplinlerin amacına ulaşması adına programda gerekli değişikliklerin yapılmasından yana oldukları, ara disiplinlerin işlevine yönelik genel olarak eğitim fakültesi ilköğretim matematik öğretmenliği mezunlarının daha bilgili olduğu, genel olarak ara disiplinler konusunda hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin almayanlara göre daha bilgili oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bayır, Köse ve Balbağ (2016) tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Dersinde Ara Disiplinlerden Yararlanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde ara disiplinler sayesinde öğrencilerin sosyal problemlere karşı duyarlılık geliştirdiğini, vatandaşlıkla ilgili bilgi, beceri ve değerler kazandığını, araştırma, düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştiğini düşündükleri, sosyal bilgiler dersinde ara disiplinlerden yararlanmanın güncel olaylarla bağlantı kurmayı sağladığını, ara disiplinlerin sosyal bilgiler dersinin yapısına uygun olduğunu, konuların pekişmesini sağladığını, kazanımların davranış haline dönüşmesini sağladığını ve günlük yaşamla ilişkilendirmeyi kolaylaştırdığını düşündükleri, sosyal bilgiler dersinde ara disiplinlerden yararlanmanın programa zenginlik kattığını, programın eksik yönlerini tamamladığını ve ara disiplinlerin farklı disiplinlerden oluştuğunu düşündükleri ayrıca sosyal bilgiler öğretim programında ara disiplinlere ilişkin yapılan açıklamaları kısmen yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Gözütok ve Alkın (2014) tarafından hazırlanan "Öğretim Programlarında Ara Disiplin Yaklaşımı" başlıklı çalışmada ara disiplinlerin hedeflerine ulaşılması için okullarda öğrenmeyi destekleyebilecek farklı kişi ve kurumlarla işbirliğinin yapılması, eğitsel gezilerin planlanması, okul ve toplumun ortaklaşa gerçekleştirecekleri kampanyaların düzenlenmesi, kaynak kişilerden yararlanılması önemli görülmektedir. Ara disiplinlerin değerlendirilmesinde ise her bir ara disipline ilişkin gözlenebilir ve ölçülebilir kazanımların belirlenmesi, ara disiplinlerin değerlendirilmesine ilişkin gözlem vb. tekniklerin işe koşulması, farklı branş öğretmenlerinin ara disiplinlerin

değerlendirilmesi konusunda görüş alışverişinde bulunması, değerlendirme sonuçlarının okul karnesine yansıtılması önemli görülmektedir sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda, ara disiplin bağlamında Türkiye'de yapılan çaışmalardan bazıları sunulmuştur. Yapılan literature taramasında, yurtdışında (yabancı alanyazında) ara disiplini temel alan araştırmalara rastlanmıştır. Bu araştırmalarda ara disiplin yaklaşımı genellikle disiplinlerarası ilişkilendirme bağlamında incelenmiştir. Aşağıda bu araştırmalardan birkaçına yönelik bilgi verilmiştir.

Reading (1999), İngiltere'de ara disiplin programının etkili bir şekilde uygulanması için oluşturulan özel bir uygulama okulunda, öğretmen, öğrenci, aile ve okul yöneticilerinin düzenli olarak toplantılar yaptığı ve geribildirim temelli bir model kullanmış ve ara disiplin programının başarıyla uygulandığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca etkili dönütler almak için ailenin çok önemli bir faktör olduğunu da vurgulamıştır (s.25).

Meijer (2007), Almanya'da dokuzuncu sınıfta öğrenim gören öğrencilerin öğrenmeyi öğrenme yapıları ile ara disiplin becerilerinin değerlendirilmesi konularına odaklanmıştır. Araştırmanın sonuçları, öğrenmeyi öğrenme ve ara disiplin becerileri arasında orta düzeyde benzerlikler olduğunu göstermiştir. Dahası, ara disiplin becerilerinin zekaya kıyasla akademik başarı ile daha yakın ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan, ara disiplin becerilerinin öğrencilerin sosyal-duyuşsal becerileri ile benzerlikler taşıdığı da vurgulanmıştır.

Parker, Heywood ve Jolley (2012), ara disiplin temelli programların uygulanmasının yaşamsal öneme sahip olduğunu vurguladıkları araştırmada; ilkokul programlarındaki ara disiplin yaklaşımının planlanması, organize edilmesi ve sunulmasına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemeye odaklanmıştır. Öğretmenlerin fen ve sanat derslerinde mesleğe başlamadan önceki ara disiplin bağlamlı öğrenmeleri ile mesleklerini yürütürken gerçekleşen ara disiplin bağlamlı öğrenmelerine yönelik görüşlerini analiz etmişlerdir. Analiz sonuçları, öğretmenlerin hizmet öncesi dönemde ara disiplin bağlamlı öğrenmeleri ile öğretmenlik sürecindeki deneyimler bağlamındaki ara disiplin öğrenmeleri arasında çelişkiler olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, öğretmenlerin eleştirel katılımlarını ve hizmet öncesi dönemde pedagojik eğitim süreçlerini desteklemek gerektiği ifade edilmiştir.

Greenwood (2013), Kuzey İrlanda'da konu temelli ve ara disiplin yaklaşımının kullanıldığı yeniden düzenlenen ilkokul programlarına yönelik öğretmenlerin endişeleri ve tercih ettikleri uygulama yaklaşımlarını incelemiştir. Programda coğrafya, tarih, fen

ve teknoloji alanlarından oluşturulan çevremizdeki dünya teması üzerine odaklanılmıştır. Öğretmenlerle ve paydaşlarla (okul ve yerel yöneticiler) yapılan görüşmeler sonunda, ara disiplin yaklaşımının kullanıldığı programın büyük oranda öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğuna yönelik görüşler belirlenmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, derslerde yararcı (pragmatik) ve yansıtıcı bir yaklaşım kullandıklarına, bu programı uygulamanın üst düzeyde program geliştirme becerisine sahip olmayı gerektirdiğine ve bunun da en etkili şekilde hizmet öncesi dönemde kazandırılabileceği yönünde görüşlere sahip oldukları vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, hem yurtiçi hem de yurtdışında yapılan araştırmalar; programda yer alan ara disiplinlerin öğretmenler tarafından önemli ve gerekli görülmekle birlikte öğretmenlerin ara disiplin kavramına yabancı oldukları, ara disiplinler hakkında az ve sınırlı bilgiye sahip oldukları, kazanımlardan habersiz oldukları ve ara disiplin öğretimine ilişkin yöntem bilgilerinin yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca kitapların içeriğinin ara disiplin açısından yetersizliği, kitaplarda verilen bilgi ve açıklamaların yetersiz bulunması, zamanın kısıtlı olması, soyut kavramların kazandırılmasında yaşanan güçlükler öğretim sürecine olumsuz yansımakta bu sebeple programın beklenildiği gibi uygulanamadığı vurgulanmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, "ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi" olarak ifade edilen belli bir durumun bağlamından koparılmadan incelenmesi amaçlandığından dolayı durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, nicel ya da nitel yaklaşımla belirli bir durum ya da birkaç duruma ilişkin etkenlerin (ortam, bireyler, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırıldığı; ilgili durumu nasıl etkiledikleri ya da etkilendiklerini ortaya koyan araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.77). Benzer şekilde Creswell'de (2007, s.73) durum çalışmasını; bir problemi, bir ya da daha fazla durum bağlamında tanımlanmış bir sistem içinde sınırlayarak derinlemesine keşfetmeyi amaçlayan yaklaşım olarak tanımlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Adana ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan 3. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılında, Adana ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan 3. sınıf okutan, 14 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden, maksimum çeşitlilik örneklemeye uygun olarak beş farklı okuldan [devlet okulu (farklı ilçe ve sosyo-ekonomik çevrelerden) , özel okul] seçilmiştir. Öğretmenlere, öğretmenlerin seçildikleri okullara yönelik bilgiler etik kurallar çerçevesinde gizlenerek kodlarla gösterilmiştir. Bu bağlamda, Tablo 7'de araştırmaya katılan öğretmenlerle ve yapılan görüşmelerle ilgili bilgiler verilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenler ve Görüşmelere İlişkin Bilgiler

Öğretmen	Okul	Sosyoekonomik Düzey	Cinsiyet	Kıdem	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Ö.1	B	Üst	Erkek	26	24.02.15	26 dk. 40 sn.
Ö.2	B	Üst	Erkek	18	24.02.15	17 dk. 57 sn.
Ö.3	A	Orta	Kadın	18	27.02.15	33 dk. 00 sn.
Ö.4	C	Üst	Kadın	18	24.03.15	16 dk. 49 sn.
Ö.5	A	Orta	Kadın	13	27.02.15	34 dk. 55 sn.
Ö.6	A	Orta	Erkek	16	27.02.15	23 dk. 46 sn.
Ö.7	A	Orta	Kadın	16	27.02.15	15 dk. 37 sn.
Ö.8	E	Alt	Kadın	18	16.03.15	19 dk. 46 sn.
Ö.9	E	Alt	Erkek	18	16.03.15	23 dk. 55 sn.
Ö.10	D	Alt	Erkek	17	04.03.15	39 dk. 44 sn.
Ö.11	B	Üst	Kadın	28	24.02.15	19 dk. 02 sn.
Ö.12	D	Alt	Kadın	17	04.03.15	48 dk. 39 sn.
Ö.13	D	Alt	Erkek	15	04.03.15	34 dk. 42 sn.
Ö.14	E	Alt	Erkek	18	16.03.15	34 dk. 35 sn.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, nitel veri toplama tekniklerinden görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Bu tekniği etkili bir şekilde kullanmak için güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve dikkatli bir şekilde yürütmek gerekmektedir. Görüşme, araştırmacının görüşme sorularını önceden hazırladığı; ancak görüşme sırasında görüşülen kişilere kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına ve derinleştirilmesi izin veren bir yapıya sahiptir. Bu sebeple, araştırmanın amacı ve alt problemleri dikkate alınarak 11 adet sorudan oluşan taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu form program geliştirme alanında eğitim almış (en az doktora derecesine sahip) üç bağımsız uzman tarafından amaçları, uygunluğu ve kapsamı açısından incelenmiştir. Ayrıca, sosyal bilgiler alanında eğitim almış (Doçent Dr.) bir uzman tarafından da kapsamı ve alana uygunluğu açısından incelenmiştir. Uzmanların geribildirimleri doğrultusunda nihai formda yer alan soru sayısı sekiz (8) olarak belirlenmiştir. Görüşme formunda, öncelikle öğretmenlerin

kendilerini tanıtmalarını amaçlayan ısınma sorusu ve devamında amaç ve alt problemler doğrultusunda belirlenen sekiz (8) adet soru yer almaktadır (Ek. 2). Öğretmenlerle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı kullanarak kaydedilmiştir. Görüşme kayıtlarının toplam süresi ise 6 saat- 29 dakikadır. Devamında, ses kayıt dosyalarının transkriptleri oluşturulmuş ve her bir transkript dosyasına kod etiketleri (Ö1…Ö14) verilmiştir. Transkript dosyalarının toplam uzunluğu 92 sayfadır (Times New Roman; 12 punto; Satır Aralığı 1,5).

3.4. Verilerin Analizi

Görüşmeden elde edilen veriler tümdengelimsel içerik analizi yöntemi kullanılarak MaxQda 12 programı ile gerçekleştirilmiştir. Analiz süreci ara disiplin bağlamı merkeze alınarak yürütülmüştür. Bu noktadan hareketle, kodlar oluşturulmuş, uyumlu kodlardan yararlanılarak temalar belirlenmiştir. Ayrıca, bazı analizlerde, görüşlerin çok açık olması nedeniyle doğrudan temalaştırma da kullanılmıştır. Analiz sonuçlarının geçerliğini sağlamak amacıyla; ayrıntılı betimlemelere yer verilmiş, doğrudan alıntılar gösterilmiş, uzman incelemesi yaklaşımı işe koşulmuştur. Diğer yandan, güvenirliğin belirlenmesinde Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen kodlayıcı güvenirliği uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Uyum yüzdesinin hesaplanmasında; görüşme sorularından birine verilen cevaplar önce araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Devamında, aynı cevaplar ikinci bir (bağımsız) uzman tarafından kodlanmış ve iki bağımsız kodlayıcının uyumu; elde edilen kodlar üzerinden aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır. Elde edilen %73'lük uyum kodlayıcı güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermiştir. Son olarak, verilerin analizi sürecinde; verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, kod-tema yapılarının düzenlenmesi ve bulguların tanımlanarak yorumlanması aşamaları takip edilmiştir.

$$\textbf{Uyum yüzdesi} = \frac{(\mathbf{11})}{(\mathbf{11}) + (\mathbf{4})} \mathbf{x\ 100} = \mathbf{73}$$

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan görüşmeler ve bu görüşmelerin analizi sonucunda elde edilen bulgular araştırma sorularına göre düzenlenerek aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

4.1. Birinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın birinci problemi, öğretmenlerin ara disiplin kavramının hayat bilgisi programındaki yeri ve önemine ait görüşlerini belirlemektir. Bu problem bağlamında 14 öğretmenle görüşmeler yapılmış ve görüşmelerde aşağıdaki sorular kullanılmıştır. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 3'de verilmiştir.

"Ara disiplin kavramının hayat bilgisi programındaki yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?

a) Hayat bilgisi dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilen ara disiplinler sizce öğrencilere katkı sağlıyor mu?

b) Ara disiplin kazanımlarına ders içinde etkin bir şekilde odaklanıyor musunuz, odaklanmıyorsanız sebebi nedir? Lütfen açıklayınız"

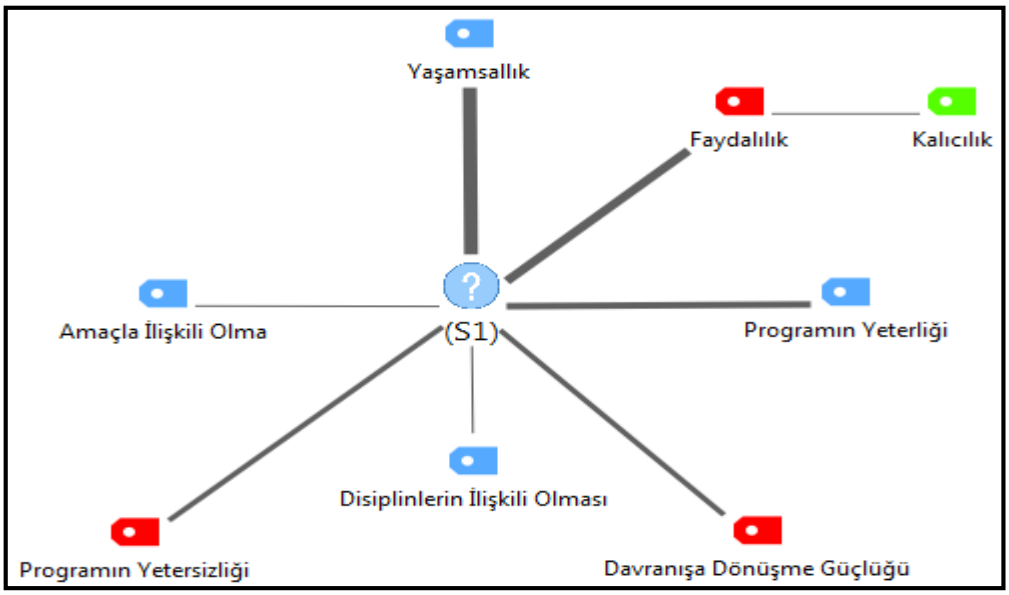

Şekil 3. Öğretmenlerinin ara disiplin kavramının hayat bilgisi programındaki yeri ve önemi hakkında düşünceleri.

Şekil 3 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kavramının hayat bilgisi programındaki yeri ve önemi hakkında düşüncelerinin; "yaşamsallık", "faydalılık", "programın yeterliliği", "amaçla ilişkili olma", "disiplinlerin ilişkili olması", "programın yetersizliği" ve "davranışa dönüşme güçlüğü" temaları altında ortaya çıktığı belirlenmiştir. Şekil 4, Şekil 5 ve Şekil 6'da sırasıyla her bir temaya ait ayrıntılı görüşler alıntılar yapılarak sunulmuştur.

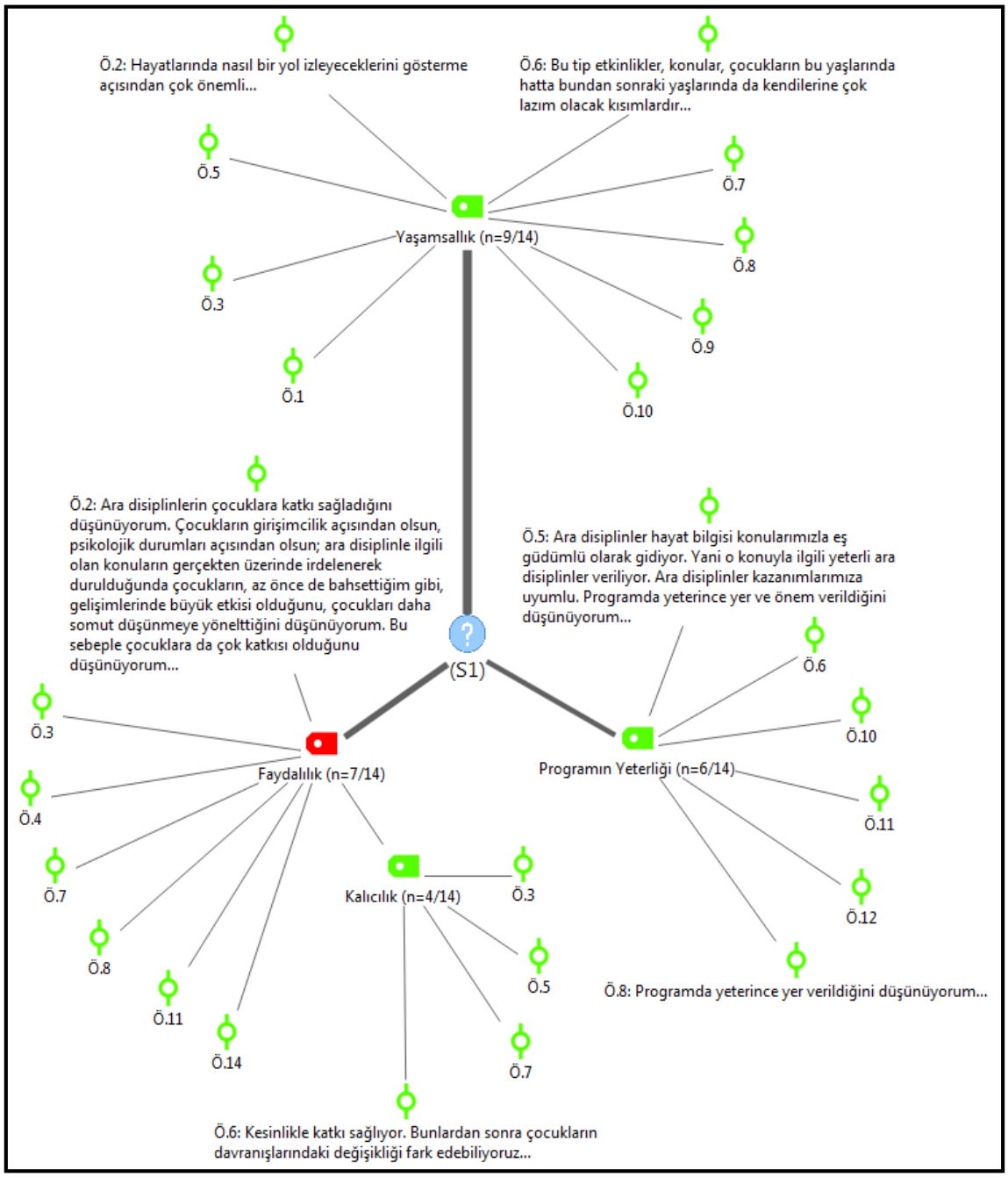

Şekil 4. Yaşamsallık, programın yeterliği ve faydalılık temalarına ait bulgular.

Şekil 4’e göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (n=9/14) ara disiplin kavramın “yaşamsallık” açısından önemli olduğuna dair görüşleri belirlenmiştir. Ö.2 ve Ö.6’nın bu tema altındaki görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin yarısının (n=7/14) ara disiplin kavramının faydalı olduğu yönündeki görüşleri “faydalılık” teması altında ortaya konulmuştur. “Faydalılık” teması aynı zamanda “kalıcılık” kodunu da kapsamaktadır. Bu bağlamda, hem “faydalılık” teması hem de “kalıcılık” kodu ile ilgili iki öğretmen görüşü (Ö,2 ve Ö.6) sunulmuştur. Son olarak Şekil 4’te programın eğitsel açıdan yeterliğine ilişkin olarak belirlenen ve “programın yeterliği” teması altında yer alan öğretmen (n=6/14) görüşleri ortaya konulmuştur. Öğretmenlerden Ö.5 ve Ö.8’in görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

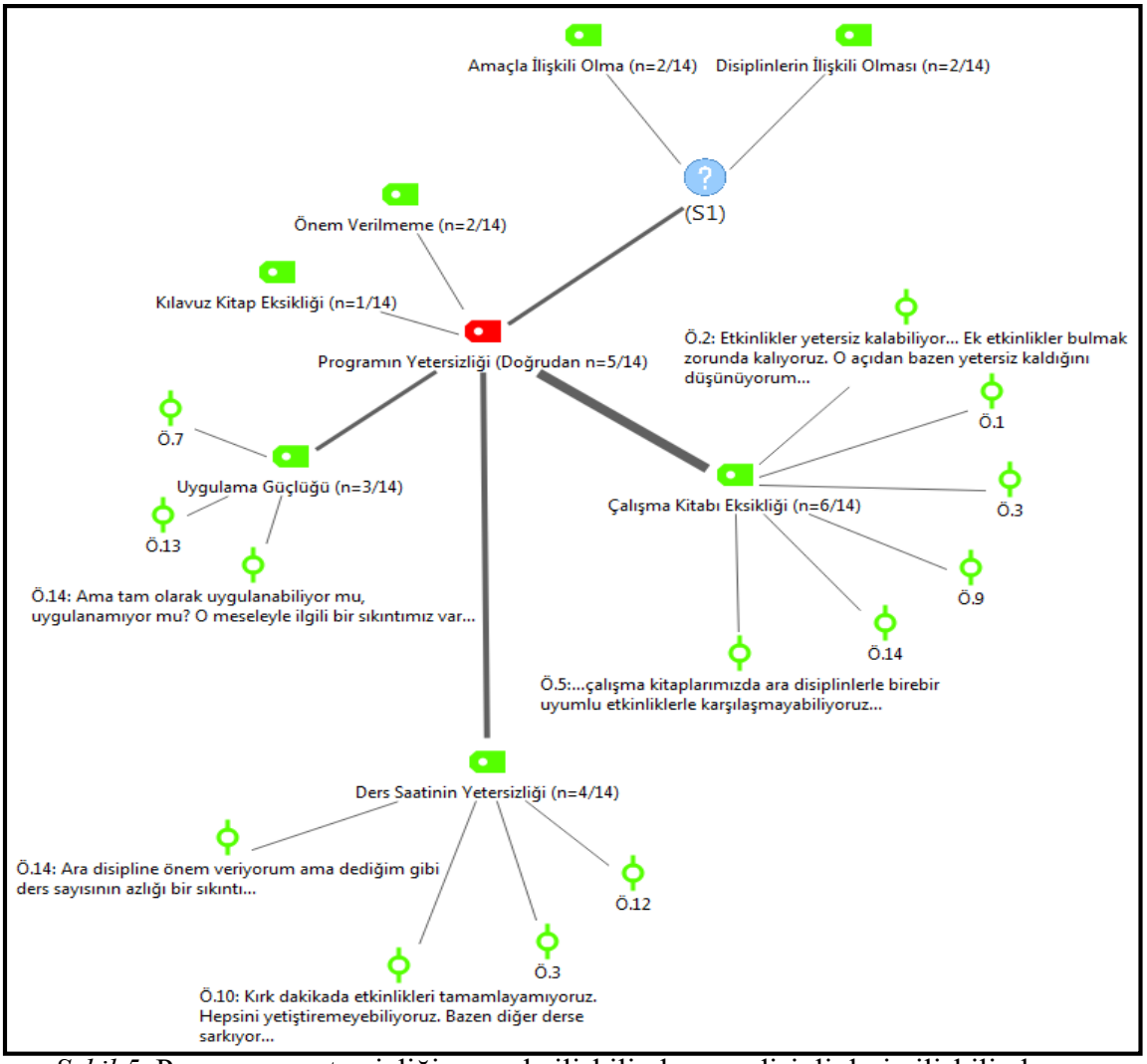

Şekil 5. Programın yetersizliği, amaçla ilişkili olma ve disiplinlerin ilişkili olması temalarına ait bulgular.

Şekil 5'e göre, öğretmenlerin yarısına yakın bir kısmının (n=5/14) ara disiplin kavramına dönük olarak programın yetersiz olduğuna dair görüşlere sahip oldukları belirlenerek bu görüşler "programın yetersizliği" teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerin "programın yetersizliği" teması altındaki görüşleri "önem verilmeme", "kılavuz kitap eksikliği", "uygulama güçlüğü", "ders saatinin yetersizliği" ve "çalışma kitabı eksikliği" kodlarıyla ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda, Ö.2, Ö.5, Ö.10 ve Ö.14'ün görüşlerine dönük doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Diğer yandan, Şekil 5'te öğretmenlerin ara disiplinlerin hayat bilgisi programı açısından önemini ortaya koyan olumlu görüşleri ise "amaçla ilişkili olma" ve "disiplinlerin ilişkili olması" temalarıyla ortaya koyulmuştur.

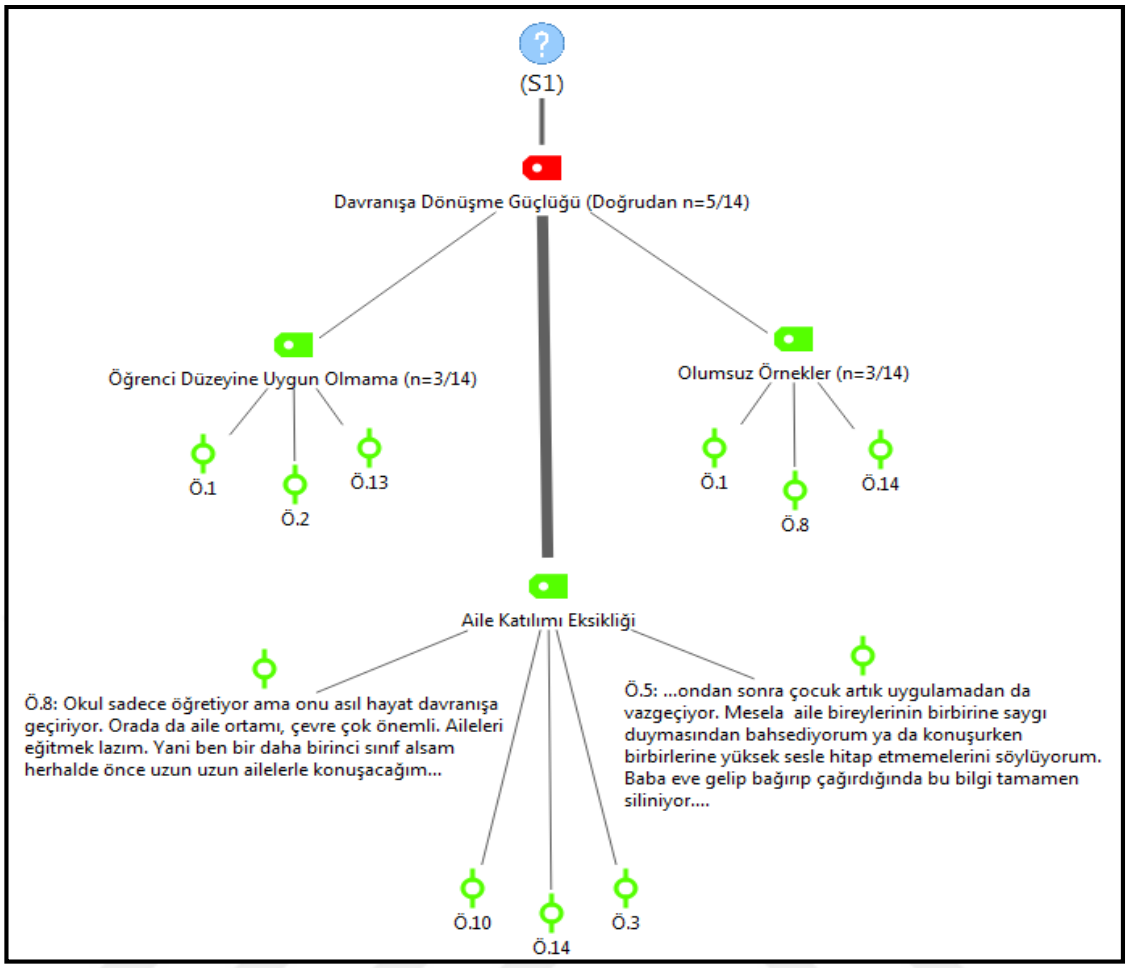

Şekil 6. Davranışa dönüşme güçlüğü temasına ait bulgular.

Şekil 6'da öğretmenlerin yarısına yakın bir kısmının (n=5/14) ara diplin kapsamında yer alan kazanımların davranışa dönüşmesinde ortaya çıkan güçlüklere dair görüşleri "davranışa dönüşme güçlüğü" teması altında ortaya konulmuştur. Ayrıca, bu tema kapsamında "öğrenci düzeyine uygun olmama", "olumsuz örnekler" ve "aile katılımı" kodları ortaya konulmuştur. Öğretmenden Ö.5 ve Ö.8'in doğrudan görüşleri sunulmuştur.

4.2. İkinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci problemi, öğretmenlerin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşlerini belirlemektedir. Bu görüşmelerde aşağıdaki sorular kullanılmıştır. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 7'de verilmiştir.

"Etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşleriniz

nelerdir? Lütfen açıklayınız. (eğer uygun değilse etkinlik üzerinde değişiklik yapıyor musunuz ya da siz etkinlik hazırlıyor musunuz?)”

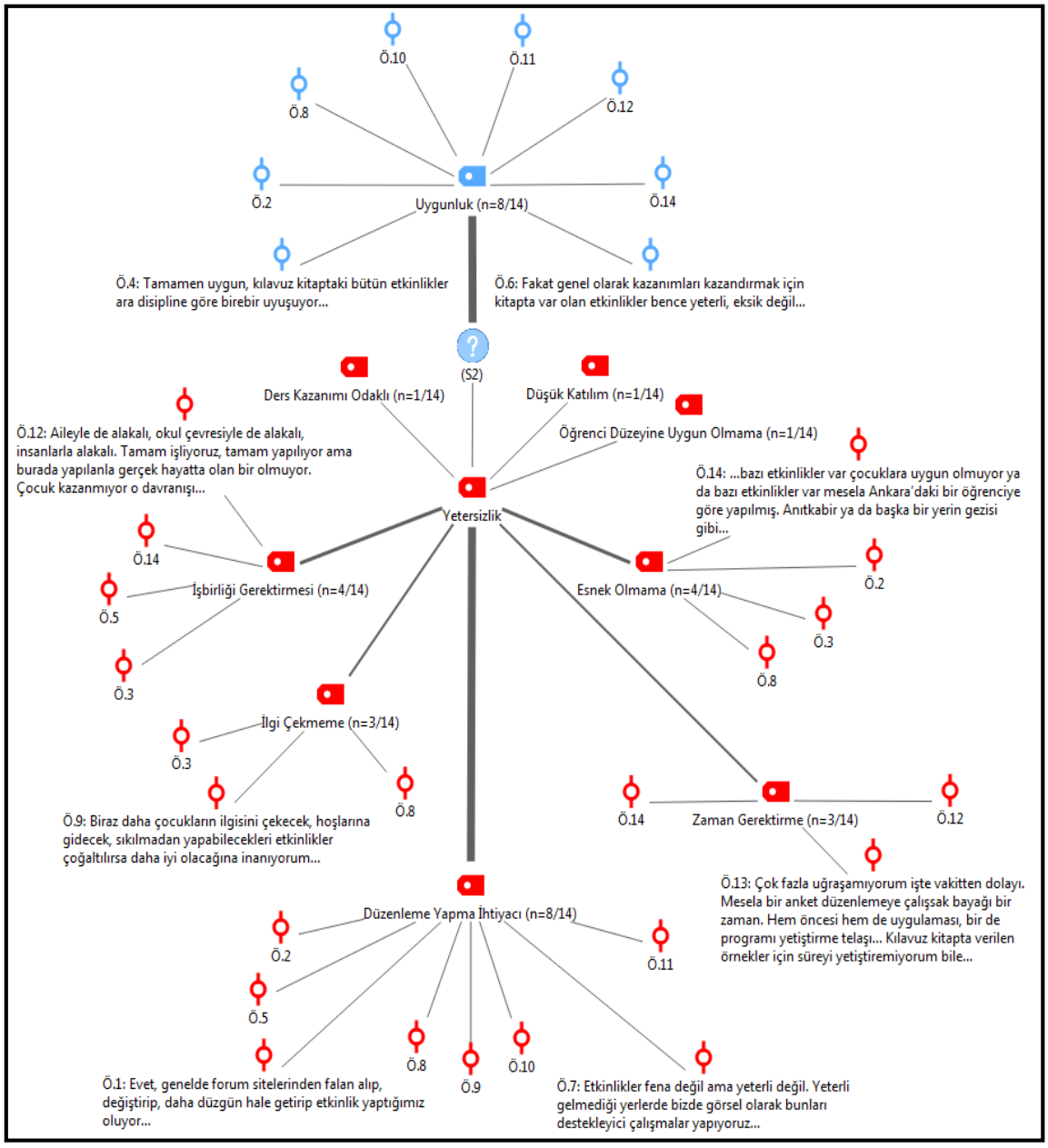

Şekil 7. Öğretmenlerin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşleri.

Şekil 7 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşlerinin “uygunluk” ve “yetersizlik” temaları altında ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Şekil 7’ye göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (n=8/14) etkinliklerin “uygunluk” açısından olumlu olduğuna dair görüşleri belirlenmiştir. Ö.4 ve Ö.6’nın bu

tema altındaki görüşlerine yönelik doğrudan alıntılarına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin bir kısmı etkinliklerin ara displin kazanımında yetersiz olduğu yönünde görüşlerini "yeetrsizlik" teması altında ortaya koymuşlardır. "Yetersizlik" teması aynı zamanda "düşük katılım", "öğrenci düzeyine uygun olmama", "esnek olmama", "zaman gerektirme", "düzenleme yapma ihtiyacı", "ilgi çekmeme", "işbirliği gerektirmesi" ve "ders kazanımı odaklı" kodlarını da kapsamaktadır. Bu bağlamda, "esnek olmama" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.14), "zaman gerektirme" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.13), "düzenleme yapma ihtiyacı" kodu ile ilgili iki öğretmen görüşü (Ö.1 ve Ö.7), "ilgi çekmeme" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.9), "işbirliği gerektirmesi" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.12) sunulmuştur.

4.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü problemi, öğretmenlerin temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uygunluğu konusundaki görüşlerini belirlemektir. Bu görüşmelerde aşağıdaki soru kullanılmıştır. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 8'de verilmiştir.

> "Temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uygunluğu konusundaki görüşleriniz nelerdir? "

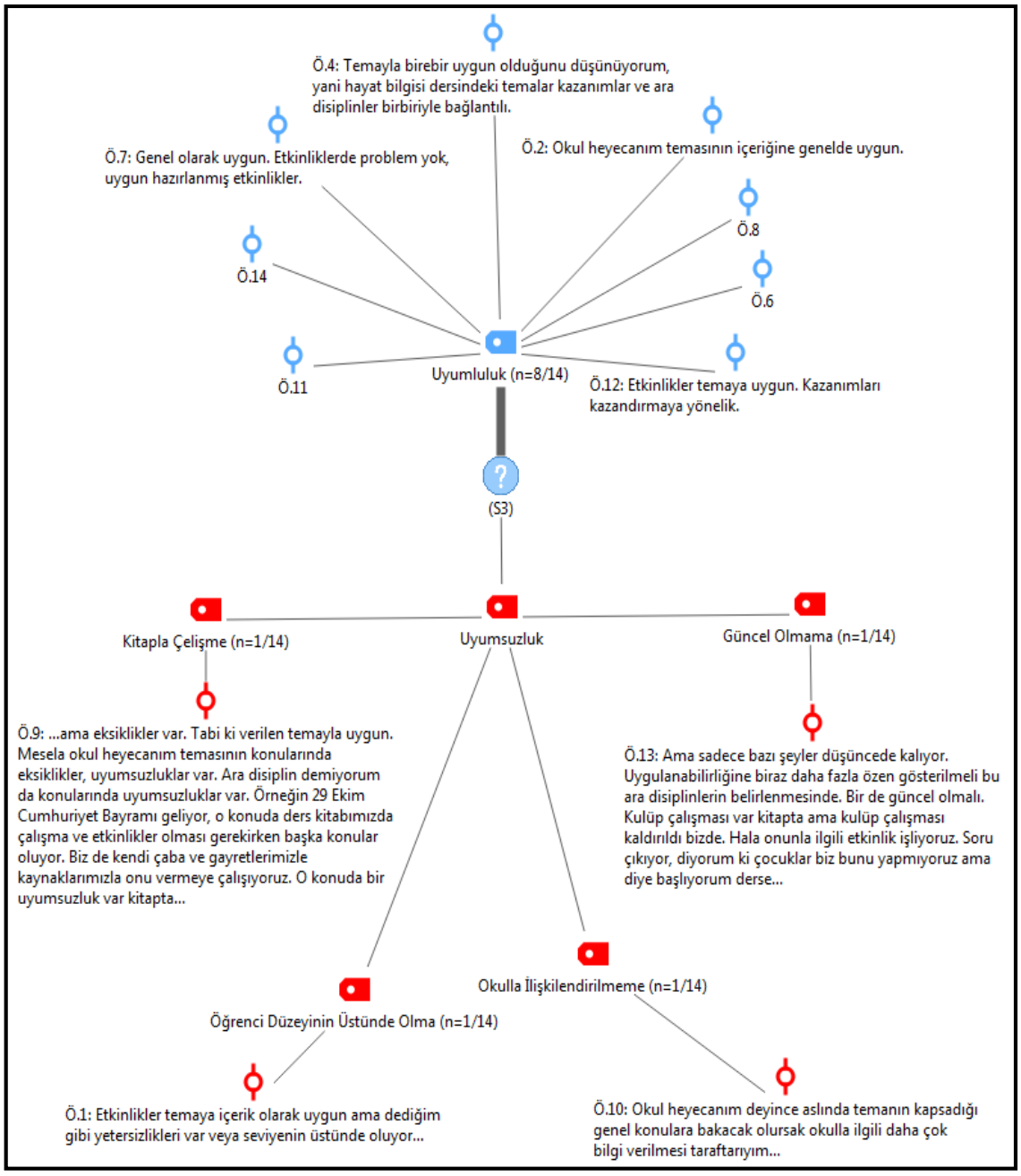

Şekil 8. Öğretmenlerin temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uygunluğu konusundaki görüşleri.

Şekil 8 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uyumluluğu konusundaki görüşlerinin; "uyumluluk" ve "uyumsuzluk" temaları altında ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Şekil 8'e göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğu (n=8/14) temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine "uyumlu" olduğuna dair görüşlerini ortaya koymuşlardır. Ö.2, Ö.4, Ö.7 ve Ö.12'nin bu tema altındaki

görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin bir kısmının (n=6/14) temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine "uyumsuz" olduğuna dair görüşlerini ortaya koymuşlardır. "Uyumsuzluk" teması aynı zamanda, "kitapla çelişme", "güncel olmama", "öğrenci düzeyinin üstünde olma" ve "okulla ilişkilendirilmeme" kodlarını da kapsamaktadır. Bu bağlamda, "kitapla çelişme" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.9), "güncel olmama" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.13), "öğrenci düzeyinin üstünde olma" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.1), "okulla ilişkilendirilmeme" kodu ile ilgili bir öğretmen görüşü (Ö.10) sunulmuştur.

4.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın dördüncü problemi, öğretmenlerin ara disiplin kazanımlarıyla ilgili etkinlikleri nasıl değerlendirdiği ve kazanımların kazanılıp kazandırılmadığıyla ilgili görüşlerini belirlemektir. Bu görüşmelerde aşağıdaki sorular kullanılmıştır. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 9-10-11-12-13'te verilmiştir.

"Ara disiplin kazanımlarıyla ilgili etkinlikleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

a. Siz etkinlikleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

b. Kazanımların kazanılıp kazandırılmadığını nasıl değerlendiriyorsunuz?"

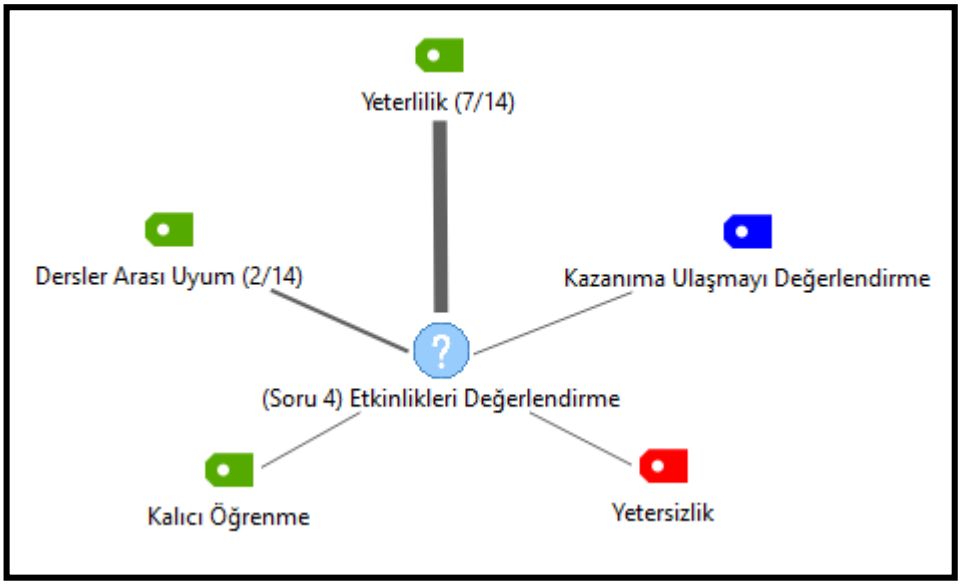

Şekil 9. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımları ile ilgili etkinlikleri değerlendirmesi.

Şekil 9 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin çok az bir kısmının (n=2/14) ara disiplin kazanımlarıyla ile ilgili etkinlikleri değerledirme yönündeki görüşleri "dersler arası uyum" teması altında ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra ara disiplin kazanımlarıyla ile ilgili etkinlikleri değerlendirmesi "kalıcı öğrenme", kazanıma ulaşmayı değerlendirme" ve "yetersizlik" temaları ile de ortaya konmuştur.

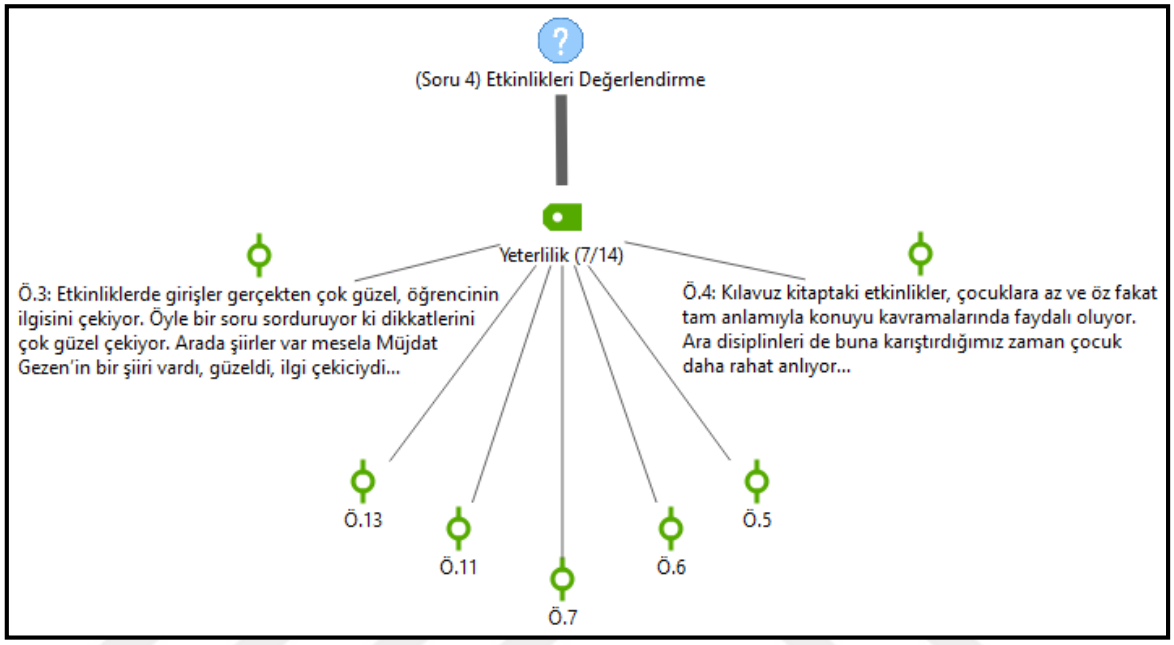

Şekil 10. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımları ile ilgili etkinlikleri değerlendirmesi.

Şekil 10 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin yarısının (n=7/14) ara disiplin kazanımlarıyla ile ilgili etkinliklerine ait görüşleri "yeterlilik" teması altında ortaya çıkmıştır. Ö.3 ve Ö.4'ün bu tema altındaki görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

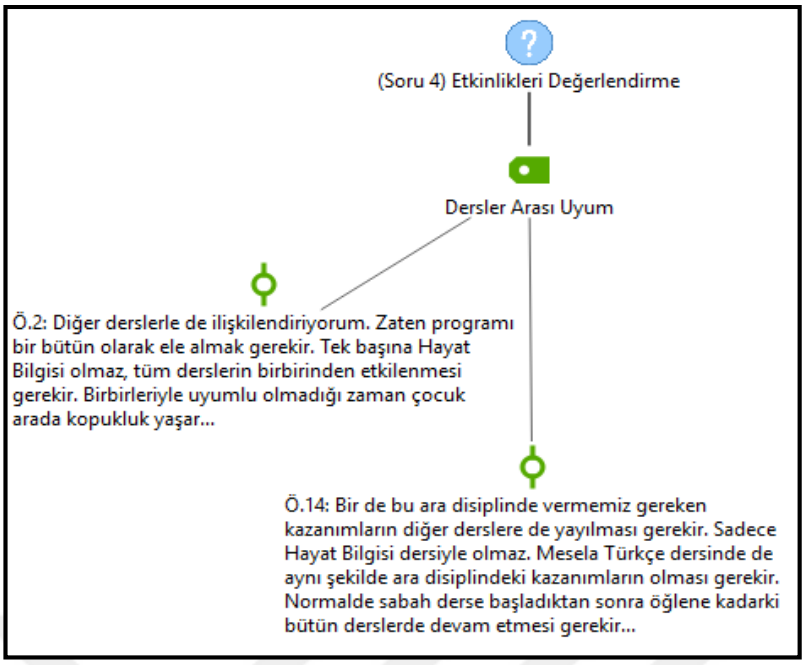

Şekil 11. Dersler arası uyum

Şekil 11 incelendiğinde, öğretmenlerden çok az bir kısmı "dersler arası uyum" teması altında görüşlerini belirtmişlerdir. Ö.2 ve Ö.14'ün bu tema altındaki görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

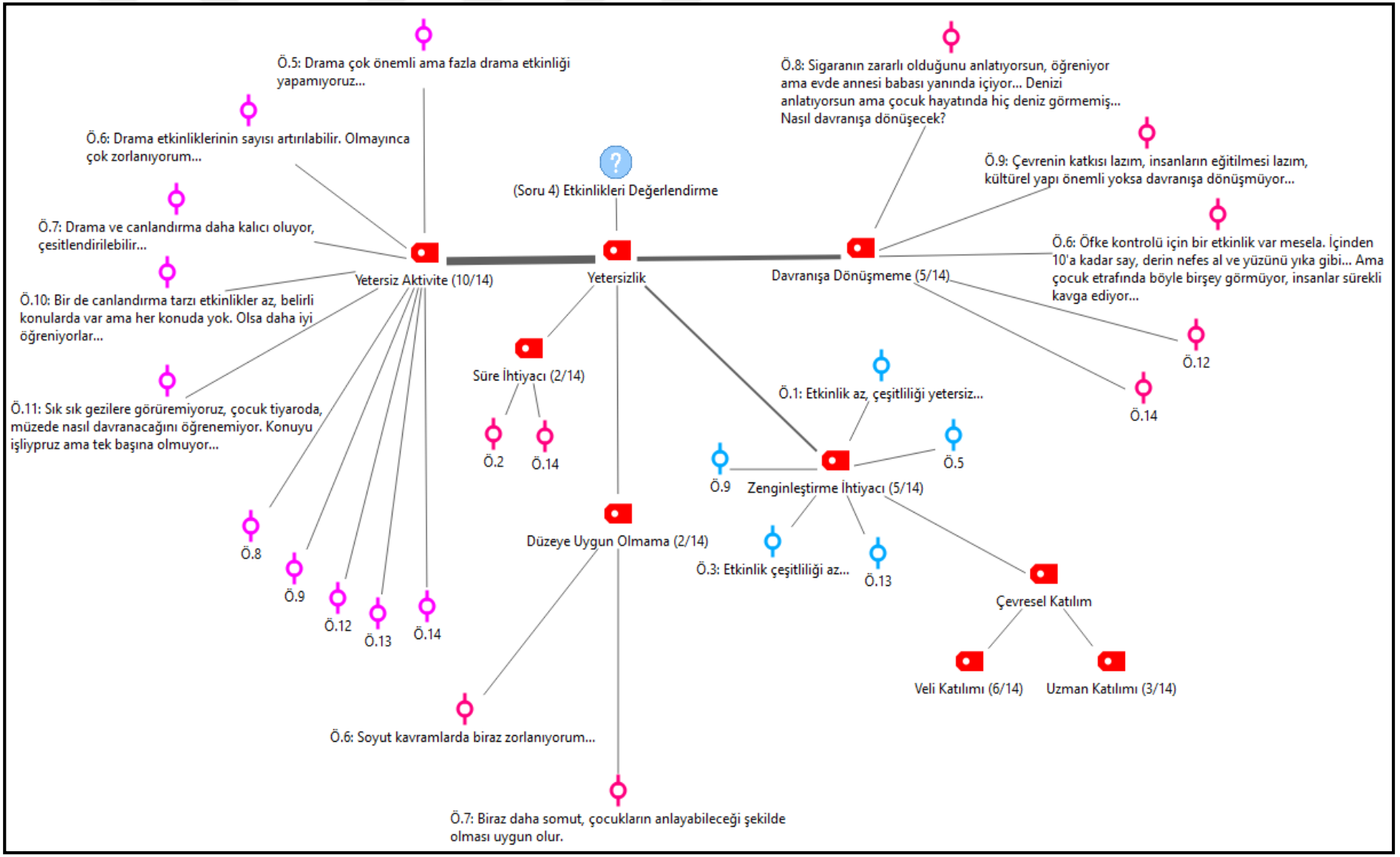

Şekil 12. Sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin yetersizliği açısından görüşlerinin ayrıntılı incelenmesi

Şekil 12 incelendiğinde öğretmenlerin "yetersizlik" teması altında yetersizlik nedenleri "yetersiz aktivite", davranışa dönüşmeme", süre ihtiyacı", "düzeye uygun olmama", "zenginleştirme ihtiyacı" kodları ile görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca "zenginleştirme ihtiyacı" kodu altında "çevresel katılım" ve buna bağlı "veli katılımı", "uzman katılımı" alt kodları da yer almaktadır. "Yetersiz aktivite" kodu altında Ö.5, Ö.6, Ö.7, Ö.10 ve Ö.11'in görüşlerine yönelik doğrudan alıntıya yer verilmiştir. "Davranışa dönüşmeme" kodu adı altında Ö.6, Ö.8 ve Ö.9'un görüşlerine yönelik doğrudan alıntıya yer verilmiştir "zenginleştirme ihtiyacı" kodu adı altında Ö.1 ve Ö.3'ün görüşlerine yönelik doğrudan alıntıya yer verilmiştir. "Zenginleştirme ihtiyacı" kodu altında "çevresel katılım" alt kodu altında "veli katılımı" ve "uzman katılımı" alt kodları yer almaktadır. "Düzeye uygun olmama" kodu altında Ö.6 ve Ö.7'nin görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

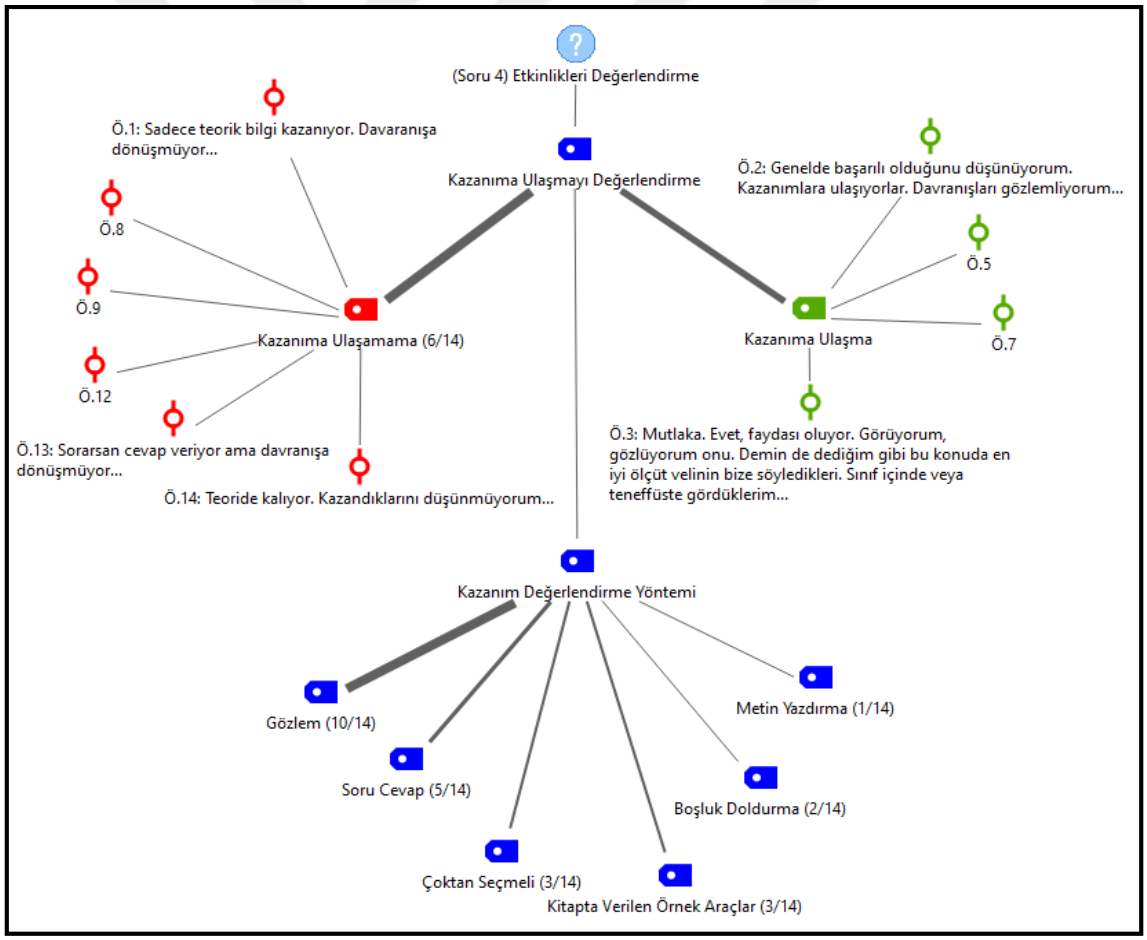

Şekil 13. Sınıf öğretmenlerinin etkinlikleri kazanıma ulaşmayı değerlendirme açısından görüşlerinin ayrıntılı incelenmesi

Şekil 13 incelendiğinde öğretmenlerin "kazanıma ulaşmayı değerlendirme"

teması altında “kazanıma ulaşamama”, “kazanıma ulaşma” ve “kazanım değerlemdirme yöntemi” kodları ile görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca “kazanıma ulaşamama” kodu adı altında Ö.1, Ö.13 ve Ö.14’un görüşlerine yönelik doğrudan alıntıya yer verilmiştir. “Kazanıma ulaşma” kodu altında ise Ö.2 ve Ö.3’ün görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir. “Kazanım değerlendirme yöntemi” kodu altında “gözlem”, soru-cevap”, “çoktan seçmeli”, “kitaptan verilen örnek araçlar”, “boşluk doldurma” ve “metin yazma” alt kodları ile görüşlerine yer verilmiştir.

Ayrıca öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (10/14) kazanım değerlendirme yöntemi olarak gözlem yöntemini tercih etmişlerdir. Öğretmenlerin bir tanesi (1/14) kazanım değerlendirme yöntemi olarak metin yazdırma yöntemini tercih etmiştir.

4.5. Beşinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın beşinci problemi, öğretmenlerin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı konusundaki görüşlerini belirlemektir. Bu problem bağlamında öğretmenlere görüşmede aşağıdaki soru sorulmuştur. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 14’te verilmiştir.

“Etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı konusundaki görüşleriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız. (neden uygun, neden değil?)”

Şekil 14 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı konusundaki görüşlerinin “uygunluk” ve “uygun olmama” temaları altında ortaya çıktığı belirlenmiştir. “Uygun olmama” teması aynı zamanda “yaş ile uyumsuzluk”, “anlaşılır olmama”, “çevreye uyumsuzluk”, “yetersiz aktivite” ve “öğrenci farklılıklarını dikkate almama” kodlarını da kapsamaktadır.

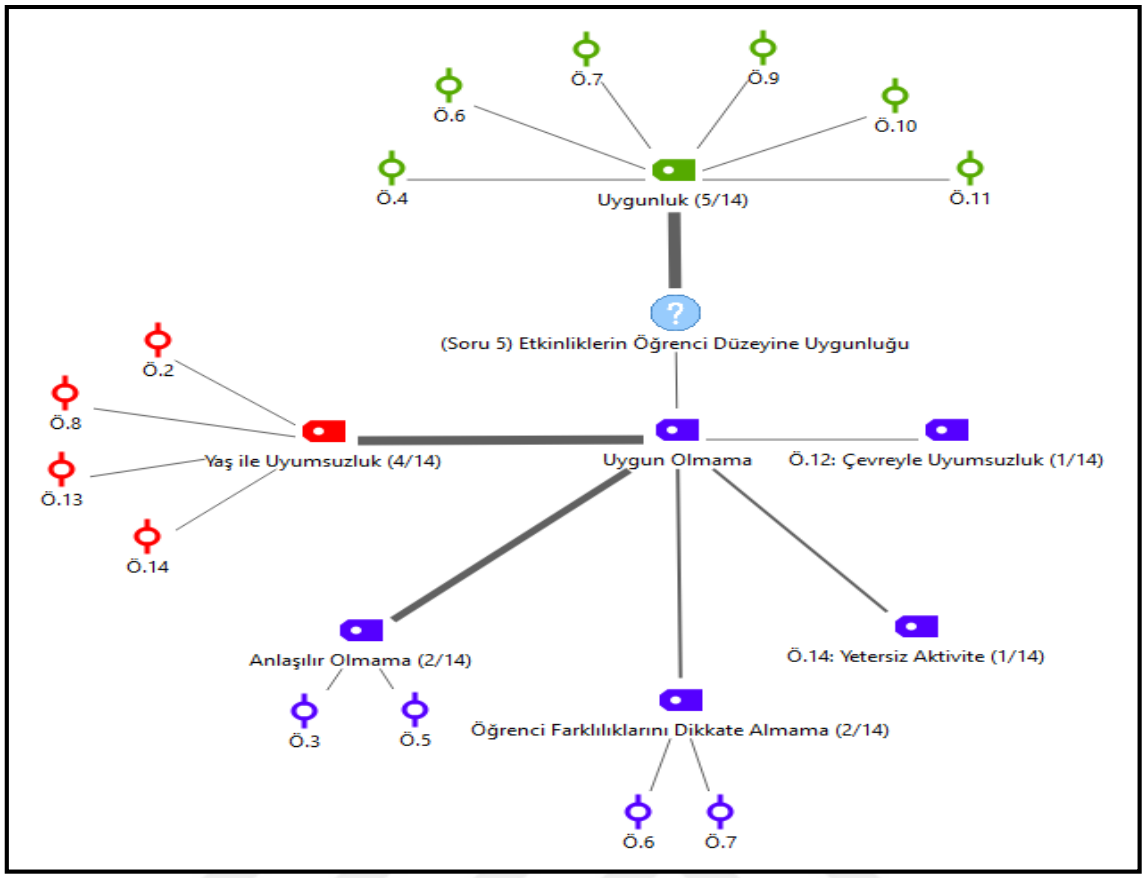

Şekil 14. Sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı konusundaki görüşleri

4.6. Altıncı Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın altıncı problemi, öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadıkları olumlu ya da olumsuz olarak tanımladıkları durumlardır. Bu problem bağlamında öğretmenlere aşağıdaki soru sorulmuştur. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 15'te verilmiştir.

> "Ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadığınız olumlu ya da olumsuz olarak tanımladığınız durumlar nelerdir? Lütfen açıklayınız."

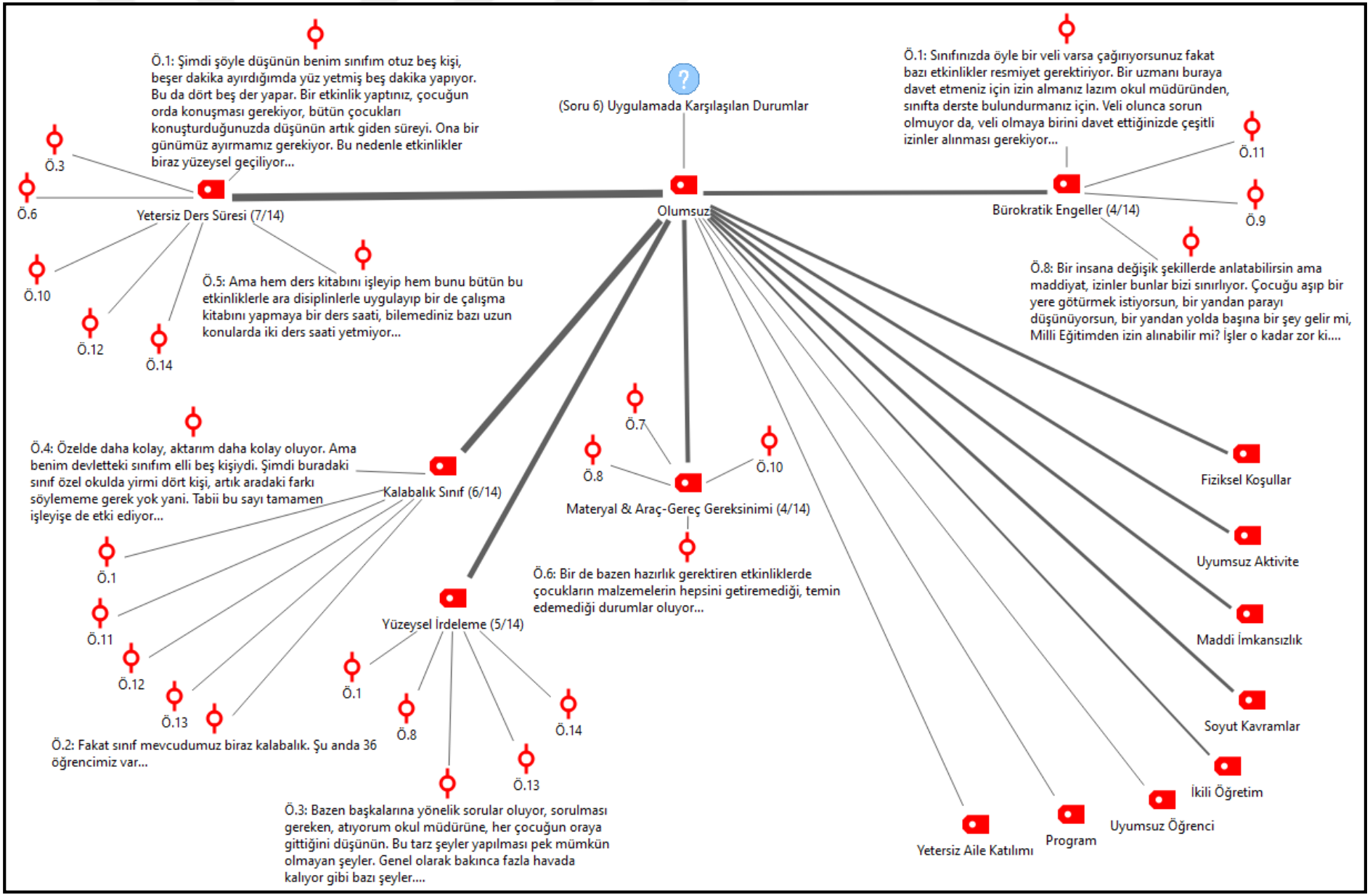
(Soru 6) Uygulamada Karşılaşılan Durumlar
Olumsuz
Yetersiz Ders Süresi (7/14)
Ö.1: Şimdi şöyle düşünün benim sınıfım otuz beş kişi, beşer dakika ayırdığımda yüz yetmiş beş dakika yapıyor. Bu da dört beş der yapar. Bir etkinlik yaptınız, çocuğun orda konuşması gerekiyor, bütün çocukları konuşturduğunuzda düşünün artık giden süreyi. Ona bir günümüz ayırmamız gerekiyor. Bu nedenle etkinlikler biraz yüzeysel geçiliyor...
Ö.3
Ö.6
Ö.10
Ö.12
Ö.14
Ö.5: Ama hem ders kitabını işleyip hem bunu bütün bu etkinliklerle ara disiplinlerle uygulayıp bir de çalışma kitabını yapmaya bir ders saati, bilemediniz bazı uzun konularda iki ders saati yetmiyor...
Bürokratik Engeller (4/14)
Ö.1: Sınıfınızda öyle bir veli varsa çağırıyorsunuz fakat bazı etkinlikler resmiyet gerektiriyor. Bir uzmanı buraya davet etmeniz için izin almanız lazım okul müdüründen, sınıfta derste bulundurmanız için. Veli olunca sorun olmuyor da, veli olmaya birini davet ettiğinizde çeşitli izinler alınması gerekiyor...
Ö.11
Ö.9
Ö.8: Bir insana değişik şekillerde anlatabilirsin ama maddiyat, izinler bunlar bizi sınırlıyor. Çocuğu aşıp bir yere götürmek istiyorsun, bir yandan parayı düşünüyorsun, bir yandan yolda başına bir şey gelir mi, Milli Eğitimden izin alınabilir mi? İşler o kadar zor ki....
Kalabalık Sınıf (6/14)
Ö.4: Özelde daha kolay, aktarım daha kolay oluyor. Ama benim devletteki sınıfım elli beş kişiydi. Şimdi buradaki sınıf özel okulda yirmi dört kişi, artık aradaki farkı söylememe gerek yok yani. Tabii bu sayı tamamen işleyişe de etki ediyor...
Ö.1
Ö.11
Ö.12
Ö.13
Ö.2: Fakat sınıf mevcudumuz biraz kalabalık. Şu anda 36 öğrencimiz var...
Materyal & Araç-Gereç Gereksinimi (4/14)
Ö.7
Ö.8
Ö.10
Ö.6: Bir de bazen hazırlık gerektiren etkinliklerde çocukların malzemelerin hepsini getiremediği, temin edemediği durumlar oluyor...
Yüzeysel İrdeleme (5/14)
Ö.1
Ö.8
Ö.14
Ö.13
Ö.3: Bazen başkalarına yönelik sorular oluyor, sorulması gereken, atıyorum okul müdürüne, her çocuğun oraya gittiğini düşünün. Bu tarz şeyler yapılması pek mümkün olmayan şeyler. Genel olarak bakınca fazla havada kalıyor gibi bazı şeyler....
Fiziksel Koşullar
Uyumsuz Aktivite
Maddi İmkansızlık
Soyut Kavramlar
İkili Öğretim
Uyumsuz Öğrenci
Program
Yetersiz Aile Katılımı

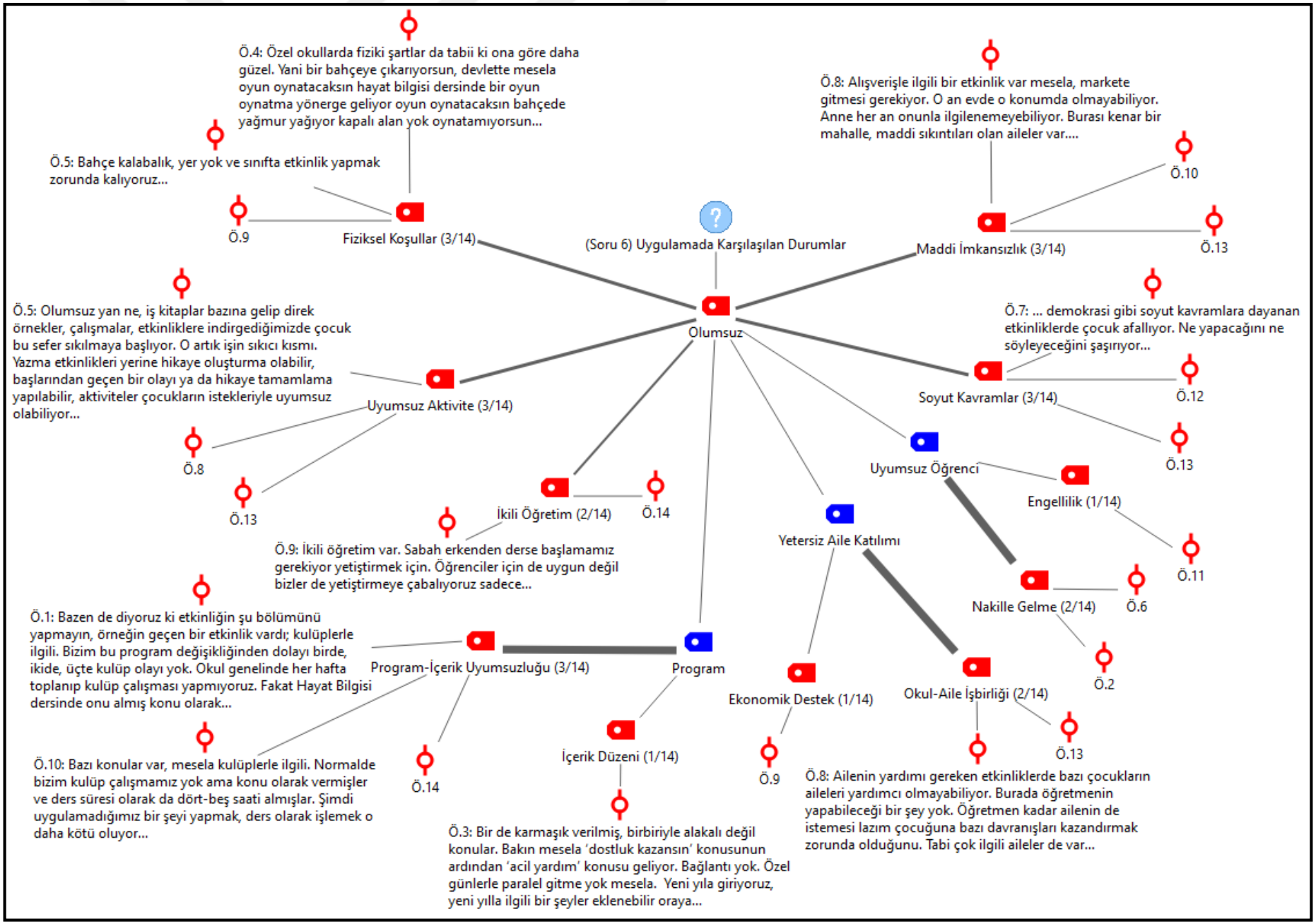
Ö.4: Özel okullarda fiziki şartlar da tabii ki ona göre daha güzel. Yani bir bahçeye çıkarıyorsun, devlette mesela oyun oynatacaksın hayat bilgisi dersinde bir oyun oynatma yönerge geliyor oyun oynatacaksın bahçede yağmur yağıyor kapalı alan yok oynatamıyorsun...
Ö.5: Bahçe kalabalık, yer yok ve sınıfta etkinlik yapmak zorunda kalıyoruz...
Ö.9
Fiziksel Koşullar (3/14)
(Soru 6) Uygulamada Karşılaşılan Durumlar
Ö.8: Alışverişle ilgili bir etkinlik var mesela, markete gitmesi gerekiyor. O an evde o konumda olmayabiliyor. Anne her an onunla ilgilenemeyebiliyor. Burası kenar bir mahalle, maddi sıkıntıları olan aileler var....
Ö.10
Maddi İmkansızlık (3/14)
Ö.13
Ö.5: Olumsuz yan ne, iş kitaplar bazına gelip direk örnekler, çalışmalar, etkinliklere indirgediğimizde çocuk bu sefer sıkılmaya başlıyor. O artık işin sıkıcı kısmı. Yazma etkinlikleri yerine hikaye oluşturma olabilir, başlarından geçen bir olayı ya da hikaye tamamlama yapılabilir, aktiviteler çocukların istekleriyle uyumsuz olabiliyor...
Olumsuz
Ö.7: ... demokrasi gibi soyut kavramlara dayanan etkinliklerde çocuk afallıyor. Ne yapacağını ne söyleyeceğini şaşırıyor...
Uyumsuz Aktivite (3/14)
Ö.8
Ö.13
Soyut Kavramlar (3/14)
Ö.12
Ö.13
İkili Öğretim (2/14)
Ö.14
Ö.9: İkili öğretim var. Sabah erkenden derse başlamamız gerekiyor yetiştirmek için. Öğrenciler için de uygun değil bizler de yetiştirmeye çabalıyoruz sadece...
Uyumsuz Öğrenci
Engellilik (1/14)
Ö.11
Yetersiz Aile Katılımı
Nakille Gelme (2/14)
Ö.6
Ö.1: Bazen de diyoruz ki etkinliğin şu bölümünü yapmayın, örneğin geçen bir etkinlik vardı; kulüplerle ilgili. Bizim bu program değişikliğinden dolayı birde, ikide, üçte kulüp olayı yok. Okul genelinde her hafta toplanıp kulüp çalışması yapmıyoruz. Fakat Hayat Bilgisi dersinde onu almış konu olarak...
Program-İçerik Uyumsuzluğu (3/14)
Program
Ö.2
Ekonomik Destek (1/14)
Okul-Aile İşbirliği (2/14)
Ö.10: Bazı konular var, mesela kulüplerle ilgili. Normalde bizim kulüp çalışmamız yok ama konu olarak vermişler ve ders süresi olarak da dört-beş saati almışlar. Şimdi uygulamadığımız bir şeyi yapmak, ders olarak işlemek o daha kötü oluyor...
Ö.14
İçerik Düzeni (1/14)
Ö.9
Ö.13
Ö.3: Bir de karmaşık verilmiş, birbiriyle alakalı değil konular. Bakın mesela 'dostluk kazansın' konusunun ardından 'acil yardım' konusu geliyor. Bağlantı yok. Özel günlerle paralel gitme yok mesela. Yeni yıla giriyoruz, yeni yılla ilgili bir şeyler eklenebilir oraya...
Ö.8: Ailenin yardımı gereken etkinliklerde bazı çocukların aileleri yardımcı olmayabiliyor. Burada öğretmenin yapabileceği bir şey yok. Öğretmen kadar ailenin de istemesi lazım çocuğuna bazı davranışları kazandırmak zorunda olduğunu. Tabi çok ilgili aileler de var...

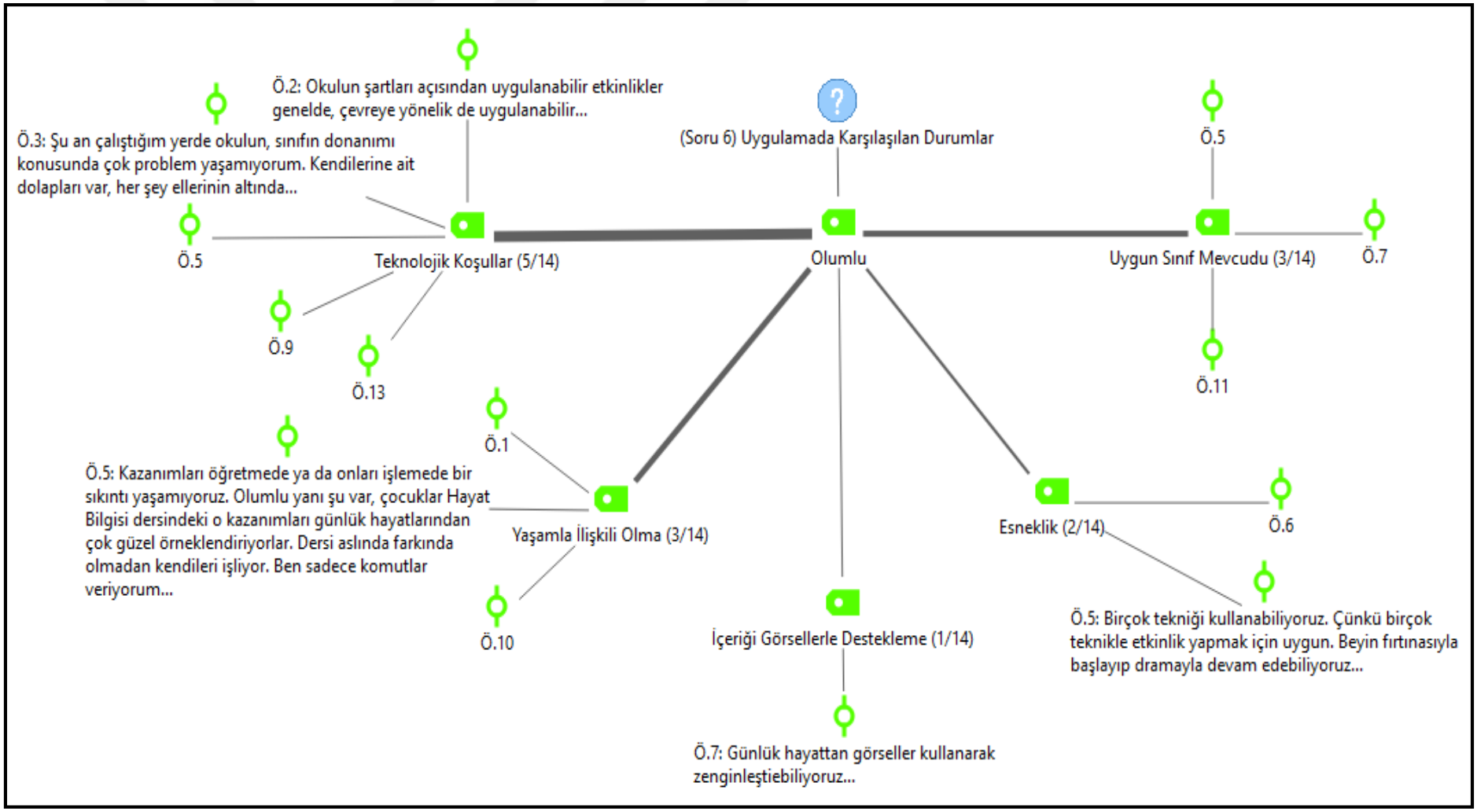

Şekil 15. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımlarıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadıkları olumlu ya da olumsuz olarak tanımladıkları durumlar

Şekil 15 incelendiğinde, öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadıkları olumlu ya da olumsuz olarak tanımladıkları görüşleri "olumsuz" ve "olumlu" temaları altında yer almaktadır. "Olumsuzluk" teması adı altında olumsuzluğa neden olan görüşler "yetersiz ders süresi", "bürokratik engeller", "kalabalık sınıf", "yüzeysel irdeleme", "materyal&araç-gereç gereksinimi", "fiziksel koşullar", "uyumsuz aktivite", "ikili öğretim", "program", "maddi imkansızlık", "soyut kavramlar", "uyumsuz öğrenci" ve "yetersiz aile katılımı" kodları altında verilmiştir.

Ayrıca "yetersiz ders süresi" kodu altında Ö.1 ve Ö.5'in, "bürokratik engeller" kodu altında Ö.1 ve Ö.8'in, "kalabalık sınıf" kodu altında Ö.2 ve Ö.4'ün, "yüzeysel irdeleme" kodu altında Ö.3'ün, "materyal&araç-gereç gereksinimi" kodu altında Ö.6'nın, "fiziksel koşullar" kodu altında Ö.4 ve Ö.5'in, "uyumsuz aktivite" kodu altında Ö.5'in, "ikili öğretim" kodu altında Ö.9'un, "maddi imkansızlıklar" kodu altında Ö.8'in, "soyut kavramlar" kodu altında Ö.7'nin görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bunların yanısıra, "program" kodu altında "program-içerik uyumsuzluğu" ve "içerik düzeni" alt kodları verilmiştir. "Program-içerik uyumsuzluğu" alt kodu altında Ö.1 ve Ö.10'un, "içerik düzeni" alt kodu altında Ö.3'ün görüşüne yönelik doğrudan alıntıya yer verilmiştir. "Yetersiz aile katılımı" kodu altında "ekonomik destek" ve okul-aile işbirliği" alt kodları verilmiştir. "Okul-aile işbirliği" kodu altında Ö.8'in görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir. "Uyumsuz öğrenci" kodu altında "engellilik" ve nakil gelme" alt kodları verilmiştir.

"Olumluluk" teması adı altında olumluğa neden olan görüşler "teknolojik koşullar", "yaşamla ilişkili olma", "içeriği görsellerle destekleme", "esneklik" ve "uygun sınıf mevcudu kodları altında verilmiştir. Ayrıca "teknolojik koşullar" kodu altında Ö.2 ve Ö.3'ün, "yaşamla ilişkili olma" kodu altında Ö.5'in, "içeriği görsellerle destekleme" kodu altında Ö.7'nin ve "esneklik" kodu altında Ö.5'in görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

4.7. Yedinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın yedinci problemi, öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğrenciler açısından verimliliğine ilişkin görüşlerini belirtmektedir. Bu problem bağlamında öğretmenlere görüşmede aşağıdaki soru sorulmuştur. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 16'da verilmiştir.

"Ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğrenciler açısından verimliliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız."

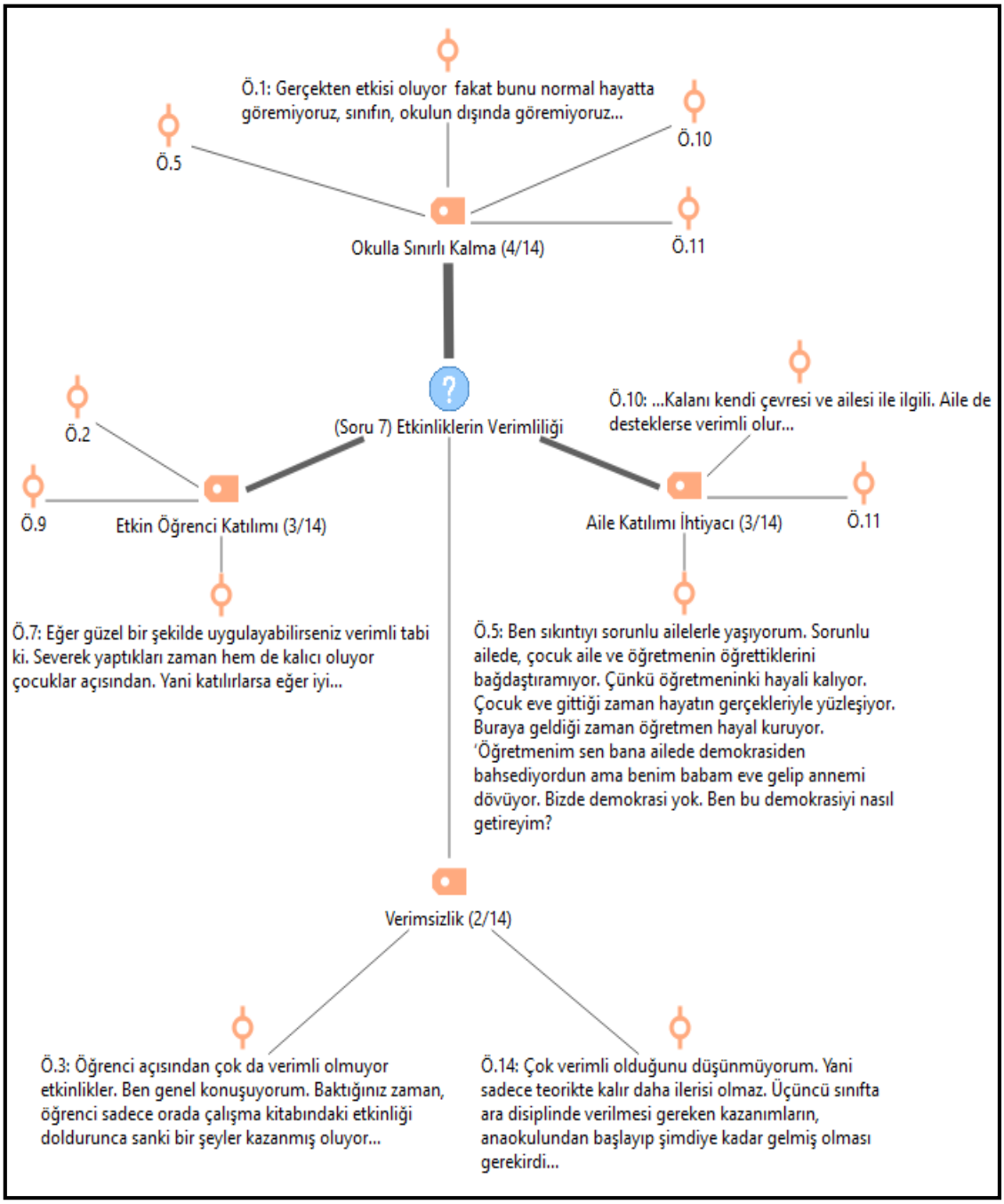

Şekil 16. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğrenciler açısından verimliliğine ilişkin görüşleri.

Şekil 16 incelendiğinde, öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğretmenler açısında verimliliği ile ilgili düşüncülerinin; "okulla sınırlı kalma", "aile katılımı ihtiyacı", "etkin öğrenci katılımı" ve "verimsizlik" temaları

altında ortaya çıktığı belirlenmiştir. Şekil 16 sırasıyla her bir temaya ait görüşlerden alıntılar yapılarak sunulmuştur. Ayrıca "okulla sınırlı kalma" teması altında Ö.1'in, aile katılımı ihtiyacı" teması altında Ö.5 ve Ö.10'un, "etkin öğrenci katılımı" teması altında Ö.7'nin, "verimsizlik" teması altında Ö.3 ve Ö.14'ün görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

4.8. Sekizinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Araştırmanın sekizinci problemi, öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikler hakkında eklemek istedikleri düşüncelerden oluşmaktadır. Bu problem bağlamında görüşmelerde aşağıdaki soru kullanılmıştır. Ayrıca, yapılan görüşmelerin analiz sonuçları Şekil 17'de verilmiştir.

> "Ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikler hakkında eklemek istediğiniz bir durum var mı?"

Şekil 17 incelendiğinde, öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikler hakkındaki sorulan sorular dışındaki belirtmek istedikleri, "reform ihtiyacı", "içerik düzenleme", "süre", "aile katılımı ihtiyacı" ve "aktif katılım sağlama" temaları altında ortaya çıktığı belirlenmiştir. Ayrıca "reform ihtiyacı" teması altında Ö.1, Ö.12 ve Ö.14'ün, "süre" teması altında Ö.2 ve Ö.14'ün, "aile katılımı ihtiyacı" teması altında Ö.1'n görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

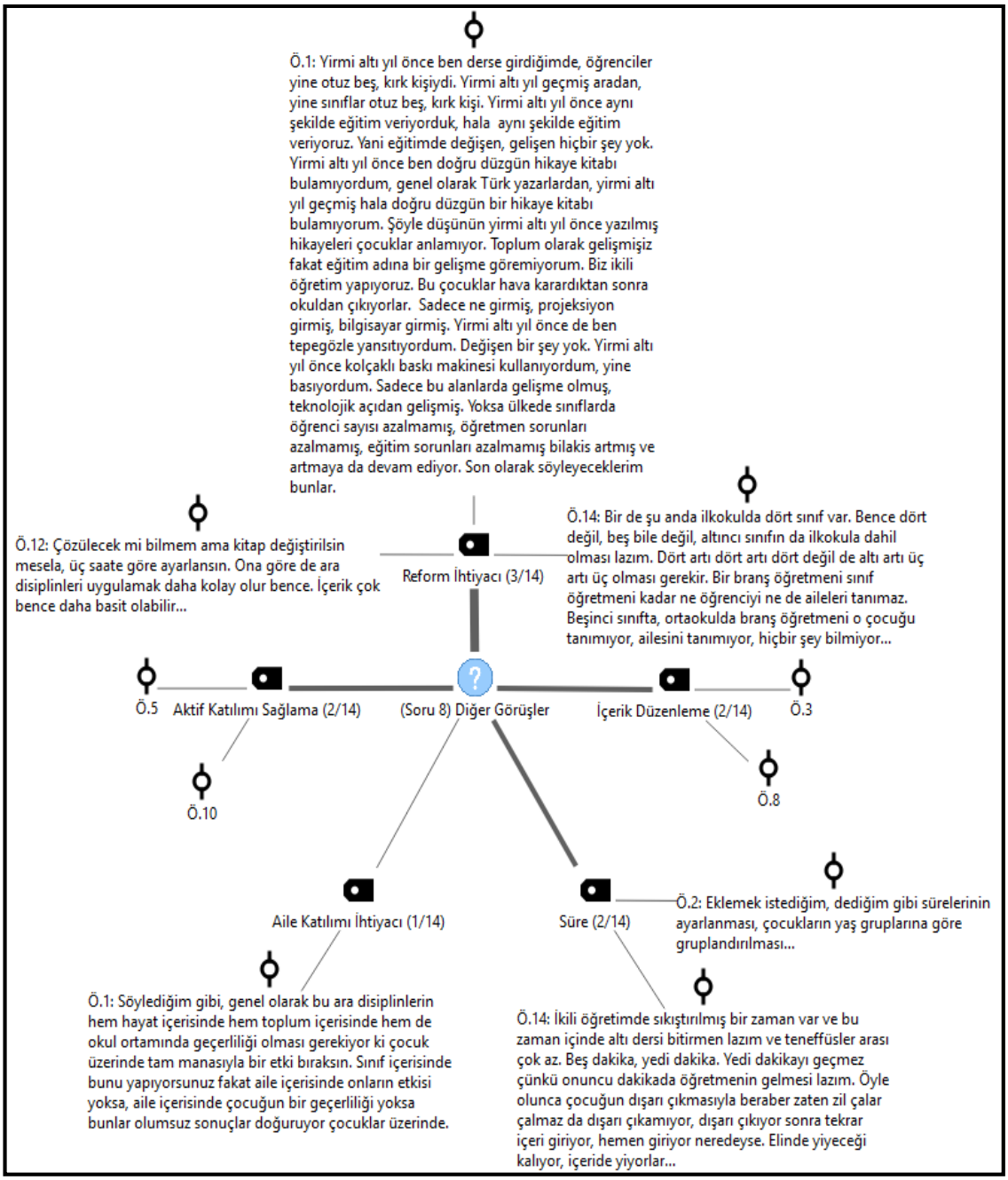

Şekil 17. Sınıf öğretmenlerinin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikler hakkında eklemek istedikleri görüşler.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerinin alınması sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda tartışmalar yer almaktadır.

5.1. Birinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

Öğretmenlere ilk olarak ara disiplin kavramının hayat bilgisi programındaki yeri ve önemi hakkında ne düşündükleri, hayat bilgisi dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilen ara disiplinlerin öğrencilere katkı sağlayıp sağlamadığı ve ara disiplin kazanımlarına ders içinde etkin bir şekilde odaklanıp odaklanamadıkları sorulmuştur.

Öğretmenler, ara disiplin kavramının hayat bilgisi dersinde yer almasının yaşamsallık açısından önemli ve gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşler, Akyol (2011) tarafından yapılan araştırmada ifade edilen ve ara disiplinlerin önemli ve gerekli olduğu bulgusu ile paralellik göstermektedir. Öğretmenler, programda verilen ara disiplin kazanımlarının günlük yaşamla ilişkili, hayata hazırlamada etkili kazanımlar olduğunu ve dersin temellerinden birini oluşturduğunu düşünmektedirler. Bu düşünceler Morris ve Chan (1997), Meijer (2007, s.155-156) ile RAC raporunda ifade edilen ve ara disiplinlerin öğrencilere yaşamsal beceriler kazandırmayı amaçladığını belirten açıklamalarla uyumludur. Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmenlerin hiçbirinin ara disiplin kavramının önemsiz olduğuna yönelik bir görüşe sahip olmadığı da belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle, öğretmenlerin ara disiplin kavramını tam olarak doğru anlamıyla yapılandırdıkları da söylenebilir. Öğretmen görüşlerinden belirlenen ve ara disiplinlerin, öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri açısından faydalı olduğu ve kalıcılık sağladığı yönündeki bulgu, Taş (2010) tarafından yapılan araştırmada ifade edilen, ara disiplin yaklaşımının kullanılmaması durumunda öğrencilerin bazı davranışları kazanamayacağı ve derslerin yaşamla ilişkilendirilemeyeceği, ifadesiyle uyumlu bir yapıya sahiptir. Dahası, bu sonuç, ara disiplin kazanımlarının belirlenmesinde bireyin yaşamsal ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması ilkesini de ön plana çıkarmaktadır.

Diğer yandan, programda yer alan ara disiplin kazanımlarının yeterliliği ve yetersizliği konusunda öğretmenlerin farklı farklı görüşlere sahip oldukları da belirlenmiştir. Öğretmenlerin bir bölümü programda verilen ara disiplin kazanımlarını yeterli görürken, yetersizlik konusunda görüş bildiren öğretmenler bu yetersizliğin nedenlerini; ara disiplinlere önem verilmemesi, kılavuz kitapta ara disiplinlerin konuyla yeterince ilişkilendirilmemesi, ara disiplin kazanımlarının ders esnasında uygulanmasının güç olması, ders saatinin yetersiz olması ve çalışma kitaplarının ara disiplin kazanımlarını kazandırma konusunda yetersiz olması olarak sıralamışlardır.

Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında, ara disiplinlere program tasarımında yeterli önemin verilmediğini, çalışma kitaplarının güncelliğinin sağlanamadığını söylemek mümkündür. Dahası, kültürün çeşitli boyutlarından meydana gelen ara disiplinlerin (Gözütok ve Alkın, 2014) öğrencilere kazandırılması da zor olacaktır çünkü kültür belli bir süreçte ve toplum içinde kazanılır. Bazı öğretmenler, ara disiplin kazanımlarının tüm derslerde paralel şekilde işlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu yöndeki görüşler de Çakırlar'ın (2011) araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Tüm bu değerlendirmelerin yanı sıra, öğretmenler edinilen bilgilerin davranışa dönüşmesi aşamasında güçlükler olduğunu, bu güçlüklerin temel sebeplerini; ara disiplin kazanımlarıyla ilgili kılavuz kitapta verilen etkinliklerin öğrenci düzeyine uygun olmaması, okulda öğretilen olumlu davranışların hayata geçirilmesi için aile katılımının sağlanamaması ve öğrencilerin okulda öğrendikleri ile çevrelerinde gördükleri olumsuz örneklerin çelişmesi olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, öğrencilere ara disiplin kazanımları ile ifade edilen davranışları kazandırma sürecinde aile katılımının sağlanmasının ve kazanımla ifade edilen davranışın yaşamda kullanılmasının ne denli önemli olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, ara disiplinlerin program içinde yapılandırılması ve uygulanması sürecinin öğretmen, okul yönetimi, veliler ve diğer tüm paydaşların ortak sorumluluğu (Naval ve diğ., 2003) olması gerekliliği bir kez daha vurgulanmalıdır.

5.2. İkinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

İkinci soruda öğretmenlere etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşleri sorulmuştur. Bu soruya ek olarak etkinlikler üzerinde değişiklik yapıp yapmadıkları ya da yeni etkinlikler hazırlayıp hazırlamadıkları irdelenmiştir.

Öğretmenler etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygun olduğu yönünde

görüş belirtmelerine rağmen etkinlikleri yetersiz bularak etkinlikler üzerinde düzenleme yapma ihtiyacı gördüklerini de belirtmişlerdir. Bu düzenleme ihtiyacı daha çok görsel yönden destekleme ve etkinlikleri daha ilgi çekici hale getirme yönünde olmaktadır. Bu noktadan hareketle, bu düzenleme ve değişikliklerin öğretmenlerin bireysel çabalarıyla yapılması yerine programda gerekli değişikliklerin yapılıp öğretmenlere sunulması gerektiği düşünülmektedir. Zira öğretmenlerin bir kısmı görsel destekleme yapmayı ihmal edebilmektedirler. Bununla birlikte öğretmenler, yeni bir etkinlik hazırlama ihtiyacı duymayıp kitaptaki mevcut etkinlikleri kullanmayı tercih etmektedirler. Ermiş'in (2008) yaptığı araştırmada da öğretmenlerin kitaptaki etkinlikleri yeterli bularak ek etkinlik yaptırma yoluna gitmedikleri ifade edilmiştir. Bu bağlamda elde edilen görüşler arasında uyum olduğu belirlenmiştir. Etkinliklerin ara disiplin kazanımlarını kazandırmada yetersiz olduğunu düşünen öğretmenler ise bunun nedenlerini, programın ara disiplin kazanımlarından çok ders kazanımı odaklı olması ki bu sonuç Ermiş'in (2008) bulgularıyla tekrar paralellik göstermektedir. Kazandırılmak istenen davranış değişikliklerinin kalıcı hale gelebilmesi için aile ve çevreyle işbirliği gerektirmesi, etkinliklerin çocuklar açısından sıkıcı olması ve ilgi çekici olmaması, programda belirtilen süre içerisinde yapılması gereken tüm çalışmaların uygulanmasının mümkün olmaması ve verilen etkinliklerin ise zaman alıcı olması, bazı etkinliklerin çevresel şartlara göre esnek olmaması, etkinliklerin bazılarının öğrenci seviyesinin üzerinde bazılarının ise öğrenci seviyesinin altında olması ve son olarak öğrencilerin etkinliklere katılımının düşük olması olarak belirtmişlerdir. Ara disiplin kazanımlarındaki asıl amaç çocukların öğrenme sürecine aktif katılıp ilgi duyarak öğrenmelerini sağlamaktır. Boyle ve Bragg'da (2008) öğrencinin ara disiplin kazanımlarına ulaşabilmesinin onun ilgisi ve öğrenme sürecine aktif katılımıyla mümkün olacağını ifade etmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında, etkinliklerin, ara disiplin kazanımlarını en üst düzeyde kazandırabilmesi için öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak ve ilgisini çekecek şekilde yeniden yapılandırılması ve zenginleştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

5.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

Üçüncü soruda öğretmenlerin temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uygunluğu konusundaki görüşleri alınmıştır.

Öğretmenler genel olarak temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını

içeren etkinliklerin temayla uyumlu olduğunu belirtirken uyumsuz olduğu yönünde görüş bildiren öğretmenler de vardır. Öğretmenler özellikle etkinliklerin tema, kazanımlar ve ara disiplinler açısından birbirleriyle bağlantılı ve uyumlu olduğunu belirtmişlerdir. Uyumsuzluk yönünde görüş bildiren öğretmenlerin öne sürdükleri gerekçeler konuya olan hâkimiyetlerini göstermektedir. Öğretmenler bu uyumsuzluğun nedenlerinden birini, etkinliklerin okul heyecanım temasını yeterince kapsamadığı ve yeterince temsil etmediği şeklinde açıklamışlardır. İlk tema olan okul heyecanım temasında okul yaşantısıyla ilgili daha çok etkinlik yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Diğer bir uyumsuzluk nedenini programdan çıkarılmış olan faaliyetlerin (kulüp çalışmaları), etkinlik şeklinde hala kitaplarda bulunması sebebiyle güncel olmama olarak belirtmişlerdir. Bazı etkinliklerin öğrenci düzeyinin üstünde olması da bir uyumsuzluk nedeni olarak belirtilmiştir. Son olarak öğretmenler, takvimde özel günlere denk gelen tarihlerde işlenen etkinliklerin bu özel günlerle uyumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Ataman (2012), yaptığı araştırmada Türkçe dersinde etkinliklerin kazanımlara orta düzeyde uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır, bu sonuç elde edilen bulgularla uyuşmaktadır. Etkinliklerin uyumsuzluğu yönündeki görüşler azınlıkta olmakla beraber öğretmenlerin öne sürdüğü uyumsuzluk sebeplerinin giderilmesinin ara disiplin kazanımlarının istenilen düzeyde kazanılmasında oldukça etkili olacağı düşünülmektedir.

5.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

Dördüncü soruda öğretmenlerin ara disiplin kazanımlarıyla ilgili etkinlikleri nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşleri alınmıştır. İlk olarak öğretmenlerin etkinliklerle ilgili görüşleri, ikinci olarak ise kazanımların kazandırılma durumlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Öğretmenlerin bir kısmı etkinlikleri ara disiplin kazanımlarını kazandırma açısından yeterli bulmaktadır. Ara disiplin kazanımları yaşamla örtüştüğü için öğrencilerin anlamasının ve kavramasının daha kolay olduğunu, kitapta da etkinliklerin bu konuda yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler ara disiplin kazanımı etkinliklerinin özellikle bazı konulardaki öğrenmeyi kalıcı hale getirdiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte verilen etkinliklerin büyük çoğunluğunun uygulanabilir etkinlikler olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Etkinliklerin yeterliliğinin, öğrencilerin konuya odaklanmalarını ve konuyu daha rahat anlamalarını sağladığı

görülmektedir. Bunun sonucunda öğrencilerin ara disiplin bağlamında olumlu yönde davranış değişiklikleri kazanmalarının kolaylaşacağı söylenebilir. Ataman (2012) ara disiplinlerin ilköğretim düzeyinde başlayarak ortaöğretim düzeyine doğru devam ettiğini vurgulamıştır. Bu kazanımlarla ilgili etkinliklerin yeterli seviyede olması öğrencilerin bir sonraki basamak olan ortaöğretime sağlam bir altyapıyla geçiş yapmalarını sağlayabilir.

Buna karşın öğretmenlerin çoğunluğu etkinlikleri ara disiplin kazanımlarını kazandırma açısından yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir. Bu görüşün sebeplerinden en önemlisi etkinliklerdeki aktivite yetersizliğidir. Öğrenciler, kitaplarda verilen etkinliklerin büyük kısmının yazmaya dayalı olmasından ötürü sıkılmakta ve bu etkinliklerle kazanımlar amacına ulaşamamaktadır. Öğretmenler bu etkinliklerle birlikte daha fazla drama ve canlandırma etkinlikleri ile tiyatro ve müze gibi gezi etkinliklerinin de kullanılması gerektiğini vurgulamışlardır. Etkinlik çeşitliliğinin az olduğunu, etkinliklerin zenginleştirilmesi gerektiğini, bunu sağlamanın bir yolunun da veli ve uzman katılımı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte bir diğer yetersizlik sebebi olarak öğrencilerin düzeylerinin henüz uygun olmamasından dolayı soyut kavramları anlamakta zorluk çektiklerini, bazı konuların daha somut ve çocukların anlayabileceği şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çakırlar'ın (2011) yaptığı araştırmada da bu sonucun benzeri olarak sosyal bilgiler dersinde ara disiplinlerle ilgili etkinliklerde soyut kavramların öğretilmesinde güçlük çekildiği, bunu aşmak için drama ve günlük hayatla ilişkilendirme kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bir kısmı ise kazanımlara ayrılan sürenin yeterli olmadığını ve daha fazla süreye ihtiyaç duyduklarını söylemişlerdir. Son olarak etkinliklerin içerdiği kazanımların davranışa dönüşmediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunun nedeninin de daha çok okulda öğrendikleri ile aile ve çevresinde gördüklerinin uyuşmaması olduğunu belirtmişlerdir. Çevre daha çok olumsuz örnekleri temsil etmekte ve çocuk üzerinde daha kalıcı etkisi olmaktadır. Öğretmenler ayrıca ara disiplin kazanımlarının sadece hayat bilgisi dersinde değil tüm derslerle bağlantılı ve paralel olarak ele alınması gerektiğini, hayat bilgisi dersinde öğrendiği kazanımları diğer derslerde de devam ettirebilirse başarıya ulaşılabileceğini belirtmişlerdir. Naval, Print ve Iriarte (2003), ara disiplinlerin, özel bir alan ya da konuyla sınırlı kalmadan, ilişkilendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde Czerniak (2007), konular ve disiplinler arasında ilişkiler oluşturmak üzerine çeşitli kavramlar tanımlamıştır. Bununla birlikte, çeşitli kavramsal açıklamalar olsa da; ara disiplin temelli öğretim anlamsal olarak, kazanılan bilgileri,

çok sayıda disiplinle eşzamanlı olarak uygulamayı veya kullanmayı sağlayan sürekli bir çaba olarak ifade edilmektedir (Parker, Heywood ve Jolley, 2012). Bu görüşler elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin bir kısmı öğrencilerin kazanımları kazanma açısından başarılı olduklarını, etkinliklerin de bu açıdan fayda sağladığını belirtirken çoğunluğu kazanımların sadece teoride kaldığını, sorulduğunda cevap verildiğini fakat davranışa dönüşmediğini bu sebeple kazanımları kazanmadıklarını düşündüklerini vurgulamışlardır. Akyol (2011), yaptığı araştırmada öğretmenlerin kazanımların kazanılıp kazanılmadığını öğrencileri gözlemleyerek belirledikleri sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde bu araştırmada da öğretmenler, değerlendirme yöntemi olarak en fazla gözleme başvurduklarını söylemişlerdir. Daha sonra sırasıyla soru-cevap, çoktan seçmeli, kılavuz kitapta verilen örnek değerlendirme araçları, boşluk doldurma, metin yazdırma yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemler içinde en az kullanılan metin yazdırmadır. Ara disiplin kazanımları davranış değişikliğine ilişkin kazanımlar olduğu için kazanımlara ulaşmayı değerlendirirken gözlem yönteminin kullanılması daha doğru görülmektedir.

5.5. Beşinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

Beşinci soruda öğretmenlerin etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygunluğuna yönelik görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu, etkinliklerin öğrenci düzeyine uygun olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu uygunsuzluğun ilk ve en önemli sebebi, yaş ile uyumsuzluktur. Bu uyumsuzluk aynı sınıfta bulunan öğrencilerin yaş aralıklarının birbirine yakın olmamasından kaynaklanmaktadır (60 aylık ve 72 aylık çocukların aynı sınıfta eğitim görmeleri). Bu çocukların gelişim ve algılama düzeylerinin farklı olması sebebiyle etkinlikler küçük öğrencilerin seviyesinin üzerindedir. Öğretmenler uygunsuzluğa ikinci sebep olarak, bazı etkinliklerin öğrenciler için anlaşılır olmamasını göstermişlerdir. Etkinliklerin bazı noktalarının dil ve anlatım yönünden karmaşık olması ve çocukların kelime dağarcıklarını aşması, etkinliklerin öğrenciler için anlaşılır olmamasına sebep olmaktadır. Ayrıca somut işlemler döneminde olan çocukların soyut kavramları algılayamamaları da etkinliklerin anlaşılır olmamasının bir diğer sebebidir. Bu durum bir önceki bölümde de karşımıza çıkmış ve bazı konuların daha somut, çocukların anlayabileceği şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Çakırlar'ın (2011)

araştırmasında elde edilen sonuçlardan biri de bu görüşü destekler niteliktedir. Öğretmenler diğer bir uyumsuzluk sebebi olarak; etkinliklerin az bir kısmının yaparak yaşayarak, canlandırarak, oyunlaştırarak yapılması ve bu konuda yetersiz aktivite olmasını göstermişlerdir. Öğrenmenin etkin yollarından biri olan yaparak ve yaşayarak öğrenme, öğrencilerin seviyesine en uygun yöntemlerden biridir. Bu sebeple etkinliklerin bu yönde düzenlenmesi önemli görülmektedir. Uygunsuzluğa yol açan bir diğer faktör de çevreyle uyumusuzluk olarak bildirilmiştir. Burada bahsedilen çevresel uyumsuzluk bazı etkinliklerde bölgesel farklılıkların dikkate alınmadığıdır.

Etkinliklerin öğrenci düzeyine uygun olduğu yönünde görüş bildiren öğretmenlerden ikisi etkinliklerin ortalamaya göre hazırlandığını, öğrenci farklılıklarını dikkate almadığını ve bu yönden uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bahsedilen öğrenci farklılıkları, daha çok uç noktalarda bulunan, öğrenme güçlüğü çeken, bir hastalık geçirmiş veya diğer nedenlerle uzun süre okuldan uzak kalmış öğrencilerdir. Bu açıdan baktığımızda buradaki olumsuzluğun etkinliklerle ilgili değil, öğrencilerin özel durumarı ile ilgili olduğunu görmekteyiz. Yine de öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için basit seviyede ya da etkinlikleri diğerlerinden daha çabuk bitiren öğrenciler için bir üst seviyede örnek etkinlikler içeren, öğretmenlere rehberlik edici ek bir kılavuz hazırlanabilir. Literatürde ilgili yayınlara bakıldığında Ermiş'in (2008) yaptığı araştırmada sosyal bilgiler dersinde ara disiplin kazanımlarının öğrenci düzeyine uygun olduğu sonucu görülmüştür. Ataman'ın (2012) yaptığı araştırmada ise Türkçe dersinde yer alan ara disiplin kazanımı etkinliklerinin öğrenci seviyesine orta düzeyde uygun olduğu görülürken bu araştırmada ara disiplin kazanımı etkinliklerinin öğrenci düzeyine uygun olmadığı yönünde belirtilen görüşler ağırlık kazanmaktadır.

5.6. Altıncı Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

Altıncı soruda öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadıkları olumlu ya da olumsuz olarak tanımladıkları durumlara yönelik görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları ve olumlu olarak tanımladıkları durumların başında teknolojik koşullar gelmektedir. Özellikle merkezde bulunan ve sosyo ekonomik düzeyi iyi olan okullarda görev yapan öğretmenler sınıfın teknolojik donanımı konusunda yeterli imkânlara sahip oldukları için verilen etkinlikleri daha kolay uygulayabilmektedir. Ayrıca bu okullarda genellikle sınıf mevcutlarının uygun seviyede olması etkinliklerin uygulanmasını ve her öğrenciye ulaşmasını

kolaylaştırmaktadır. Ara disiplin kazanımlarının öğrencilerin yaşantılarıyla doğrudan ilişkili olması, daha kolay öğrenilmesini sağlamaktadır, çünkü etkinlikler ve verilen örnekler günlük hayatlarından alınmaktadır. Etkinliklerin birçok öğretim tekniğini kullanmaya elverişli olması öğretmenlerin etkinlikleri uygulamalarını kolaylaştıran etkenlerden biridir. Son olarak içeriğin günlük hayattan görsellerle zenginleştirilerek desteklenmeye uygun olması öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları olumlu durumlardandır.

Öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları ve olumsuz olarak tanımladıkları durumların başında ise yetersiz ders süresi gelmektedir. Daha önce haftada beş saat olarak belirlenen ders süresi üç saate indirilmiş fakat mevcut programda buna uygun bir değişiklik yapılmamıştır. Bunun sonucunda öğretmenler hem ders kitabını hem de çalışma kitabını işleyerek kılavuz kitapta verilen ek etkinlikleri uygulamak için yeterli zaman bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bazı okullarda bu süre yetersizliğine kalabalık sınıf mevcudu da eklendiğinde etkinlikleri uygulamak daha da güçleşmekle beraber etkinlikler her çocuğa ulaşamamaktadır. Bunun dışında kapsamlı olan bazı etkinlikler zaman yetersizliğinden dolayı hızlıca geçilmekte bazılarıysa uygulanamamaktadır. Bu durum da etkinliklerin yüzeysel geçilmesine sebep olmaktadır. Ermiş (2008) yaptığı araştırmada, benzer şekilde sınıfların kalabalık olması ve zamanın kısıtlı olması sebebiyle ara disiplin kazanımlarının amacına ulaşamadığı sonucuna ulaşmıştır. Çakırlar'ın (2011) araştırmasında ise derse ayrılan sürenin yetersiz olmasından kaynaklı bir sıkıntı olduğu, yetişmeyen etkinliklerin diğer derslerde telafi edilmeye çalışıldığı bulgusu vardır. Diğer yandan ön hazırlık ve araç gereç gerektiren etkinliklerde, bazı öğrencilerin, ya bu materyalleri getirmediklerini ya da temin edemediklerini belirtmişlerdir. Seçkin'in (2010) araştırmasında da öğretmenler, ön hazırlığı uygulmada yaşanan sorunlardan bir olarak görmektedir. Sınıfa veli ve uzman davet etme ya da öğrencileri okul dışında geziye götürme gibi etkinlikler, bir veya bir kaç yerden izin alınmasını gerektirdiğinden bürokratik engeller olarak öğretmenlerin karşısına çıkmaktadır.

Uygulamada karşılaşılan olumsuz durumlar fiziksel koşulların yetersizliğiyle devam etmektedir. Okul bahçesi haricinde etkinlik yapılacak açık ve kapalı alanlar olmaması, hava şartları müsait olmadığında bahçeyi de kullanamama sonucu etkinliklerin uygulanması sınıfla kısıtlanmaktadır. Verilen etkinliklerin çoğunlukla yazma etkinliği olması neticesinde öğrenciler için yorucu ve sıkıcı olduğunu vurgulamışlardır. Sınıfa nakil yoluyla gelen öğrencilerin sınıfa yabancı ve seviyesinin

farklı olması ayrıca bazı sınıflarda kaynaştırma öğrencisinin bulunmasını, öğretmenler olumsuzluk nedeni olarak belirtmişlerdir. Programdan kaldırılmış olan kulüp çalışmalarının kitaplarda etkinlik olarak yer alması öğretmenlerin etkinlikleri uygulamadan geçmelerine sebep olmaktadır. Bununla birlikte programda yer alan içeriklerin birbirini takip etmemesi, aralarında bağlantı olmaması ve özel günlerle paralel etkinliklerin olmaması program-içerik uyumsuzluğu olarak öğretmenlere olumsuzluk yaşatmaktadır. Öğretmenler öğrencilerin somut işlemler döneminde olmalarından dolayı soyut kavramları algılamasının güçleştiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Uygulamada karşılaşılan diğer olumsuz durumlar yetersiz aile katılımı ve maddi imkânsızlıktır. Naval ve diğerlerinin de (2003) belirttiği gibi ara disiplin kazanımları sadece okulla sınırlı kazanımlar değildir, aileyle işbirliğini de gerektirmektedir. Öğretmenler ailelerin hem maddi hem de manevi olarak öğrencilere destek olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle gelir seviyesi düşük olan ailelerin bulunduğu çevredeki okullarda bazı etkinliklerin uygulanması güçleşmektedir. Son olarak ikili öğretim uygulanan okullarda öğretmenler derse giriş çıkış saatlerinin öğrenciler için uygun olmadığını ve bu durumun programın ve etkinliklerin gerektiği şekilde uygulanmasının önüne geçtiği şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5.7. Yedinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

Yedinci soruda öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğrenciler açısından verimliliğine ilişkin görüşleri alınmıştır. Öğretmenler etkinliklerin verimli olduğunu fakat okulla sınırlı kaldığını belirtmişlerdir. Öğrencilere doğru davranış sorulduğunda bildiklerini fakat bunu yaşantılarında uygulamadıklarını vurgulamışlardır. QEP (2018) raporunda ara disiplin yeterliliklerinin öğrencilerin farklı durumlara adapte olarak yaşam boyu öğrenmelerine yardım eden araçlar olduğu yönünde görüş bildirilmiştir. Bununla birlikte Meijer (2007) ara disiplin temelli programların öğrencilere yaşam boyu gerekli olan yeterlilikleri kazandırdığını belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin ara disiplin kazanımlarını kazanmaları aynı zamanda yaşantılarında kalıcı davranış değişikliği oluşturmaları gerekmektedir. Bu sebeple etkinliklerin verimliliği önem verilmesi gereken konuların başında gelmektedir. Görüşü alınan öğretmenler ise etkinliklerin verimliliğinin bazı şartlara bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Etkinliklerin verimliliğinin artması için gerekli olan şartları etkin öğrenci katılımı ve aile katılımı ihtiyacı olarak belirtmişlerdir. Etkinlikler öğrencilerin

ilgisini çektiğinde ve severek yaptıklarında kazanımların daha kalıcı, etkinliklerin daha verimli olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte eğer aile de çocuğa destek verir ve iyi örnek olursa kazanımlar kalıcı hale gelecek, etkinlikler verimli olacaktır. Buna örnek olarak Reading (1999), yaptığı araştırmada öğretmen, öğrenci, aile ve okul yöneticilerinin düzenli olarak toplantılar yaptığı ve geribildirim temelli bir yaklaşım kullanıldığında ara disiplin programının başarıyla uygulandığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin az bir kısmı ise etkinliklerin verimsiz olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunun sebebini de etkinliklerin öğrencilerde kalıcı davranış değişikliği sağlayacak türde olmaması olarak açıklamışlardır.

5.8. Sekizinci Araştırma Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Tartışma

Sekizinci soruda öğretmenlerin ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikler hakkında eklemek istedikleri görüşler alınmıştır. Öğretmenler, yaşadıkları sorunların giderilmesi için gelişmenin teknolojik araçlarla sınırlı kalmaması, sınıf mevcutlarının azaltılması, öğretmenlerin yaşadıkları eğitimle ilgili sorunların giderilmesi yönünde çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Benzer olarak Akyol (2011), ara disiplinlerin amaca ulaşması için programda gerkli düzenlemelerin yapılması sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında program içinde yapılacak bazı değişikliklerle kısa vadede sorunların bir nebze de olsa giderilebileceğini düşünmektedirler. Bu değişiklikleri ise içeriğin düzenlenmesi, süre konusunda gereken ayarlamaların yapılması, öğrencilerin ve velilerin aktif katılımını sağlama olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler, ara disiplin kazanımlarını etkin şekilde kazandırabilmek için bu kazanımların tüm derslerde paralel olarak işlenmesi, kazanımların birbirinin devamı olacak şekilde ve ayrıntılı olarak işlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ortaya koyduğu bu görüşleri Naval, Print ve Iriarte (2003), ara disiplinlerin, özel bir alan ya da konuyla sınırlı kalmadan, ilişkilendirilmesi gerektiği şeklinde vurgulamışlardır. Aynı şekilde Czerniak (2007), konular ve disiplinler arasında ilişkiler oluşturmak üzerine çeşitli kavramlar tanımlamıştır. Öğretmenler ayrıca kitapların dilinin sadeleştirilerek yeniden düzenlenmesi ve kalıcılığı arttırması için görsel unsurların çoğaltılıp çeşitlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Programda beş saatten üç saate düşürülen ders saati öğretmenleri süre açısından olumsuz yönde etkilemiş, bu nedenle sürenin program ve kazanımlar doğrultusunda düzenlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Özellikle ikili öğretimlerde karşılaşılan zaman yetersizliği ve diğer sorunlar, öğrencileri olumsuz

yönde etkilemektedir. Öğretmenlerin gördüğü bir diğer eksiklik, etkinliklere öğrencilerin katılımının az olmasıdır. Programın öğrencileri daha aktif kılacak şekilde düzenlenmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Son olarak öğretmenler, okulun ara disiplin kazanımlarının kalıcı olabilmesi yeterli olmadığını, ailenin etkin katılımının sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar çerçevesinde oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

İlkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Öğretmenler, ara disiplin kavramının hayat bilgisi dersinde yer almasını yaşamsallık açısından önemli ve gerekli görmektedirler. Ayrıca öğretmenler, ara disiplin kazanımlarının günlük yaşamla ilişkili, hayata hazırlamada etkili kazanımlar olduğunu ve dersin temellerinden birini oluşturduğunu düşünmektedirler.
- Öğretmenler, ara disiplinlerin öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri açısından faydalı olduğunu düşünmektedirler.
- Öğretmenler, ara disiplinlere programda yeterince önem verilmediğini düşünmektedirler. Bunun sebebini programın daha çok ders kazanımı odaklı olması olarak görmektedirler.
- Öğretmenler, kılavuz kitapta ara disiplinlerin konuyla yeterince ilişkilendirilmediğini düşünmektedirler.
- Öğretmenler, etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygun fakat yetersiz olduğu ve bu konuda düzenleme yapılması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.
- Öğretmenler, ek etkinlik hazırlama ihtiyacı görmediklerini, kitaptaki mevcut etkinlikleri kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.
- Öğretmenler genel olarak, temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinlikleri, temayla genel olarak uyumlu bulmuşlardır.
- Öğretmenler, ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin okul heyecanım

temasını yeterince kapsayıp temsil etmediğini ve okul yaşantısıyla ilgili daha çok etkinlik yer alması gerektiğini belirtmişlerdir.

- Öğretmenler, programdan kaldırılmış olan faaliyetlerin kitaplarda bulunmaması gerektiğini ayrıca takvimde özel günlere denk gelen tarihlerde işlenen etkinliklerin bu özel günlerle uyumsuz olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğretmenler, ara disiplin kazanımları yaşamla örtüştüğü için öğrencilerin anlamasının ve kavramasının daha kolay olduğunu vurgulamışlardır.
- Öğretmenler, etkinliklerin ara disiplin kazanımlarını kazandırma açısından yeterli fakat öğrencinin aktif katılımını sağlama açısından yetersiz olduğunu düşünmektedirler.
- Öğretmenler, ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerektiğini, bunun bir yolunun da veli ve uzman katılımı olabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir.
- Öğretmenler, ara disiplin kazanımlarının diğer derslerle paralel şekilde, kazanımların birbirinin devamı niteliğinde ve ayrıntılı olarak işlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğretmenler etkinliklerin içerdiği ara disiplin kazanımlarının davranışa dönüşmediğini, bunun nedeninin de öğrencilerin okulda öğrendikleri ile aile ve çevresinde gördüklerinin uyuşmaması olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğretmenler, kazanımların kazanılma durumunu değerlendirmek için en fazla gözlem yöntemine başvurduklarını söylemişlerdir.
- Öğretmenler, etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunun en önemli sebebini 60 aylık ve 72 aylık çocukların aynı sınıfta bulunmaları olarak açıklamışlardır.
- Öğretmenler, ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin dil ve anlatım yönünden karmaşık olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğretmenler, somut işlemler döneminde bulunan öğrencilerin soyut kavramları algılayamamasından dolayı bu kavramları içeren etkinliklerin öğrenci açısından anlaşılmasının zorlaştığını vurgulamışlardır.
- Öğretmenler kılavuz kitaplarda, öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için basit seviyede ya da etkinlikleri hızla bitiren öğrenciler için bir üst seviyede örnek etkinlikler içermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

- Öğretmenler, sınıfın teknolojik donanımı konusunda yeterli imkanlara sahip olduklarında ara disiplin kazanımıyla ilgili verilen etkinlikleri daha kolay uyguladıklarını bildirmişlerdir.
- Sınıf mevcutları uygun seviyede olduğunda etkinliklerin uygulanması ve her öğrenciye ulaşması daha kolayken, sınıf mevcutlarının kalabalık olması durumunda hem etkinliklerin uygulanması güçleşmekte hem de her öğrenciye ulaşılamamaktadır.
- Ara disiplin kazanımları öğrencilerin yaşantılarıyla doğrudan ilişkili olduğundan öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır.
- Ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin birçok öğretim tekniğini kullanmaya elverişli ve içeriğin günlük hayattan görsellerle zenginleştirilerek desteklenmeye uygun olması, uygulamada karşılaşılan olumlu durumlardır.
- Öğretmenler, ders saatinin yetersiz olduğunu özellikle vurgulamışlardır.
- Haftada beş olan ders saati üçe indirilmiş fakat mevcut program bu değişikliğe uyarlanmamıştır.
- Ders saatinin yetersiz olmasından dolayı kapsamlı olan bazı etkinlikler yüzeysel olarak geçilmekte, bazılarıysa hiç uygulanamamaktadır.
- Ön hazırlık ve araç gereç gerektiren etkinliklerde öğrencilerin bir kısmının materyal temin edememeleri uygulamada karşılaşılan sorunlardandır.
- Sınıfa veli ve uzman davet etme ya da öğrencileri okul dışında geziye götürme gibi etkinliklerde bürokratik engeller öğretmenlerin karşısına çıkmaktadır.
- Okul bahçesi haricinde etkinlik yapılacak açık ve kapalı alanlar olmaması, hava şartları müsait olmadığında bahçeyi de kullanamama sonucu etkinliklerin uygulanması sınıfla kısıtlanmaktadır.
- Öğretmenler, ara disiplin kazanımlarıyla ilgili verilen etkinliklerin çoğunlukla yazma etkinliği olması neticesinde öğrenciler için yorucu ve sıkıcı olduğunu vurgulamışlardır.
- Sınıfa nakil yoluyla gelen öğrencilerin sınıfa yabancı ve seviyesinin farklı olması ayrıca bazı sınıflarda kaynaştırma öğrencisinin bulunmasını, öğretmenler olumsuzluk nedeni olarak belirtmişlerdir.
- Öğretmenler, aile katılımının yetersiz olduğunu, ailelerin hem maddi hem manevi olarak çocuklarına destek olmaları gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğretmenler, ikili öğretim uygulanan okullarda derse giriş çıkış saatlerinin

öğrenciler için uygun olmadığını ve bu durumun programın ve etkinliklerin gerektiği şekilde uygulanmasının önüne geçtiği şeklinde görüş bildirmişlerdir.

- Öğretmenler ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin verimli olduğunu fakat okulla sınırlı kaldığını belirtmişlerdir. Öğrencilere doğru davranış sorulduğunda bildiklerini fakat bunu yaşantılarında uygulamadıklarını vurgulamışlardır.
- Öğretmenler, ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin verimliliğinin artması için etkin öğrenci katılımı ve aile katılımına ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Eğer aile de çocuğa destek verir ve iyi örnek olursa kazanımlar kalıcı hale gelecek, etkinlikler verimli olacaktır.
- Ara disiplin kazanımlarını içeren etkinlikler öğrencilerin ilgisini çektiğinde ve severek yaptıklarında kazanımların daha kalıcı, etkinliklerin daha verimli olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğretmenler, gelişmenin teknolojik araçlarla sınırlı kalmaması, sınıf mevcutlarının azaltılması, öğretmenlerin yaşadıkları sorunların giderilmesi yönünde çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Sonuç olarak görüşü alınan öğretmenler ilkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinlikleri ara disiplin kazanımları açısından yeterli görmekle birlikte geliştirilmesi ve eksiklerinin giderilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte ara disiplin kazanımlarını içeren etkinlikleri uygulamada karşılaştıkları problemleri sıralayarak bazı problemlere ilişkin çözüm önerileri sunmuşlardır.

6.2. Öneriler

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Daha çok ders kazanımı odaklı olduğu düşünülen programda ara disiplin kazanımlarına daha fazla önem verilmelidir.
2. Öğretmen kılavuz kitabında, ara disiplinler konuyla daha fazla ilişkilendirilmelidir.
3. Ara disiplin kazanımlarını içeren etkinlikler, okul heyecanım temasını temsil edecek şekilde düzenlenmeli, özellikle okul yaşantısıyla ilgili etkinlikler açısından zenginleştirilmelidir.

4. Program gözden geçirilerek etkinlikler güncellenmeli, programdan kaldırılan faaliyetlerle ilgili etkinlikler kitaplardan çıkarılmalıdır.
5. Takvimde özel günlere denk gelen tarihlerde işlenen etkinlikler, bu özel günlerle uyumlu olacak şekilde düzenlenmelidir.
6. Öğrencilerin aktif katılımını sağlamak ve kazanımları kalıcı hale getirmek için drama, canlandırma, oyun, gezi vb. etkinliklerin sayıları arttırılmalıdır.
7. Ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin çeşitliliği arttırılabilir. Örneğin aile katılım faaliyetleri, uzman katılımı, meslek tanıtım günleri gibi etkinlikler eklenebilir.
8. Ara disiplin kazanımları tüm derslerde paralel şekilde işlenmelidir.
9. Ara disiplin kazanımlarının kalıcı olması için ailelere bilgi verici ve eğitici seminerler düzenlenmelidir.
10. Aynı sınıfta eğitim gören öğrencilerin yaş aralıklarının birbirine yakın olmasına dikkat edilmelidir.
11. Ara disiplin kazanımlarını içeren etkinlikler dil ve anlatım yönünden sade ve anlaşılır olmalıdır.
12. Öğrenciler bu yaşta somut işlemler döneminde olduğu için, öğrencilerin kavramakta zorluk çektiği soyut kavramları içeren etkinlikler azaltılmalıdır.
13. Öğretmen kılavuz kitaplarına, öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için basit seviyede ya da etkinlikleri hızla bitiren öğrenciler için bir üst seviyede örnek etkinlikler eklenmelidir.
14. Okul ve sınıf ortamı, teknolojik donanım açısından yeterli hale getirilmelidir.
15. Ara disiplin kazanımlarının içeren etkinliklerin verimliliği için sınıf mevcutları azaltılmalıdır.
16. Ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin verimli olabilmesi için haftada üçe indirilen ders saati tekrar beşe çıkarılmalıdır.
17. Ara disiplin kazanımlarını içeren bazı etkinliklerin uygulanabilirliğine engel olan bürokratik işlemler azaltılmalıdır.
18. Ara disiplin kazanımlarının kalıcı davranış değişikliği oluşturabilmesi için ailenin de sürece aktif olarak katılımı sağlanmalıdır.
19. İkili öğretim sistemi küçük öğrenciler için uygun olmadığından normal öğretime geçilmelidir.
20. Öğretmenlerin karşı karşıya kaldıkları eğitsel sorunların giderilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda daha çok sayıda öğretmene ulaşılabilir.
2. Bu araştırma sadece hayat bilgisi dersini kapsamaktadır. Yeni araştırmalarda diğer dersler de kapsam dâhiline alınabilir.
3. Bu araştırma sadece okul heyecanım temasını kapsamaktadır. Yapılacak araştırmalarda diğer temalar da kapsam dâhiline alınabilir.
4. Yeni yapılacak araştırmalarda diğer sınıflar ve öğretim düzeyleri tercih edilebilir.
5. Ara disiplinler konusunda nicel verilerle ve gözlemle desteklenen araştırmalar yapılabilir.
6. Yapılacak araştırmalarda ara disiplinlerle ilgili, öğretmenlerle birlikte, öğrenci, veli ve uzman görüşleri de alınabilir.

KAYNAKÇA

Acat, B., Anılan, H., Girmen, P. ve Anagün, S. (2005). *Öğretmen adaylarının ilköğretim hayat bilgisi programında yer alan becerilere sahip olma düzeylerine ilişkin görüşleri (Eskişehir İli Örneği)*. Eğitimde Yansımalar VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri, 394-405.

Alexander, R., Rose, J., & Woodhead, C. (1992). *Curriculum organisation and classroom practice in primary schools: a discussion paper*. London: DES.

Akyol, Ş. (2011). *İlköğretim II. Kademe matematik dersi öğretim programinda yer alan ara disiplinlere yönelik öğretmen görüşleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arıbaş, S. ve Yılmaz, M. (2004). Hayat bilgisi dersinin ilköğretim müfettişleri tarafından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi,* (161). https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/161/aribas-yilmaz.htm Erişim tarihi: 24.04.2018.

Ataman, S. Y. (2012). *İlköğretim Türkçe öğretim programında yer alan ara disiplin kazanımlarına yönelik uygulayıcı görüşlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bayır, Ö., Köse, T., Balbağ, N.L. (2016). Sosyal bilgiler dersinde ara disiplinlerden yararlanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International,* 6(2), 1–30.

Baysal, N. Z. (2007). Hayat bilgisi: Toplumsal ve doğal yaşama bütüncül bir bakış. C. Öztürk. (Editör). *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (1. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Bektaş, M. (2009). *İlköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı* (1. Baskı). (Ed. S. Öğülmüş). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Binbaşıoğlu, C. (1990). Hayat Bilgisi Dersinin Öğretim İlkeleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, *15*(153), 24–27.

Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Boyle, B., & Bragg, J. (2008). Making Primary Connections: The Cross-Curriculum Story. *The Curriculum Journal*, *19*(1), 5-21, DOI: 10.1080/09585170801903183

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (2nd. edition). California: Sage Publications, Inc.

Czerniak, C.M. (2007). Interdisciplinary Science Teaching. In S.K. Abell & N.G. Lederman (Eds.), *Handbook Of Research On Science Education* (pp. 537–559). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Çakırlar, A. (2011). *İlköğretim 4. Ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi programında yer alan ara disiplinlerin kazanımlarla uyumu ve ara disiplinlerden yararlanma konusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi (Çorlu Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Ekinci, A. ve Öter, Ö. M. (2007). *İlköğretim okulları ders kitapları, öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarının branşlara göre incelenmesi* Çalıştayları Raporu. Dicle Üniversitesi. Diyarbakır.

Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş.* İstanbul: Alkım Yayınları.

Erdoğan, Y. (2007). *Yeni ilköğretim programında ara disiplinlerin içerikle örtüsme düzeyinin belirlenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., Elazığ.

Ermiş, S. (2008). *Sosyal bilgiler dersindeki ara disiplinlerin sınıf içi uygulamalarına iliskin öğretmen görüşleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme.* (4. Baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi Yelken Tepe Yayınları.

Gözütok, D. (2010). Milli Eğitim, Çocuklara Ulusal Değerleri Kazandırmaktan Neden Vazgeçiyor? *İlköğretim Online, 9*(2), 601-629.

Gözütok, D., & Alkın-Şahin, S. (2014). Öğretim Programlarında Ara Disiplin Yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 47*(2), 287-306.

Greenwood, R. (2013). Subject-Based And Cross-Curricular Approaches Within The Revised Primary Curriculum in Northern Ireland: Teachers' Concerns And Preferred Approaches. *Education 3-13, 41*(4), 443-458, DOI: 10.1080/03004279.2013.819618

Karabağ, G., İnal, S. (2009). *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi Ve Öğretmen El Kitabı. Editör Selahiddin Öğülmüş.* (1. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

MEB, (2005). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu* (1.2.3. Sınıflar). Ankara.

MEB, (2009). *İlköğretim Hayat Bilgisi 3 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara.

MEB, (2009). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu* (1.2.3. Sınıflar). Ankara.

MEB, (2018). *Hayat Bilgisi Dersi İle İlgili Açıklamalar.* http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/HayatBilgisiDersi.htm Erişim tarihi: 23.04.2018.

Meijer, J. (2007). Cross-Curricula Skills Testing In The Netherlans. *The Curriculum Journal, 18*(2), 155-173.

Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis,* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Morris, P. &, Chan, K.K. (1997). Cross-Curricular Themes and Curriculum Reform in Hong Kong: Policy as Discourse. *British Journal of Educational Studies, 45*(3), 248-262.

Naval, C., Print, M., & Iriarte, C. (2003). Civic Education in Spain: A Critical Review of Policy. *Journal of Social Science Education*, 2, 1-14.

Parker, J., Heywood, D., & Jolley, N. (2012). Developing Pre-service Primary Teachers' Perceptions Of Cross-Curricular Teaching Through Reflection On Learning. *Teachers And Teaching: Theory And Practice, 18*(6), 693-716, DOI: 10.1080/13540602.2012.746504

Quebek Education Program (QEP). (2018). Quebeck Education Program Secondary Cycle Two. http://www.education.gouv.qc.ca/fileadmin/site_web/documents/PFEQ/3_QEP_Chap03.pdf Erişim tarihi: 10.01.2018.

Reading, M. (1999). The Cross-Curriculum Manager: Maximizing the Potential of Learners. *Pastoral Care in Education, 17*(4), 23-28, DOI: 10.1111/1468-0122.00140

Review of the Australian Curriculum (RAC). (2014). https://docs.education.gov.au/system/files/doc/other/review_of_the_national_curriculum_final_report.pdf Erişim tarihi: 01.02.2018

Seçkin, M. (2010). *Fen ve teknoloji öğretim programı ara disiplin kazanımlarına ulaşılma düzeyi ve uygulamada yaşanan sorunlar.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Estitüsü. Ankara.

Sönmez, V. (1996). *Hayat Bilgisi Öğretimi Ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, V. (2010). *Hayat Bilgisi Öğretimi Ve Öğretmen Kılavuzu*. (Yenilenmiş 6. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.

Taş, İ. (2010). 2005 *İlköğretim programının hazırlanmasında görev alan ara disiplinler komisyonun üyelerinin ve sınıf öğretmenlerinin ara disiplin yaklaşımı konusundaki bilgi durumunun ve görüşlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tebliğler Dergisi, (2004), Sayı, 2559. Sayfa, 267. http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/68-2004?limitstart=0&order=date&dir=asc Erişim tarihi: 18.04.2017.

Tebliğler Dergisi, (2006), Sayı, 2589. Sayfa, 1130. http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/70-2006 Erişim tarihi: 18.04.2017.

Topses, G. (2001). *Hayat Bilgisi Dersi Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Varış, F. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme*. (7. Baskı). Ankara: Alkım Yayıncılık.

Yağcı E., Demirel M., Tatar Ö. (2009). Fen Ve Teknoloji Dersi Öğretim Programının Bütünleştirilmiş Program Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi. Uluslar Arası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi. Günümüzde Balkanlarda Eğitim Kongre Tam Metin Kitabı. 148-152.

Yanpar, T. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi.* Editör: Cemil Öztürk. (4. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (7.Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık San. Tic. A.Ş.

Yılmaz, S. (2015). *Sorgulayici Araştirma Odakli Fen Ve Teknoloji Uygulamalari: Afetten Korunma Ve Güvenli Yaşam Ara Disiplini.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

EKLER

EK 1. İzin Formu

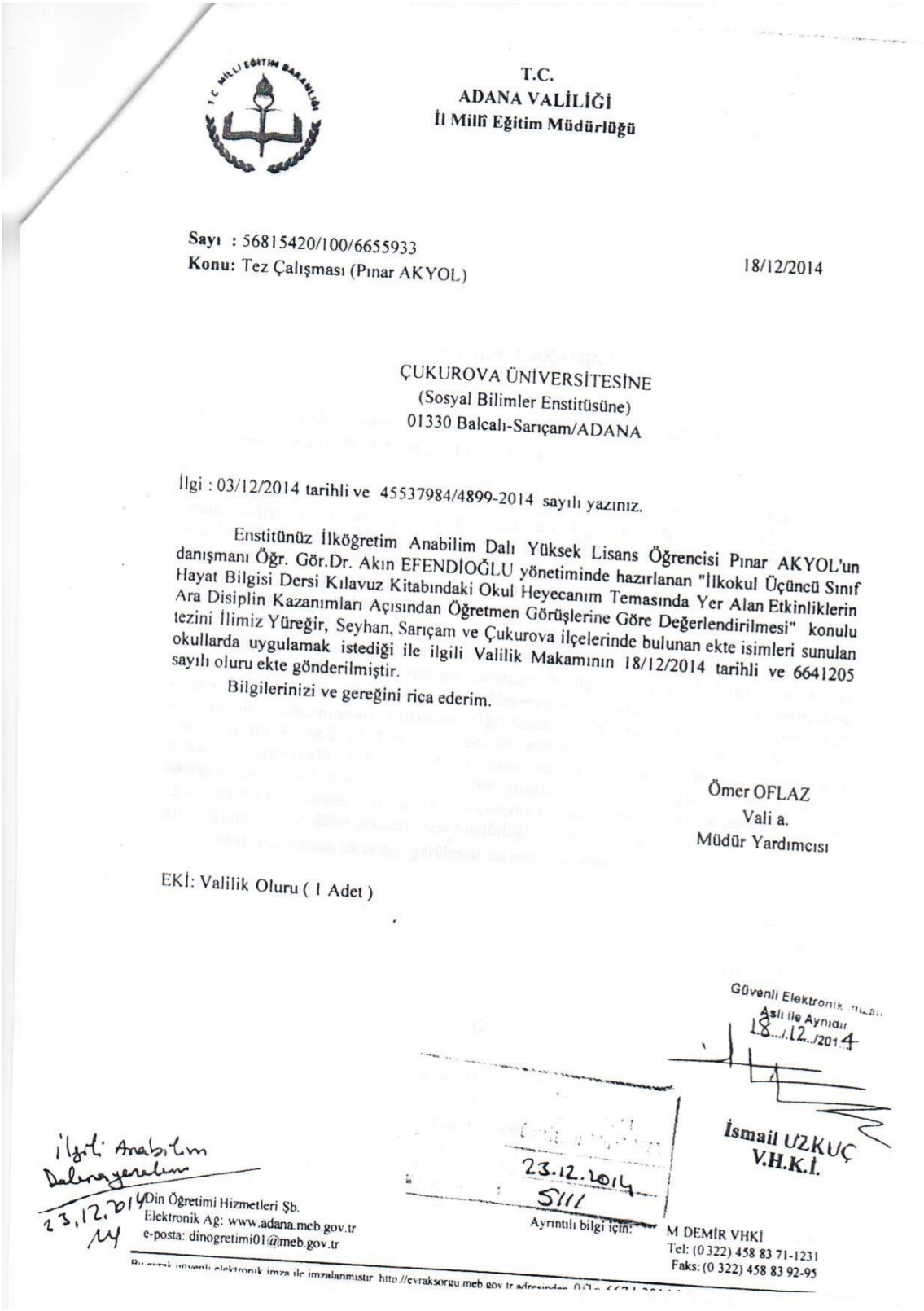

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 56815420/100/6655933
Konu: Tez Çalışması (Pınar AKYOL)

18/12/2014

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsüne)
01330 Balcalı-Sarıçam/ADANA

İlgi : 03/12/2014 tarihli ve 45537984/4899-2014 sayılı yazınız.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Pınar AKYOL'un danışmanı Öğr. Gör.Dr. Akın EFENDİOĞLU yönetiminde hazırlanan "İlkokul Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Kılavuz Kitabındaki Okul Heyecanım Temasında Yer Alan Etkinliklerin Ara Disiplin Kazanımları Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu tezini İlimiz Yüreğir, Seyhan, Sarıçam ve Çukurova ilçelerinde bulunan ekte isimleri sunulan okullarda uygulamak istediği ile ilgili Valilik Makamının 18/12/2014 tarihli ve 6641205 sayılı oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ömer OFLAZ
Vali a.
Müdür Yardımcısı

EKİ: Valilik Oluru (1 Adet)

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı ile Aynıdır
18.../12.../2014

İsmail UZKUÇ
V.H.K.İ.

İlgili Anabilim Dalına yeralım
23.12.2014

23.12.2014
5111

Din Öğretimi Hizmetleri Şb.
Elektronik Ağ: www.adana.meb.gov.tr
e-posta: dinogretimi01@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: M DEMİR VHKİ
Tel: (0 322) 458 83 71-1231
Faks: (0 322) 458 83 92-95

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden

EK 2. Görüşme Soruları

Başlamadan önce kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

1. Ara disiplin kavramının Hayat Bilgisi programındaki yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?
    a. Hayat Bilgisi dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilen ara disiplinler sizce öğrencilere katkı sağlıyor mu?
    b. Ara disiplin kazanımlarına ders içinde etkin bir şekilde odaklanıyor musunuz, odaklanmıyorsanız sebebi nedir? Lütfen açıklayınız.
2. Etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına uygunluğuna yönelik görüşleriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız. (Eğer uygun değilse etkinlik üzerinde değişiklik yapıyor musunuz ya da siz etkinlik hazırlıyor musunuz?)
3. Temayla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımlarını içeren etkinliklerin temanın içeriğine uygunluğu konusundaki görüşleriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız.
4. Ara disiplin kazanımlarıyla ilgili etkinlikleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
    a. Siz etkinlikleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
    b. Kazanımların kazanılıp kazandırılmadığını nasıl değerlendiriyorsunuz?
5. Etkinliklerin ara disiplin kazanımlarına ulaştırma açısından öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı konusundaki görüşleriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız. (Neden uygun, neden değil?)
6. Ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinlikleri uygulamada sınıfta yaşadığınız olumlu ya da olumsuz olarak tanımladığınız durumlar nelerdir? Lütfen açıklayınız.
7. Ara disiplin kazanımıyla ilgili etkinliklerin öğrenciler açısından verimliliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız.
8. Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı?

EK 3. Referans Alınan Hayat Bilgisi Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı

İLKÖĞRETİM

HAYAT BİLGİSİ 3

Öğretmen Kılavuz Kitabı

YAZARLAR
Emine ÖZEL EREN
Nur Cennet DOĞAN

MEB
DEVLET KİTAPLARI
BEŞİNCİ BASKI
başak Matbaacılık ve Tanıtım Hiz. Ltd. Şti. - Ankara 2014

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 4879
DERS KİTAPLARI DİZİSİ .....: 1463

14.06.Y.0002.4014

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

EDİTÖR
Yrd. Doç. Dr. Gülin KARABAĞ

DİL UZMANI
İsmail Emre YILMAZ

ÖLÇME DEĞERLENDİRME UZMANI
Dr. Nurcan ATEŞOK DEVECİ

GÖRSEL TASARIM
Hatice CİVCİR
Fatih SAĞLAM

REHBERLİK UZMANI
Nurten ÖZBAN

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI
Sonay OSMANAĞAOĞLU

ISBN: 978-975-11-3395-3

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 18.12.2009 gün ve 296 sayılı kararı ile öğretmen kılavuz kitabı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 28.03.2014 gün ve 1310094 sayılı yazısı ile beşinci defa 19.883 adet basılmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Pınar AKYOL

Doğum Tarihi/ Yeri : 12.09.1990/ Tavşanlı

Medeni Durumu: Evli – 1 Çocuk Sahibi

E-posta : pinar-candan@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2013-2018: Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi ABD.

2008-2012: Lisans**,** Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD.

2004-2008: Lise, Tavşanlı Anadolu Lisesi, Tavşanlı/Kitahya

1996-2004: İlköğretim, İstiklal İlköğretimokulu, Milli Egemenlik İlköğretim Okulu, Tavşanlı/Kütahya

İŞ DENEYİMİ

2017-.....: Geçici Sözleşmeli Öğretmen, Mihtatpaşa İlkokulu

2010- 2011: Yardımcı Öğretmen, Özel Gündoğdu Okulları